Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem

Najer Folksblat

פרייז 30 גראשען

היינט 16 זייטען

לאדזשער פאלקסבלאט

אונפארטייאישע פאליטיש - געזעלשאפטליכע טאג - צייטונג

Nr. 54 (1047) | Łódź, Piątek 4 Marca 1927 | פינפטער יאהרגאנג | לאדז פרייטאג ‏ ' אדר א תרפ״ז. | Nr. 54 (1047)

24-71 .אדרעס פון רעדאקציע און אדמיניסטראציע: לאדז, פעטריקאווער 21, טעל | Adres redakcji i administracji: Łódź, Piotrkowska 21. Tel. 24-71

KONJAKI
V. S. O. P.
Jubileuszowy — Rés. Spéciale
Winiak Médicinal — Winiaki mieszane

Winkelhausen

WÓDKI - LIKIERY
Stołowa — Starka — Żytniówka
Banan — Morelówka
Grand Cardinal — Cordial Médoc

ZAKŁADY PRZEMYSŁOWE WINKELHAUSEN, TOW. AKC. STAROGARD - POMORZE, ZAŁ. 1846.

Generalne Przetadswicielstwo: F-a H. PODKOMORSKI i S-ka, Warszawa, Nowy Swiat 2.

צענטראלע פון
„בנות אגודת ישראל“
אין פויל.

זונטאג פ' ויקרא (ד. 6 מערץ) 7.30 אוו. קומט פאר אין פילהארמאניע-זאל נארוטאוויטש 20

א גראנדיעזער פאלקס-מיטינג

לכבוד דעם יובילעאום פון „בנות אגודת ישראל“.

אין זאל פילהארמאניע נארוטאוויטשא 20.

אויף וועלכען עס וועלען האלטען רעפעראטען: סענאטאר א. מענדעלזאן — ערעפענונגס-רעדע, רעד. און שול-דירעקטאר א. ג. פרידענזאן — איבערזיכט איבער די לייסטונגען פון „בנות אגודת ישראל“, הרה״ג ר' משה בלוי שליט״א (ירושלים), הרה״ג ר' משה חיים לוויא שליט״א (שאץ—וואטניען) און הרה״ג ר' ש. ד. לאסקי שליט״א — א.ד.ט. „פרויען-העלדינס אין דער יודישער געשיכטע — און די איירא פעאישע פרוי“. דעפוטאט פ. סטעמפעל (קראקא) און דעפוטאט ל. מינצבערג — א.ד.ט. „אגודת ישראל און בנות אגודת ישראל“. ד״ר ש. דייטשלענדער (ווין) דירעקטאר פון אלוועלטליכער קרן-התורה-צענטראלע ביי „אגודת ישראל“ — א.ד.ט. „מזרח און מערב“. אדוו. רעד. א. ב. עקערמאן (ווארשא) און פרנס ש. ג. רימיינסטער (ווארשא) — א.ד.ט. „די ראל פון דער יודישער פרוי אין 20-טען יאהרהונדערט“. ד. ה. זילבערשטיין און שול-דירעקטאר י. נ. קאמיעניעץ — שלוס-רעדעס. פארטער פאר מענער. באלקאן פאר פרויען.

בילעטען צו בעקומען אין „רענ. מא“ (פיעטריק. 7), שילדהויז (צעגעלג. 38), נייפעלד (פולנאצנא 13), „בנות אגודת ישראל“ (זאכאדניע 66), „בית-יעקב-שולע“ (צעגעלג. 24), אגודה (נארוטאוויטשא 11) און אין טאג פון מיטינג פון 11 פריה ביי דער קאסע פון פילהארמאניע.

טעאטער „סקאלא“ צעגעלניא 18.

ציוניסטישע ארגאניזאציע.

מיטוואך, ה' אדר ב' (דעם 9/III ד. י.), 8.30 אין אָוועגד קומט פאר

א מיטינג
אויף וועלכען
ד״ר שמריהו לעווין

מיטגליד פון אקציאנס-קאמיטעט פון דער אלוועלטליכער ציוניסטישע. ארגאניזאציע, וועט רעפערירען א.ד.ט.:

„רעאליזם אינ'ם אויפבוי פון ארץ-ישראל“.

בילעטען צו בעקומען אין ציוניסטישען ביורא (צעגעלניאנא 4), ביי ה' מ. ח. גורין (באוואמיעסקא 15) און אין טאג פון דער פערזאמלונג — פון 5 אַ זייגער נאכם. אין דער קאסע פון „סקאלא“-טעאטער.
1150

אלע פיטים פון דער גרויסער פאבריק
שרפה אין לאדז — זעה צווייטע זייט.

דער פראָצעס פון ראדימנער רבי'ן —
— זעה 3-טע און 12-טע זייט.

א זעלטענע געלעגענהייט!

א פריזיער-אנשטאלט

אין פולער איינריכטונג, אין צענטער פון שטאדט, מיט לאנגיעהריגע איינגעפיהרטע קונדשאפט, צוליב אפרייזע, פון זאפארט איבערצוגעבען.
1199
אפערטען אין א׳מ. פון „נ. פאלקסבלאט“ אונטער K

Z okazji zaręczyn koleżanki mojej
p. ANKI JURKIEWICZÓWNY Łódź
z p. Salomonem BINSZTOKIEM Końsk
życzę szczęścia i świetnej przyszłości
1163 Kolego I. Kutner.

כשר לפסח

ר״לאדז. פלאנצען-פוטער-פאבריק
דער אקציען-געזעלשאפט גאלדשטאדט
לאדז, ניעצאלא שטר. 2
(טעלעפאן פון דער פאבריק 47-01 און פון קאנטאר 15-36 און 5-68)

מאכט בעקאנט איהרע געעהרטע קונדשאפט, אז זי נעמט שוין אן בעשטעלונגען אויף פסח'דיגע פלאנצען-פעטס

צעטאגאל (CETAGOL) הארטע סארט
סאגאל (SAGOL) ווייכע סארט

די געעהרטע קונדען ווערע געבעטען, וואס פריהער צו בעשטעלען אונזער כשר לפסח פלאנצען-פעטס, כדי צו קענען צו דער צייט אויספיהרען אלע בעשטעלונגען.

די אויסארבייטונג פון אונזערען פלאנצען-פעטס איז אונ-
טער דער השגחה פון הרב ישראל פרידעל אין לאדז.
1167

איז מיין ערשטקלאסיגע

פריזיער - אנשטאלט
אויף האמיענא 6

ווערט געשווירען, ראזירט צו קאנקורענץ-פרייזען. מיין פריזיער-אנשטאלט איז אום שבת גענצליך געשלאסען, דעריבער ווענד איך מיך צו מיינע געעהרטע קונדשאפט, זי זאל קומען פרייטאג פריהער, כדי נישט מחלל שבת צו זיין.
מיט אכטונג:
1184 אפרים און חנה בעהם.

פאחר-געזונדה!
צום אפפאהרען פון מיין חבר און פריינד
מנחם אסט
נאך ארגענטינע ווינש איך איהם א גליקליכע רייזע.
1217 יחזקאל הארוויק.

צום אפפאהרען פון מיין פריינד און געעהרטען קונדע
הערש נעלהארען
נאך אמעריקע, ווינש איך איהם א גליקליכע רייזע ווי אויך א בליהענדע צוקונפט.
עקיבה גרינבוים.

פראגעס. שוסטער-מייסטער-פעראיין איז לאדז, זאכאדניא 66

מארגען שבת, ד. 5 מערץ, 8 אווענד קומט פאר אין ענגלישען זאל (אלעע 1. מאי 2)

די פייערונג פון

10-יעהריגען יובילעאום

פון שוסטער-מייסטער-פעראיין איז לאדז.

די פייערונג וועט זיין פערבונדען מיט די איינוויהונג פון א פעראיינס-פאהן.

אלע מיטגלידער פון שוסטער-מייסטער-פעראיין, ווי אויך דעלעגאטען פון אלע האנדווערקער-פעראיינען ווערען געבעטען צו קומען פונקטליך.
1211 די פערוואלטונג.

דאנקזאגונג!

דערמיט דריק איך אויס מיין בעסטען דאנק
דעם מבקר ה' יצחק לעוואָוויטש
אלעקסאנדריסקא (מרדכי גבאי'ס גאס) 23 פאר זיין גוט בעהאנדלען מיך מיט מיין קינד ווערענד מיין קראנקהייט.
מיט אכטונג
1187 נאמאן גאלדבערג, פאלודניאווע 13.

IDA RUBINSTEIN
SALON MÓD
p.f. „Au Petit Paris“
Piotrkowska 81, tel. 38-65
איז צוריקגעקעהרט פון פאריז
אין עמפפעהלט צום פריהלינג - און זומער-סעזאן די נייעסטע מאדעלען.
צוגענגליכע פרייזען! 1177 צוגענגליכע פרייזען!

מורעה ואזהרה גדולה.

מיר זענען מפרסים דעם איסור פון מאשין-מצות, וואס די פאהריגע גאונים וצדיקים זצ״ל האבען געאסרט אויף פסח אויך דער הגנער רב הגאון הצדיק ר' אלי' חיים זצ״ל האט דאס אויך געאסרט, און אזוי ווי דאס פאהריגע יאהר זענען ארויס גורי׳ גדר און זיך ערלויבט דא צו באקען מאשין מצות אין האט בען אריינגעצויגען א ווינקעל-רב. האבען מיר זיך איבערצייגט דורך פערזעהנליכע מענשען ווי די גרויסע מכשולים זענען געווען ביי די היגע מאשין-מצות און אלע רבנים פון אגודת הרבנים בפוילען האבען דערויף מרעיש עולם געווען, דעריבער געפינען מיר פאר נויטיג יעצט בעצייטענס מזהיר זיין בהתראה, עס זאל זיך קיין שום בעקער נישט ענטוואגען היי יאהר איינצואָרדנען א באקעריי פון מאשין מצות און קיין שום רב וויין זאל זיך נישט לאזען אריינציהען אין דעם, ווייל מיר וועלען נעמען צוהילף אלע יודען, וואס די תורה איז ביי זיי טייער מ'זאל נישט דערלאזען אזא פרצה און מכשול הרבים פון חמץ בפסח אין די היגע שטאט' און ווער עס וועט ח״ו פורץ גדר זיין וועט געוויס ליידען שאדען און וועט האבען חרפות ובזיונות און וועט פערצייכענט ווערען צו שאנדע און פסול נאמנות. ולהשומע תבא ברכת טוב.
1213 ועד הרבנים עם ועד הכשרות.

קוואל פיצירטע

פריזיערקעס

וועלכע פערשטעהען פערשידענע מאדערנע פאלעטשקעס אויס-צוארבייטען קענען זיך מעלדען אויף גוטע בעדינגונגען
1191
ביי פרוי צוקער
קאנסטאנטינער 15.

דער פרוי יונקער צום פריהצייטיגען טויט פון איהר ליבען מאן

ב. ע. יהושע יונקער

וועלכער איז געשטארבען אין לאדז כ' אדר א' 1927, אין עלטער פון 33 יאהר דריקען מיר אויס אונזער טיפסטען בעלייד. זאל זי אין איהרע קינדערליך דעם טרייסט געפינען!

פאמיליע קושא, פאמיליע שאיעוויטש, געבר. ל. און מ. פינטשעווסקי, מלך קופלעווסקי, פאמיליע וויינבערג, סיטנער און קראוויצקי, פאמיליע י. מינק.
1154

אויף די חורבות פון דער אפגעברענטער פאבריק

אלע פרטים וועגן דער גרויסער שרפה אויף גדאנסקא גאס.

נאָך דער שרפה.

די חורבות פון דער פארברענטער וואָידיסלאַווסקי'ס פאַבריק בעוויזען ערשט איצט ווי גרויס עס איז געווען די מיטוואָכדיגע שרפה אין לאָדז. פון דעם גרויסען פאַבריקס-בנין, וועלכער שטעהט שוין 40 יאָהר, איז געבליבען אַ גאָלער לאַמטערן, פון אונטער די מאַשינען, וואָס ליגען אויף אַ באַרג, רויכערט זיך נאָך און די קופּקעלעך אַרבייטער אין אַרבייטעריגס, וואָס האָבען פערלוירען די אַרבייט, שטעהען איבער די חורבות און שמועסען אַרום דער גרויזאַמער שרפה און די נסים וואָס זענען געשעהען, וואָס ס'זענען נישט פאַרהאַן קיין צעהנדליגער קרבנות לויט דעם פערלויף פון דעם אומגליק האָט אַזוי געקאָנט זיין.

דאָס פייער איז אויסגעבראָכען אין פּאַרטער אין דער גרעמפּעל-אָבטיילונג פון דער פירמע וואָלף פרענקעל, וועלכער האָט דאָרט געהאַט געפּאַכטעט דעם גרעסערען טייל פון דעם פאַבריקס-בנין. די פאַבריק האָט געהאַט אַנ'איי-גענע דינאַמאָ-מאַשין און האָט פאַר זיך אַליין צוגעשטעלט שטראָם. אַרום 5 אַ זייגער האָט אַנ'אַרבייטער געוואָלט אָנ-צינדען אַ לעמפּעל, און דאָס איז גע-שעהען

דער הורץ-שלום.

אין איין אויגענבליק האָט זיך אָנגע-כאַפּט דאָס וויגאָניע-מאַטעריאַל און פון דאָרט די פעראייל־טע מאַשינען און דאָס אויסגעטרוקנטע האָלץ און איידער די אַרבייטער פון דער גרעמפּעל-אָפּטיילונג האָבען זיך בעוויזען אַרומצוקוקען אָדער רופען נאָך הילף איז שוין דער גאַנצער פּאַרטער געשטאַנען אין פלאַמען, די אַרבייטער זענען אַרויסגעלאָפען און געמאַכט אַ לאַרם. די פלאַמען האָבען זיך דערווייל אָנגעהויבען דורך די פּאָד-לאָגעס אַרויפצובעקומען אויפ'ן ערשטען און צווייטען שטאָק און שוין איז דער גאַנצער בנין געווען אין פלאַמען. דע מאָלט איז צווישען די אַרבייטער

ענטשטאַנען אַ ווילדער פאַניק.

אַלע האָבען זיך געוואָרפען צו דער טיר אָבער וועגען אַראָפּלויפען דורך די געוועהנליכע טרעפען האָט שוין קיין רייד נישט געקענט זיין. די אַרבייטער האָבען דעריבער געוואָלט אַראָפּ דורך די אויסערליכע רעזערוו-טרעפען אָבער די טיר צו די טרעפען איז געווען פער-מאַכט, ביז די מעהר ענערגישע האָבען אויפגעבראָכען די טיר האָבען די אונ-געדולדיגע אָנגעהויבען צו שפּרינגען דורך די פענסטער, עטליכע אַרבייטער זענען אָנגעקומען מיט לייכטע וואונדען נאָר די יודישע שטאָפּערקע מאַניאַ וולאָצלאַווסקאַ איז אַזוי אומגליקליך געשפּרונגען, אַז זי איז ערנסט פער-וואונדעט געוואָרען.

קאָלאָסאַלע לייסטונגען פון די פייערלעשער.

דערווייל זענען אָנגעקומען די פייער-לעשער. וועגען ראַטעווען דעם ברע-נענדען בנין האָט שוין קיין רייד נישט געקענט זיין. די פאַבריק געפינט זיך אָבער אין אַזאַ לאַגע, אַז ס'האָט גע-דראָהט מיט'ן ברענען פון עטליכע וואוין הייזער, ווייל למשל דאָס הויז פון קאָ-פערניק 16/18, וואָס געפינט זיך אויפ'ן זעלבען הויף, די צוויי־שטאָקיגע געביי-דע, אין וועלכער עס וואוינען די פאַ-מיליע-מיטגלידער פון דער משפחה וואָידיסלאַווסקי: וועררינגער שטיינבערג א. א. די וואוינהייזער אויף זאַמענהאָף-גאָס נומער 28, 30 און 32—אָט די אַלע בנינים האָבען שוין אָנגעהויבען ברענען און די פלאַמען האָבען זיך שוין אַריינ-געריסען דורך די פענסטער פון די איינוואוינער. די פּאַניק, וואָס איז דאָרט געוואָרען, איז אומבעשרייבליך. גראָד זענען אין דעם הויז אויף קאָפּערניק-גאָס 16 געלעגען

צוויי קראַנקע פרויען.

די פרוי טורנער, וועלכע איז קראַנק אויף אַ לונגען-ענטצינדונג און די פרוי רובינשטיין, וועלכע איז נאָך אַנ'אָפּע-ראַציע. וועגען דעם איז מיטגעטיילט געוואָרען דעם קאָמענדאַנט פון די פייערלעשער, וועלכער האָט תיכף פעראָרדענט די קראַנקע אַראָפּצו-טראָגען פון די שטאָקען אויף פּאַרטער, כדי ביי דער ערשטער ערנסטער גע-פאַהר זאָל מען קענען די קראַנקע איינ-גאַנצען אַוועקפיהרען. די פייערלעשער האָבען אין איין אויגענבליק דעם חיל-פעהל אויסגעפיהרט אויף זייערע טראַ-גע-בעטלעך. אַ חוץ דעם האָט דער פייער לעשער-קאָמענדאַנט פעראָרדענט, אַז אַלע איינוואוינער פון די דערמאָנטע הייזער זאָלען פּאַקען זייערע נויטיגסטע זאַכען און זאָלען זיין גרייט צו פער-לאָזען די וואוינונגען. אויף אייגענע אחריות זאָלען די איינוואוינער גאָרנישט טון. צום גליק האָבען אַלע געהאָרכט דעם בעפעהל און דעריבער זענען אויס-געמיטען-געוואָרען גנבות און די פער-ניכטונג פון דעם האָב און גוטס פון די איינוואוינער. די אויסערגעוועהנליכע לייסטונגען פון אונזערע העלדישע פיי-ערלעשער האָבען טאַקי געגעבען דעם רעזולטאַט, וואָס די אַלע דערמאָנטע און בעדראָהטע וואוין-הייזער זענען פערזיכערט-געוואָרען און געבליבען גאַנץ. אַ גרעסערע בעשעדיגונג איז גע-שעהען אין דער איין-פּאַרטעריגער גע-ביידע פון זאַמענהאָף-גאַס 26. אָבער נישט דירעקט צוליב'ן פייער, נאָר צו-ליב דעם, וואָס די פראָנט-וואַנד פון דער פאַבריק, וואָס געהט-אַרויס אויף זאַמענהאָף-גאַס איז איינגעפאַלען. צום גליק איז נישט איינגעפאַלען די גאַנצע וואַנד מיט אַמאָל נאָר שטיקלעך-ווייז און צוליב דעם איז אָפּגעראַטעוועט-געוואָ-רען דאָס גאַנצע הייזעל.

די גאַנצע זאַמענהאָף-גאַס צווישען דער גדאַנסקאַ און זשעראָמסקי איז היינט פערוואָרפען מיט ציגעל, אייזען און שטיינער און מאַכט אַ זעהר שווע-רען איינדרוק. די פּאָליציי לאָזט נישט צו אַהין קיין מענשען און מ'האָט שוין אָנגעהויבען אָפּצוריינינגען די גאַס.

דאס רואינירטע הילצערנע הייזעל.

בעת דאָס פייער איז אויסגעבראָכען אין דער פאַבריק, און די פלאַמען האָ-בען אָנגעהויבען בושעווען פון די גע-קראָכטעוועטע פאַבריקס-פענסטער, איז קודם-כל בעדראָהט געוואָרען דאָס היל-צערנע הייזעל תון זאַמענהאָף-גאַס 28. דאָס הייזעל האָלט סך-הכל אַ נידריגען פּאַרטער, פון עטליכע מעטער הויך און איז געבויט איינגאַנצען פון האָלץ

צוליב דעם, וואָס די גאַס איז שמאָל, האָט זיך דאָס הייזעל געפונען אָפּגע-טיילט פון פייער נאָר אויף געציילטע טריט.

אין דעם דאָזיגען הייזעל וואוינען: אויפ'ן הויף-אַרויס 3 פאַמיליעס. 2 אין פּאַרטער און איין פאַמיליע אין אַ דאַך-שטיבעל. די אַלע איינוואוינער האָבען אָנגעהויבען אַרויסטראָגען זייער ביסעל אָרימקייט אויפ'ן הויף אָבער אויך אויפ'ן הויף איז געווען נישט זיכער, ווייל דאָרט געפינען זיך נאָך 2 נידריגע היל-צערנע הייזלעך, וועלכע זענען אויך געווען בעדראָהט פון די פונקען און

(ווייטער זעה 4-טע זייט).

קינא ביי'ם קאָאָפּעראַטיוו
פון מלוכה-, קאָמונאַלע און גע-
זעלשאַפטליכע בעאַמטע
40 שיענקעוויטשא 40.
אָנהויב אין געוועהנליכע טעג 5 אַ זייגער נ.מ.
און 9.30 אַ זייגער אָוועגד.
שבת און זונטאג פון 3 אַ זייגער נאָכמ.

פון דינסטאג, דעם 1-טען מערץ ביז מאנטאג, דעם 7-טען מערץ איי־שרימליך
אטעלא (OTELLO)
אדער „רעמאַן פון אייפערזוכט".
פּאַרטרעפליכע טראַגעדיע פון שעקספּיר אין 10 אַקטען. אין די הויפּטראָלען:
Emil Jannings, Werner Krauss, Lya de Putti
קירצליך: „די חתונה - דער כבוד פון ליבע".
1159

מעכאנישע גלאָז-שלייפעריי און שפּיגעל-פאבריק
י. קליינמאן, זאַוואַדזקאַ 29.
ניי-ערעפענטע שפּיגעל-שלייפעריי-שוו. יאַקובאַ 8,
טעלעפאָן 51-45 (אין געוו. כמיעלעווסקי'ס זייגער-פאַבריק)
איך נעם אָן פערשידענע שפּיגעל-אַרבייט פאַר טישלערייען און פריוואַטע בעשטעלונ-גען פון אָריגינעלען בעלגישען שפּיגעל-גלאָז. גאַראַנטירטע ערשטקלאַסיגע אויספיהרונג
קאָנקורענץ-פרייזען. בעקוועמע בעדינגונגען. שנעלע אויספיהרונג.
בעמ.: בעשטעלונגען ווערען אויך אָנגענומען אין מיין פריוואַט-וואוינונג זאַוואַדזקאַ 29

!!!דאמען געדענקט
ביליגע וואָך פון שטרימפּ!
דויערט נאָך נור 2 טעג!
Alfraska
DOM POŃCZOSZNICZY
Piotrkowska 46, tel. 52-91
Alfraska
Piotrkowska 46, tel. 52-91

קומט און איבערצייגט אייך!
אַלער אַרט ביטעס, פאַראַניעס, רעקורסען, אפּעלאציעס
אין אַלע געריכטס- פינאַנץ- אַדמיניסטראַטיווע און קאָמונאַלע אינסטאַנ-ציעס ווערען אָמבעסטען, אָמביליגסטען און אָמשנעלסטען
ערלעדיגט אין ביוראָ
האכבערג פאנסקא 1, טעל. 36-77
בעמ.: טעגליך פון 3—5 ווערען ערטיילט עצות און אָנווייזונגען אין אַלע שטייער-אָנגעלעגענהייטען דורך ה' האכבערג זעלבסט.
פּראָטעסטירטע וועקסלען ווערען אָנגענומען אויפצומאָהנען. 1252
זעזאַנעס דעקלאַראַציע פאַר'ן יאָהר 1926 ערלעדיגט דאָס ביוראָ פאנסקא 1. דער לעצטער טערמין איז ביז 1-טען קוויטען.

בעקאַנטמאַכונג!
דערמיט מאַכען מיר בעקאַנט אונזערע ג. אָבנעהמער, אַז מיר בעזיצען אויף לאַגער אַ גרויסען קוואַנטום
מאנאפאל-אויסארבייטונגען
אויך נעהמען מיר אָן בעשטעלונגען אין איינצאָהלונגען פון 8 פריה ביז 7 אַ זייגער אָווענד אין ביוראָ
טראַנגוטאַ 1, טעל. 57-86. הורט-קאָמיס פון מלוכה-מאָנאָפּאָל - ספּיריטוס אויסאַרבייטונגען
PRZEGALIŃSKI i S-ka
מאַגאַזין אויף פּשעיאַזד 98 פון 8 אַ זייגער פריה ביז 6 אין אָווענט אָהן איבעררייס.
1163

שימפּעטארין — כירורגישע
קלינים
פון די דאָקטוירים שאַרלאָטאַ-איינגעראָהאַ, ריטלער-קוריאַטסקאַ, מיכאל קאַנטאָר, און י. בוים.
לאָדז, אַנדראַנאַוואַ 10, טעל. 13-57.
I. און II. קלאַס.
אמבולאטאריום.
197

קאסמעטיש-
מעדיצינישע קאבינעט
Dr. med. P. MARKOWICZ
פּיעטריקאַווער 124
נעמט אָן פון 3 ביז 7, זונטאַג און אַנד. חגאות—פון 11 ביז 2
הויט- און האָר-קראַנקהייטען היילונג געזיכטס-פעהלער, מאַ-סאַזש, עלעקטראָטעראַפּיע, 312

אלערן-יונגע
צו טאַפּעצירער-אַרבייט ווערט געזוכט ביי 1204
לעוואַוויטש, פּאָלנאַצנאַ 5.

דער בעקאנטע. מאגאזין פון עלעגאנטע
שיך:
L·FRIEDLAND
51 צעגעלניאנא 51
עמפּפעהלט די נייעסטע פאַסאָנען פון לוקסוס,
דאמען, מענער און קינדער- שיך
לויט דער לעצטער מאָדע! 1165 לויט דער לעצטער מאָדע!

אלאכאר
פון 16 פענסטער אויפ'ן ערשטען שטאָק.
אַ לאָקאַל פּאַרטער 6 פענסטער, ווי אויך גרויסע רעמיזען זענען צו פערמיעטען.
צו ערפאַהרען אין אַדמין. פון דער צייטונג. 1173

שפילצייג
אויף הורט און דעטייל צו פאַבריק-פרייזען
„URANIA" אינה ה. לעננא לאַ־ז. זשעלאַזנאַ 15
גרויסער אויסוואַהל פון פינג-פּאָנג און אַנדערע שפּילצייגען. 1172

הרב שפּירא און פרוי זלאַטע רובין

ווערען היינט שטעהן אויג-אויף-אויג אין געריכטס-זאַל.

פיערטער טאָג.

פּשעמישל, 3. (טעלעפאָניש פון אונזער קאָרעספּאָנדענט). דער אינטע־רעס צום פּראָצעס איז אויך היינט גע־וואַקסען אַ געוואַלדיגער.

מיט אַן אונגעהויערע שפּאַנונג האָט מען אין זאַל אויסגעהערט די ווייטער־דיגע ערקלערונג פון רבי אַליין. זיינע אַנהענגער, וועלכע האָבען זיך בעמיהט אַריינצוקומען אין זאַל און וואָס אַ גרע־סערע צאָהל, האָבען זיך אָנגעשטרענגט צו שאַפען צווישען עולם אַ שטימונג פון סימפּאַטיע צום רבי׳ן.

דער רבי אַליין האָט זיך זעהר גוט בעהאַלטען, טראָץ זיין אינערליכע אויפ־רעגונג, וואָס האָט זיך גענוג בולט גע־לאָזט מערקען, האָט ער זיך אָבער פאָרט בעהאַלטען רוהיג און מיט זעהר פיל ישוב הדעת אָבגעגעבען זיינע ער־קלערונגען.

דער רבי האָט פאַר זיך געהאַט אַ זעהר שווער-שטיקעל אַרבייט, נעמליך אויפצוקלערען די אַהן אַ שיעור מעשיות, וואָס די פרוי רובין האָט וועגען איהם אין משך פון 2 טעג דערצעהלט אין געריכט.

דער פאָרזיצער האָט דעם רבי צוגע־פיהרט צו די וויכטיגסטע פראַגען, וואָס געהמען אַרום די בעשולדיגונג און פער־לאַנגט אויפקלערונגען, אָדער פעסטשטע־ליגנען צו פערשידענע בעהויפּטונגען פון דער פרוי רובין בנוגע איה״ר בע־ציהונגען מיט׳ן רבי.

דער רבי האָט דערויף כסדר געהאַל־טען אין אַפּלייקענען אלא מאָרוואורפען און מעשׂות פון דער פרוי רובין בנוגע זיין פּערזאָן. דעם רבי׳נס הכחשות, עפּענטליך אין געריכט, האָבען צווישען עולם אַרויסגערופען פערשידענע אויס־טייטשונגען.

צוליב דעם, וואָס די פרוי רובין האָט אַרויסגערופען צו זיך אונצוטרוי, קיינער גלויבט איהר נישט מעהר, האָט מען דעם רבי׳נס הכחשות אויפגענומען אין זאַל מיט אַ געוויסער צושטימונג.

* * *

דער רבי שפּיראָ האָט קאַטעגאָריש ערקלערט, אַז ער האָט אין זיין לעבען מיט זלאַטע רובין אויג-אויף-אויג קיין מאָל נישט גערעדט. זי פלעגט צו איהם אָפט קומען, אָבער שטענדיג אין דער בעגלייטשאַפט פון נאָך מענשען. איינמאָל איז ער געווען ביי איהר אין שטוב, אָבער אין דער געזעלשאַפט פון זיין גבאי, כדי זיך וועגען עפּעס נאָכצופרע־גען וועגען איהר מאַן.

איינמאָל איז זלאַטע רובין געקומען צו איהם און איהם פאָרגעשלאָגען, ער זאָל מיט איהר חתונה-האָבען. ער, דער רבי, איז דערפון געוואָרען שטאַרק פערוואונדערט און איהר ערקלערט, אַז זי זאָל זיך אַרויסשלאָגען די נאַרישקייט פון קאָפּ. דאַן האָט זי זיך אויף איהם געוואָרפען, אַרומגענומען און ערקלערט, אַז זי האָט איהם ליב. דער רבי האָט זי פון זיך אָבגעשטויסען.

שפּעטער איז זי צו איהם געקומען און ערקלערט, אַז זי איז שוואַנגער און אויב ער וועט מיט איהר נישט חתונה האָבען, וועט זי בעגעהן זעלבסטמאָרד.

דער רבי האָט איהר געזאָגט, אַז ער גלויבט איהר נישט, ווייל אין איהרע יאָהרען איז אונמעגליך צו ווערען שוואַנגער.

מיט אַ צייט שפּעטער האָט זי ביי זיין גבאי אויסגענאַרט דעם רבי׳נס אַ פאָטאָגראַפיע, וואָס זי האָט געטון מיט דער פאָטאָגראַפיע ווייסט ער נישט איצט זעהט ער, אַז זי האָט צוגעשטעלט איהר בילד און געלאָזט מאַכען אַ דאָ־פּעלטע פאָטאָגראַפיע.

דער רבי לייקענט קאַטעגאָריש, ער זאָל האָבען מיט איהר געהאַט וואָסער ס׳איז ליבע-פערהעלטנישען. דערמיט האָט זיך געענדיגט דער היינטיגער טאָג.

מאָרגען, (היינט פרייטאָג) וועט פאָר־קומען די קאָנפראָנטאַציע צווישען זלאַ־טע רובין און דעם רבי׳ן שפּיראָ.

דער אורטייל ווערט ערוואַרט ערשט מאָנטאָג.

(בעריכט פון 3-טען טאָג זעה 12-טע זייט)

סענאַט בעטראַכט דעם מלוכה-בודזשעט.

וואַרשאַ, 3 (טעלעפאָניש פון אונזער קאָרעספּאָנדענט) היינט איז פאָר־געקומען אַ זיצונג פון סענאַט. עס איז בעטראַכט געוואָרען דער בודזשעט.

סענאַטאָר רינגעל האָט דאָ איבער׳גע׳חזר׳ט די זעלבע אַרגומענטען, וואָס ער האָט געבראַכט אויף דער זיצונג פון דער בודזשעט-קאָמיסיע.

פון דער קאָנסטיטוציע-קאָמיסיע.

וואַרשאַ, 3 (טעלעפאָניש פון אונזער קאָרעספּאָנדענט) אויף דער היינ־טיגער זיצונג פון דער קאָנסטיטוציע-קאָמיסיע איז ווייטער געפיהרט געוואָרען אַ דיסקוסיע וועגען דער וואַהל-אָרדינאַציע.

די רעכטע האָבען אויף דער דאָזיגער זיצונג אַ סך גערעדט וועגען זייער שטאַנדפּונקט.

דאָס האַנדעלס-מיניסטעריום פאַר פערלענגערן די האַנדעלס-צייט.

וואַרשא, 3 (טעלעפאָניש) נאָך די אינטערווענצען פון צענטראַלען קליינ־הענדלער - פערבאַנד אין אַרבייטס - און אינער-מיניסטעריום בנוגע דעם געזעץ־פּראָיעקט וועגען דער האַנדעלס-צייט, האָט אַ דעלעגאַציע פון פערבאַנד אָפּ־געהאַלטען אַ לענגערע קאָנפערענץ מיט׳ן דעלעגאַט פון האַנדעלס - מיניסטעריום אין דער צווישען-מיניסטעריאַל-קאָמיסיע אויף אויסצואַרבייטען דעם דערמאָהנ־טען געזעץ ד״ר זיבענאייכען.

בעטאָנענדיג די נויטווענדיגקייט צו פונאַנדערטיילען אין פּרינציפּ די בע־גריפען פון האַנדעלס צייט און אַרבייטס־צייט פון די אַנגעשטעלטע אין האַנדעל, האָט די דעלעגאַציע אַרויסגעריקט אַ גאַנצע רייהע אויסבעסערונגען בנוגע פערלענגערען די האַנדעלס-צייט פאַר פערשידענע האַנדעלס-צווייגען אין גע־וועהנליכע טעג און דערלויבען דעם האַנדעל מיט געוויסע אַרטיקלען אום זונטאָג. דערביי האָט די דעלעגאַציע אָנגעוויזען, אַז דאָס פערלענגערען די האַנדעלס-צייט וועט מיטווירקען צו פער־גרעסערן די קאָנסומציע, און וועלכער ריכטונג ס׳געהט איצט די ווירטשאַפט־ליכע פּאָליטיק פון דער רעגירונג.

אויף די אויספיהרונגען פון דער דע־לעגאַציע, האָט ד״ר זיבענאייכען ער־קלערט, אַז זייענדיג איינגאַנצען מסכים מיט די פאָרגעלעגטע אויסבעסערונגען, וועט ער זיי ווי אַמשטאַרקסטען אונ־טערשטיצען אין דער צווישען-מיני־סטעריאַלער קאָמיסיע און וועט זיך בע־מיהען, אַז די גערעכטע פאָדערונגען פונם פערבאַנד זאָלען בעריקזיכטיגט ווערען.

די אוקראַינער אין מזרח-גאַליציע דראָהען מיט אַ באָיקאָט פון סיים,

אויב עס וועט געענדערט ווערען די וואַהל-אָרדינאַציע.

לעמבערג, 3. (טעלעפאָניש). אין דער אוקראַיניש-נאַציאָנאַליסטישער צייטונג „דילא״ איז אָבגעדרוקט געוואָרען אַ שאַרפער אַרטיקעל געגען די פּלע־נער פון די רעכטע מכח ענדערען די וואַהל אָרדינאַציע.

די „דילא״ ערקלערט, אַז אויב עס וועט דורכגעהן וועלכער ס׳איז פון די פּראָיעקטען, וואָס בעגרעניצען די פּאַרלאַמענטאַרישע פאָרשטעהערשאַפט פון די מינדערהייטען, וועט זיך דאָס אוקראַינישע פאָלק זיך נישט בעטייליגען אין די וואַהלען אין קיין אָרט פון דער פּוילישער רעפּובליק, אָדער מען וועט אויס־וועהלען אוקראַינישע דעפּוטאַטען, וועלכע וועלען אָבער אין סיים נישט קומען. די אוקראַינער האַלטען, אַז עס איז גלייכער איבערהויפּט נישט צו זיין פאָר־טרעטען אין סיים, איידער זיך לאָזען בעשרענקען אין די אייגענע רעכט

וויטשאָרעק נישט צופרידען

מיט׳ן אורטייל פון מאַרשאַלעק-געריכט.

וואַרשאַ, 3 (אַטע) היינט האָט וויטשאָרעק איבערגעשיקט אַ בריף צום סיים-מאַרשאַלעק, אין וועלכען ער קרי־טיקירט דעם פּסק-דין פון מאַרשאַלעק־געריכט.

וויטשאָרעק וואַרפט פאַר דעם גע־ריכט איינזייטיגקייט און נישט קיין גע־העריגע בעאַרבייטונג פון די צוגע־שטעלטע בעוויזען. ווייטער דריקט דער וויטשאָרעק אויס זיין בעדויערן, פאַרוואָס דאָס מאַרשאַלעק געריכט האָט נישט איבערגעשיקט צו אַ קרוין-געריכט די אַלע אַקטען, וואָס האָבען אַ שייכות צו די געמאַכטע פאָרוואורפען דורכ׳ן „גלאָס פּראַוודי״ וועגען מיטאַרבייטען אין דער דעפענסיווע.

ווייטערדיגע אַרעסטען פון דער ענטדעקטער שפּיאָנאַזש-אָרגאַניזאַציע אין וואַרשאַ.

וואַרשאַ, 3. (טעלעפאָניש). אין משך פון נעכטיגען טאָג האָט די פּאָליציי דורכגעפיהרט אַ ווייטערדיגע רעוויזיע און אַרעסטירט די פרוי פון וויעדרעג־קאָ, מאַריאַ, אַ געוויסען סטאַניסלאַוו וואַגנער אַ מיטאַרבייטער אין די פּאָליצ־וואַרשטאַטען, זיין פרוי העלענאַ, אַ גע־וועזענע בעאַמטין אין קריגס-מיניסטעריום. ווי די אויספאָרשונג האָט ווייטער פעסטגעשטעלט האָט וויעדרענקאָ אַ דאַנק דער מיטהילף פון פּאָרפּאַלק וואַג־נער געהאַט די מעגליכקייט צו בעקו־מען די נויטיגע געהיימע מאַטעריאַלען צו שפּיאָנאַזש-צוועקען.

אויסער די דערמאָהנטע, וואָס זענען דירעקט געווען בעטייליגט אין דער שפּיאָנאַזש-טעטיגקייט, זענען אַרעסטירט געוואָרען „טעכנישע״ מיטאַרבייטער און „פערבינדונגס״ - מענשען, וואָס זענען דורך וויעדרינקאָ אַריינגעצויגען געוואָ־רען אין דער אַרבייט.

אַזוי זענען אַרעסטירט געוואָרען יאַ־נינאַ יאַדלאָווסקאַ, יאַדוויגאַ סוכטובנאַ, אייזיק וואַלטער, אַננאַ וואַלטער און ב. קערשמאַן.

ווי די פּאָליציי איז זיך משער איז די שפּיאָנאַזש-אָרגאַניזאַציע זעהר שטאַרק פערשפּרייט אין וואַרשאַ, האָט פיל מיט־גלידער, וועלכע בעקומען פאַר זייער אַרבייט גוט בעצאָהלט פון אַ שכנות׳־דיגער מלוכה.

אין די הענד פון דער מאַכט געפי־נען זיך שוין איצט זעהר פיל בעוויי־מאַטעריאַלען, וואָס קאָמפּראָמיטירט זעהר שטאַרק די מלוכה, אין וועמענס נאָמען די אַגענטען האָבען געאַרבייט. איבער־הויפּט ווייזט זיך אַרויס, אַז די אָרגאַני־זאַציע האָט זיך בעמיהט אַריינצוציהען אין דער אַרבייט יונגע פרויען, אַלס אַ גוט מאַטעריאַל, וואָס לאָזט זיך בע־איינפלוסען.

ווי מען גיט איבער ווערען ערוואַרט נאָך גרויסע סענסאַציעס אַרום דער שפּיאָנאַזש אָרגאַניזאַציע אין עס איז נישט אויסגעשלאָסען, דאָס עס זאָל ענט־דעקט ווערען פיל קאָמפּראָמיטירענדע מאָמענטען. צוליב זיכערהייטס-צוועקען ווערט די ווייטערדיגע אַקציע געהאַל־טען בסוד.

געשטאָרבען אַרציבאַשעוו.

וואַרשאַ, 3. (טעלעפאָניש פון אונ־זער קאָרעספּאָנדענט). נעכטען איז אין מיליטעריש שפּיטאָל געשטאָרבען דער בעריהמטער רוסישער שריפטשטעלער מיכאַעל פּעטראָוויטש אַרציבאַשעוו אין עלטער פון 47 יאָהר.

אַרציבאַשעוו האָט זיך בעריהמט גע־מאַכט מיט זיין ראָמאַן סאַנין, וואָס האָט אַרויסגערופען אַ רעש. דער פערשטאָר־בענער האָט אָנגעהערט צום עקסטרע־מען רעאַליזם. ער איז געווען אַ שריי־בער נישט פון דער רעוואָלוציע, נאָר פון נאָך דער רעוואָלוציע.

אַלס שאַרפער געגנער פון די סאָ־וויעטען, האָט ער געפיהרט געגען זיי אַ העפטיגע קאַמפּאַניע.

לעצטענס האָט אַרציבאַשעוו אויך געפיהרט אַן אָפענע אַנטיסעמיטישע קאַמ־פּאַניע און וואָס עס האָט איהם מיטגע־האָלפען זיין פרוי.

פאָרד ליידט צוליב זיין אַנטיסעמיטיזם.

ער פערענטפערט זיך פאַר׳ן צענטראַל-אָרגאַן פון די דייטשע יודען.

בערלין, 3 (טעלעגראַפיש י.ט.א.). דער צענטראַל-אָרגאַן פון די דייטשע יודען האָט זיך אָפּגעזאָגט צו דריקען אַנ׳אַנאָנס. פון דער אַמעריקאַנער ריזיגער אויטאָמאָביל - פירמע פאָרד, צוליב דער שטאַרקער אַנטיסעמיטישער פּראָפּאַגאַנ־דע, וואָס פאָרד פיהרט לעצטענס.

פאָרד׳ס פערטרעטער אין דייטשלאַנד האָט צו דער רעדאַקציע צוגעשיקט אַ בריף אין וועלכען עס ווערט מיטגע־טיילט, אַז דער דייטשער אַנטיסעמיט פריטש האָט נישט ריכטיג איבערגע־זעצט פאָרד׳ס בוך „דער נאַציאָנאַלער יוד״. די פירמע פאָרד וועט דערום געריכטליך פאָדערען פון פריטש׳ען שאָ־דען-ערזאַץ און אַז אין אַמעריקאַ בע־שעפטיגט די פירמע פאָרד 2,400 יודי־שע אַרבייטער.

פּעטש אין אַמעריקאַנישען קאָנגרעס.

וואַשינגטאָן, 3 (י.ט.א. טעלעגראַ־פיש). אויף אַ זיצונג פון קאָנגרעס, בעת ס׳איז בעטראַכט געוואָרען דער געזעץ־פּראָיעקט וועגען איינפיהרען צוואַנגס־זונטאָג-רוה אין שטאָט קאָלומביאַ איז דער יודישער קאָנגרעסמאַן בלאָם אַרויס־געטרעטען געגען דעם געזעץ. איהם האָט געענטפערט דער קאָנגרעסמאַן בלאַמבאַ פון טעקסאַס, וועלכער האָט פאַרגעוואָרפען בלאָם׳ען, אַז ער פער־טיידיגט די אינטערעסען פון די פילם מאַגנאַטען. דערויף האָט בלאָם אויסגע־שריען:

„דער דזשענטעלמען פון טעקסאַס זאָגט אַ ליגען!״ בלאַמבאַ איז דאַן צו־געלאָפען צו בלאָם׳ען און האָט איהם דערלאַנגט אַ פּאַטש. בלאָם האָט געענט־פערט מיט אַ פּאַטש. ס׳איז געוואָרען אַ מהומה אין זאַל און ס׳האָט לאַנג גע־דויערט ביז ס׳איז איינגעשטילט געוואָ־רען די אָרדנונג.

ציהונג פון דער מלוכה-לאָטעריע

5-טע קל. 20-טער טאָג.

3,000 זל. נומער 13862.

2,000 — 42867.

1,000 — 1485 9311 27186 37493 55375.

600 — 403 4520 11413 12892 18875 25242 44391 47117 47705 51343 56020 57701 64957 71491 75629.

500 — 5813 6755 9239 10960 19613 24524 28523 30139 30943 36950 41774 46109 52070 53747 64257 65380 72030 73441 76736 78991.

פאָרלעזונג פון וויעניאַוואַ-דלוגאָשאָווסקי.

היינט, פרייטאָג, קומט-פאָר אין פילהאַרמאָניע-זאַל אַ פאָרלעזונג פון דעם בעקאַנטען פּובליציסט און רעפערענט טאַדעאוש וויעניאַוואַ-דלוגאָשאָווסקי וועגען זשעראָמסקי׳ס „ערב - פריהלינג״ („פּושעדוויאָשנע״).

„קוו. פּראָ קוואָ״

מאָרגען פּרעמיערע.

מאָרגען, שבת, וועט אין זאַל פון דער פילהאַרמאָניע פאָרקומען די פּרעמ־יערע פון דעם בעוואוסטען וואַרשאַווער טעאַטער „קווי. פּראָ קוואָ״. עס וועט געגעבען-ווערען די אַקטועלע רעוויע אין 2 אַקטען און אין 12 בילדער. „די קאַרוזעלע״.

Dr. I. DYMENSON
Poludniowa 9
tel. 23-70

„פּאַקאַל״ דאָס געזונדסטע און געשמאַקסטע שפּייז-פעטס

די רעגירונג האט דאס ווארט.

ביי דער אויסארבייטונג פון דער איצט פערפליכטענדער וואהל-ארדינאציע צום סיים און סענאט האט די ענדעציע ארויסגעשטעלט דעם לאזונג, אז די וואהל-ארדינאציע דארף פערזיכערן די שאפונג פון א פעסטער פארלאמענטא-רישער מעהרהייט. די שעפער פון דער וואהל-ארדינאציע, מיט דעם גלח לוטא סלאווסקי בראש, האבן געוואלט איינ-רעדען, אז א פעסטע פארלאמענטארישע מעהרהייט וועט קענען געשאפען ווע-רען ערשט דאן, ווען די וואהל-ארדי-נאציע וועט געהן אין דער ריכטונג פון אונמעגליך צו מאכען דעם צוטריט אין סיים פאר קלענערע פארטייען.

ארויסגעהענדיג פון אט דעם שטאנד-פונקט, האט מען בכיון אויסגעטיילט קלענערע וואהל-קרייזען מיט א קלענע-רער צאהל מאנדאטען און פערקלענערט די צאהל מאנדאטען אויך אין די אומ-בעענדערטע וואהל-קרייזען. צוליב דעם זעלבען ציל האט מען אויך אבגעשאפט דאס סיסטעם פון פערבינדונגס-ליסטעס, וועלכע האט געזיכערט די שוואכע פאר-טייען א פערטרעטונג ביי זייער פער-איינינגונג.

אגב אורחא האט מען דערביי גע-שטרעבט צו פערקלענערן די פערטרע-טונג פון די נאציאנאלע מיעוטים, אויף דעם ערשטען פלאן פון די יודען. און אין אלע וואהל-קרייזען, וואו עס זענען דורכגעגאנגען יודען אין ערשטען סיים, האט מען פערקלענערט די צאהל מאנ-דאטען. אויף די קרעסן, וואו דעם גרעסטען טייל פון דער בעפעלקערונג בילדען די אוקראינער און ווייסרוסען. האט מען נישט געקענט שאפען קיין קליינע וואהל-קרייזען, מחמת דאן וואל-טען דאך קיין פאליאקען אויך נישט דורכגעגאנגען, וואט איז דאך צוליב כמה טעמים נישט געוואונשען. איז מען דעריבער געפאלען אויף אן אנדער המצאה: אין דער צייט, ווען אין קאנ-גרעס-פוילען קומט אויס איין מאנדאט אויף 50 55 טויזענד איינוואוינער, האט מען אויף די קרעסן איינגעשטעלט איין מאנדאט אויף אכציק, און אין וואלין— אפילו אויף הונדערט טויזנט איינ-וואוינער.

דער הייליגער קאמף געגען דער סכנה מצד די נאציאנאלע מינדערהייטען האט אזוי פארבלענדעט די „לינקע“, אז זיי האבן זיך שוין צו שעם ארומגע-זעהן, אז די ענדערונגען שפילען זענען פאר זיי אויך שעדליך.

פון דעפ. מ. סטוטשינסקי.

דער איינציגער פערטיידיגונגס-מיטעל פון די נאציאנאלע מיעוטים איז געווען דער וואהל-בלאק, וועלכער האט טייל-ווייז פאראליזירט די בייזע כוונות פון דער וואהל-ארדינאציע. די רעכטע זע-נען דורכגעפאלען. זייערע פלענער ווע-גען פערכאפען די מאכט דורך אן איי-גענע מעהרהייט אין סיים, האבן זיך נישט איינגעגעבען. דער ערשטער פרע-זידענט פון פוילען איז געוועהלט גע-ווארען געגען זייערע שטימען דורך די לינקע מיט די מיעוטים. אויף דעם וואהל אקט ענטפערן זיי מיט א שענד-ליכער און ניפטיגער אגיטאציע און פיינדליכע דעמאנסטראציעס. אלס סטרא-טעגישער מיטעל ווערט געווארפען א נייער לאזונג: „דער איינציגער בעל-הבית פון פוילען איז דאס פוילישע פאלק“ נאר אמת'ע פאליאקען האבען דאס רעכט צו דעצידירען וועגען אלע וויכטיגע מלוכה-אנגעלעגנהייטען; די פארלאמענטארישע מעהרהייט צוזאמען מיט פרעמדע איז א „בגידה“ נעגען פא-טערלאנד..

די רעכטע האבען גוט געקענט זייער סביבה, דער שאוויניזם און שנאה, וועל-כע זיי האבען צענדליגער יאהרען פער-שפרייט, האבען געשאפען א גינסטיגע אטמאספערע פאר זייער אגיטאציע. די רעגירונג פון גענעראל סיקארסקי, וועל-כע ווערט אונטערשטיצט דורך די לינקע און סלאווישע מינדערהייטען, האלט זיך בסך הכל איניגע מאנאטען. א דאנק דער שליסונג פון דעם געהיימען אפמאך אין לאנצקאראן גאלינגט די רעכטע איבערצוציהען אויף זייער זייט וויטאסן מיט זיין פארטיי און צו שאפען די אזוי-גערופענע „כ'ענא-פיאסט“.

ס'ווערט ארויסגעשטעלט א נייער לא-זונג פון א ריין פוילישער מעה-הייט. היות ווי די קאנסטיטוציע און די איצ-טיגע וואהל-ארדינאציע זענען נישט גינסטיג פאר דער פערווירקליכונג פון דעם דאזיגען פרינציפ, מוז מען זיי ענדערן און גלייכצייטיג נעמען דעם פרעזידענט דאס רעכט צו פונאנדערלא-זען דעם סיים.

דאס איז געווארען דער לייט-מאטיוו פון דער רעכטער פרעסע. זייערע פלע-נער אין דער היגזיכט זענען געווען גאנץ ווייטגעהענדע. ס'זענען אבער גע-ווען גרויסע מניעות פאר זייער פער-ווירקליכונג. די הויפט יכולות פון דער וואהל-ארדינאציע זענען געווען בעוואָ רענט דורך דער קאנסטיטוציע און גע-קענט דעריבער אומגעענדערט ווערען נאר דורך א קוואליפיצירטער מעה הייט. דערויף האט מען אבער נישט געהאט נעגוג כוחות, ווי ס'האט בעוויזען די אפשטימונג ביים אפווארפען דעם פאר-שלאג וועגען בעזייטיגען דאס פראפארצ-יאנעלע סיסטעם. זיי האבען אלזא גע-מוזט פערקלענערן זייערע השגות און אפטיסטען.

די איצט ארייגעטראגענע דורך דער „כיענא פיאסט“ פראיעקטען געהען מיט דעם אלטען אויסגעטראטענעם וועג פון רעם ערשטען סיים. צום לאזונג פון א פעסטער פארלאמענטארישער מעהרהייט איז צוגעקומען אויך א ריין פוילישע.

דער גאנצער שארפער שפיץ פון דער „וואל געאמעטריע“ איז געווענדעט, נא-טירליך, געגען די נאציאנאלע מינדער-הייטען. אין קאנגרעס-פוילען וויל מען פערקלענערן די וואהל-קרייזען, כדי פטור צו ווערען פון יודען די „כיענא פיאסט“ האט די נויטיגע מעהרהייט אויף דורכצופיהרען איהרע פלענער אין סיים און סענאט.

ס'ווילט זיך נישט גלויבען, אז די רעגירונג, וועלכע האט זיך געשטעלט דעם ציל צו סאנירען דאס פאליטישע לעבען פון לאנד, זאל אונטערשטיצען די פלענער פון שאוויניסטישען לאגער. די פערווירקליכונג פון דיביידע „רע-פארמען“ וואלט זיכער געשטערט דער פערבעסערונג פון די בעציהונגען מיט די מינדערהייטען, וואס די רעגירונג האט נישט איינמאל ערקלערט פאר נוי-טיג פאר דער אינערליכער און אויסער-ליכער קאנסאלידאציע פון פוילען. נאכ-מעהר, דאס וואלט געוויס ארויסגערו-פען פיל בייז בלוט און אומצופרידענ-הייט.

קיין שום „וואהל געאמעטריע“ וועט נישט דערשטיקען דעם קול פון די נא-ציאנאלע מינדערהייטען אין קומענדי-גען סיים. די פערשטענדיגונג מיט זיי און די בעפרידיגונג פון זייערע גערעכ-טע פאדערונגען איז א מלוכה-נויטווענ-דיגקייט, און ווער עס שטעלט מניעות אויף דעם וועג טוט זיין לאנד זיכער קיין טובה נישט. קיינע וואהל-שפיצלען וועלען נישט ביכולת זיין צו ערמעגלי-כען די שאפונג פון א פארלאמענטארי-שער מעהרהייט, ווען איבער 35 פרא-צענט פון דער בעפעלקערונג ווערט עלימינירט פון פאליטישען לעבען. צי וועט מען געהן אין דער ריכטונג פון די רעכטע, דארף זאגען איהר ווארט די רעגירונג.

אויף די חורבות פון דער אפגעברענטער פאבריק.

(ענדע פון 2-טע זייט)

ברענענדיגע שטיקער האלץ, וואס זענען כסדר געפאלען.

ערגער איז אבער געווען מיט דעם קריסטליכען בעקער פלעשאטא, וועל-כער האט ערשט געדינגען די וואוינונג מיט 2 וואכען צוריק, ווי נאר ער איז געקומען פון זדונסקיע-וואליע. די היל-צערנע ווענט פון דער וואוינונג האָ-בען אנגעהויבען ברענען און די פייער-לעשער האבען איינגעלאשען דאס פייער.

דאס אומגליק איז אבער געקומען שפעטער. ווען די 3 שטאקיגע ברענ-ענדיגע מויער פון דער פאבריק איז איינגעפאלען, האט זי איינגאנצען צוגע-דעקט די וואוינונג פון דעם בעקער פלעשאטא און איינגעלענט די פאדערשט ווענד. פלעשאטא מיט זיינע קינדער, וועלכע האבען ביז אין דער לעצטער מינוט נישט געוואלט פערלאזען די וואוי-נונג, האבען דאס ערשט געטון 5 מינוט פאר'ן איינפאלען פון דער מויער, ווען נישט וואלטען געווען פיל קרבנות. פלעשאטא מיט זיין פאמיליע האבען זיך איבערגעטראגען און וואוינען איצט אין דער בעקעריי וואס געפינט זיך אין הויף.

איצט זעהט-אויס דאס הייזעל אויף זאמענהאף-גאס ווי א חורבה, גלייך דאר-טען וואלט געווען די ריכטיגע שרפה: די ווענט איינגעלעגט, די שטוב-זאכען– פערניכטעט, בלויז אויף איין וואנט איז געבליבען אונבעריהרט דאס בילד פון מלוכה-פרעזידענט מאשטשיצקי.

דרעהען זיך ארום פאר דעם הייזעל עטליכע יונגע דייטשע מיידלעך, און מ'פרעגט זיי אויס פרטים פון דער שרפה, ווי-אזוי זיי האבען געראטעוועט די זאכען, לאכען זיי. ווענדעט זיך צו זיי ביין א פער'כמורעטע פרוי:

— איצט לאכט איהר; אבער נעכטען האט איהר געציטערט ווי די פיש.

דאס הויז אהן שויבען.

דאס צווייטע הויז, וואס שטעהט אויך געגענאיבער דער פערברענטער פאבריק און וואס איז געווען שטארק בעדראהט, איז דאס הויז פון זאמענ-האף-גאס 26, וואס געהערט צו דעם ווירט לידקע.

דאס דאזיגע הויז האלט 2 געמויער-טע שטאקען, אבער דער דריטער שטאק מיט'ן בוידעם איז פון האלץ דאס דא-זיגע הויז איז בעוואוינט דורך דייטשען.

דא האט זיך אין דער ערשטער מי-נוט אנגעכאפט דער דאך מיט א טייל בוידעם. די העלדישע פייערלעשער האָ-בען אבער דאס פייער פערלאשען.

שפעטער האבען זיך אבער כסדר אנגעכאפט די פענסטער-פוטרינעס פון פראנט און פון דער היץ זענען אלע שויבען ארויסגעפאלען.

די איינוואוינער פון די פראנט-וואוי-נונגען, ס'רוב פאבריק-ארבייטער, האָ-בען גענומען ארויסטראגען זייערע שטוב זאכען און בעטגעוואנט צו די שכנ'ים פון די הינטער-וואוינונגען.

די איינוואוינערין פון 2 טען שטאק פון דעם הויז אנטאנינא אזארקאוויטש, גיט-איבער, אז ארום דריי-פערטעל אויף 5 האט זי, זיצענדיג ביי זיך אין שטוב מיט דער פלייצע צום פענסטער, בעמערקט ביי זיך אויף דער וואנד אן אפשיין פון פייער. אין דער ערשטער מינוט האט זי זיך דערשראקן, מיינענ-דיג, אז ביי איהר איז קיך ברענט. זי איז שנעל אריין אין קיך און ערשט דאן בעמערקט, ווי די פאבריק ברענט. אבער זיי איז ... ווי ... פארטער וואוידיסלאווסקי'ס פאבריק ברענט.

ביי דער פרוי אין שטוב זענען אויך אפגעברענט די פוטרינעס און אלע שויבען זענען אויסגעהאקט. אין דער וואוינונג פון פרוי קאזימיערא בארקאוו-סקא אין דעם זעלבען הויז אויפ'ן 2-טען שטאק, איז איין פוטרינע אינגאנצען ארויסגעפאלען.

בכלל גיבען-איבער די איינוואוינער פון די הייזער, וואס געפינען זיך נאהנט פון דער פערברענטער פאבריק, אז א גאנצע נאכט האבען זיי נישט געקענט שלאפען, ווייל דער רויך איז אריינגע-דרונגען אין די שטובען און געשטיקט. אויב מ'האט געעפענט די פענסטער איז געווען נאך ערגער.

מ'מוז זאכמאל בעטאנען, אז די לייסטונגען פון די פייערלעשער זענען איבערגעגאנגען יעדע גרעניץ. דאגע-גען קען מען דאס נישט זאגען וועגען דער טעלעפאן-סטאציע, עס האט גע-דויערט עטליכע מינוט ביז מ'האט בע-קומען א פערבינדונג מיט די פייערלע-שער.

די הזיקות

אין דער פאבריק פון וואלף פרענקעל זענען א חוץ די מאשינען און דעם מא-טעריאל וואס האט זיך געפונען אויף די מאשינען, פערברענט געווארען אי-בער 50 קאסטענס גארן. די שאדענס וואס די פירמע פרענקעל האט געהאט, זענען זעהר בעדייטענדע. די סחורות, וועלכע האבען זיך געפונען אינוועניג פון דער פאבריק זענען נישט געווען אסעקורירט.

די פירמע פרענקעל האט געארבייט אויף די וועבשטוהלען פון דער פירמע וואוידיסלאווסקי, ערשט מיט עטליכע טעג צוריק האט פרענקעל געברענגט זיינע אייגענע וועבשטוהלען פון אזאר-קאוו, זיי זענען נאך נישט געווען אין גאנג אין אויך נישט געווען אסעקורירט.

אויך די פירמע ווייסמאן, וואס האט אויסגעארבייט קאמגארן-סחורות, האט געהאט גרויסע שאדענס. נאך אין דער לעצטער מינוט ווען די שרפה האט שוין אויסגעבראכען האט מען דורך די פענסטער ארויסגעווארפען א פולען וואגען מיט קאמגארן-סחורות, וועלכע זענען אפגעשיקט געווארען אין אפרע-סור.

די עצם געביידע פון דער פירמע וואוידיסלאווסקי איז געווען אסעקורירט אין די פירמען „פיאסט“ און „ווארשא-ווער פערזיכערונגס געזעלשאפט“.

אויסגעצאהלט די ארבייטער.

צוליב דעם, וואס מ'האט נישט בע-וויזען מיטוואך אויסצוצאהלען די אר-בייטער, האט די אדמיניסטראציע פון דער פאבריק נעכטען אויסגעצאהלט אלע ארבייטער. דערביי זענען ארויס-געהאנגען געווארען מעלדונגען, אז צו-ליב דער שרפה ווערען אלע ארבייטער בעפרייט פון דער ארבייט.

צי זענען פאראן קרבנות?

נעכטען א גאנצען טאג זענען ווייטער ארומגעגאנגען קלאנגען, אז אונטער די חורבות געפונען זיך פערברענ-טע ארבייטער. ס'איז נאך אבער גאר-נישט פעסטגעשטעלט געווארען, ווייל עס ווערען איצט צוזאמענגעשטעלט ליסטען פון די ארבייטער און ס ווערט קאנטראלירט, צי אלע זענען פאראן.

טעאטער „סקאלא“, ציגעל-גאס 18.
גאסטראלען פון בעריהמטען ארטיסט
יוליום אדלער
צוזאמען מיט זיין אויסגעצייכנעטן אנסאמבל. פרויען: הדסה, האליטש, רעגינא, סאלאמאן, פאדערמאן, שייעוויטש. מענער: האמבורגער, לאוי, קורץ, קאן, קראנק, שטאקפעדער, ראטשיין און אנדערע.
אויסערגעוועהנליך שטורמישער ערפאלג!!! שפאנענדער אינהאלט!!!
אונאויפהערליכע געלעכטער!!! הערליכע נגונים!!!
היינט פרייטאג, דעם 4. און מארגן שבת, דעם 5. מערץ, 8.30 אווענט
„דער בּרינדער מאלער“
שבת, ד. 5 מערץ, 3.30 נאכמ. צו ביליגע פרייזן
„דער ישיבה-בחור“
מאנטאג, ד. 7 מערץ — גרויסע פאפול. פארשטעלונג. צו ביליגע פרייזן
„צווי חברים“
אטמאספעריא: א. שטאקפעדער.

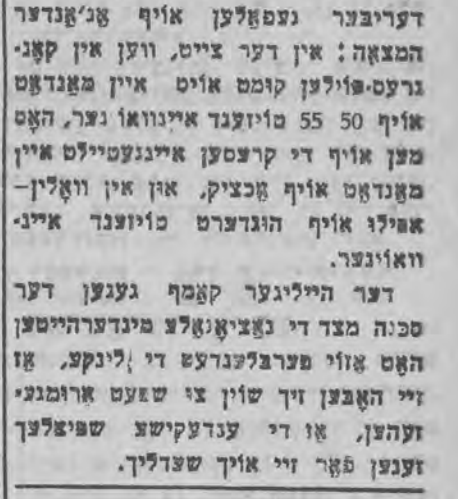

דורכ'ן שטענדיגן בענוצן פון דער
פאסטע צו ציינער
Kaliklora
„קאליקלארא“
898
געזונטע און ווייסע ציינער.

ANGIELSKA HERBATA SIBUNION

היינט און פאלגענדע טעג!
פאריזער נאכט-פייגעלער
IVOR NOVELLO
Ramon Novarro i Rudolf Valentino
Nina Vanna i Sabella Teans
פאריזער פערגעניגונגען.

היינט און פאלגענדע טעג!
Reduta

ענגלאַנד-רוסלאַנד

דער נעשפּענסט פון א גרויסען אינטערנאַציאָנאַלען קאָנפליקט

די ענגלישע רעגירונג האָט געשיקט אַ שאַרפע נאָטע מיט אַ זעהר ערנסטער וואָרנונג צו דער סאָוויעטען-רעגירונג בנוגע דער אַנטי-בריטישער אַגיטאַציע, וואָס זי האָט אָנגעפיהרט און פיהרט אָן.

פאַר דעם, וואָס האָט נאָכגעפאָלגט מיט אויפמערקזאַמקייט די ענטוויקלונג פון די בעציהונגען צווישען די צוויי רעגירונגען, איז די נאָטע נישט קיין איבעראַשונג. עס איז נישט קיין בעמיהונג, נישט פון איין צד און נישט פון דעם צווייטען, זיך צו דערנעהנטערען און זיך צו פערשטענדיגען; פערקעהרט, די טענדענץ איז געווען זיך צו דערווייטערען און זיך צו בעקאַמפען.

אין די ענגלישע פּאָליטישע קרייזען האַלט מען, אַז אַממייסטענס איז שולדיג אין דעם דאָזיגען צושטאַנד די סאָוויעטען-מאַכט, אָדער ווענינסטענס איינינע פון איהרע פיהרער און אַגענטען. זיי האָבען זיך נישט בעפרייט פון דער אידעע צו זוכען אַרויסצורופען רעוואָלוציעס אין אַנדערע לענדער, און זיי האָבען צוליב דעם אינטריגירט און אַגיטירט, ווי ווייט זיי האָבען נאָר געקענט געגען גרויס-בריטאַניען. זיי האָבען געזוכט צו אונטערשטיצען די אומצופרידענע עלעמענטען אין דעם לאַנד גופא, און געזוכט אַרויסצורופען געגען איהר אומצופרידענהייט אין אויסלאַנד.

אין דער ענגלישער נאָטע ווערען צוערשט איבערגעגעבען די פּאַראַגראַפען פון דעם האַנדעלס-אָפּמאַך וואָס איז געשלאָסען געוואָרען צווישען ענגלאַנד און סאָוויעט-רוסלאַנד דעם 4-טען יוני 1920, און דורך וועלכע די סאָוויעטען-רעגירונג האָט זיך פערפליכטעט נישט אונטערצושטיצען קיין אַגיטאַציע געגען גרויס-בריטאַניען, און אויפצוצווינגען איהרע בעאַמטע און אַגענטען, אַז זיי זאָלען אָפּהיטען די דאָזיגע בעדינגונג. עס ווערט אויך איבערגעגעבען, וואָס מר. רעמזי מאַקדאָנאַלד, דער פיהרער פון דער אַרבייטער-פּאַרטיי, האָט געשריבען, בעת ער איז געווען פּרעמיער און מיניסטער פון אויסערן, צו דעם סאָוויעטישען געזאַנדטען מ. ראַקאָווסקי, אַז קיין רעגירונג וועט נישט טאָלערירען, ווען אַ פרעמדע רעגירונג זאָל „פּלאַנעווען" ביי איהר רעוואָלוציעס און איבערקעהרענישען".

נאָכהער ווערען אין דער נאָטע בעבראַכט בעווייזען, ווי אָנגעזעהענע פיהרער און אַגענטען פון דער סאָוויעטען-רעגירונג האָבען אַגיטירט געגען גרויס-בריטאַניען. ס'ווערט אָנגעוויזען, אַז די סאָוויעטען-מאַכט האָט געהאַט אַ האַנד אין דעם שטרייק פון די ענגלישע קויהלען-אַרבייטער, און זי האָט אַ האַנד אין די איצטיגע געשעהענישען אין כינע. דאָס לעצטע ווייזט זיך אויך אַרויס פון די רעדעס, וואָס דער געוועזענער סאָוויעטישער אַמבאַסאַדאָר אין פעקין, קאַראַכאַן, האָט געהאַלטען.

די נאָטע שטרייכט דאַן אונטער, אַז די ענגלישע רעגירונג האָט געשטרעבט אויפצוהאַלטען און צו בעפעסטיגען דעם שלום פון דער וועלט. איהר געדולד האָט אָבער אַ גרעניץ, און די רעגירונג מוז איצט פּראָטעסטירען קעגען אַזוינע האַנדלונגען, און וואָרנען די סאָוויעט-רעגירונג, אַז אויב זי שטעלט נישט תיכף אָפּ די אַנטי בריטישע אַגיטאַציע, דאַן וועט מען מוזען מאַכען אַ סוף צו דעם האַנדעלס אָפּמאַך און זאָגאַר איבעררייסען די דיפּלאָמאַטישע בעציהונגען.

די נאָטע איז געשריבען אין אַ זעהר שאַרפען און ענטשלאָסענעם טאָן. זי קלינגט איינפאַך ווי אַן אולטימאַטום.

די סאָוויעטען האָבען לאַנג נישט געלאָזט וואַרטען אויף אַן ענטפער. די סאָוויעטישע דיפּלאָמאַטיע איז געווען גוט אינפאָרמירט, אַז אין דער ענגלישער רעגירונג גופא זענען געווען גרויסע חלוקי דעות מכוח דעם טאָן, וועלכען מ'זאָל אָננעהמען לגבי מאָסקווע, אַ טייל זענען געווען פאַר אַ מעגליך שאַרפען אַרויסטריט, די אַנדערע האָבען געהאַלטען אַז דער טאָן דאַרף זיין אַ מעסיגער, די סאָוויעטען האָבען אויסגענוצט דעם פּירוד און האָבען רעדאַגירט זייער נאָטע אויף גאָר אַ שאַרפען אופן, כדי אַזוי אַרום צו וואַקלען די פּאָזיציע פון יענע, וועלכע האָבען גערעכענט מיט דער ענגלישער נאָטע די סאָוויעטען אָפּצושרעקען.

די סאָוויעטישע נאָטע ענטפערט אויף יעדען פאָרוואורף פון ענגלאַנד און וואַרפט אַלע פאָרוואורפען קאַטעגאָריש אָפּ. די נאָטע, אונטערגעשריבען פון ליטווינאָוו'ן, ענטהאַלט אַ רייהע פּונקטען.

אין ערשטען פּונקט ווערט בעשטעטיגט דער פאַקט וועגען די נישט-בינדיגע בעציאונגען, וואָס בעשטייען צווישען ענגלאַנד און ס.ס.ס.ר. אין דער נאָטע מאַכט די סאָוויעט-רעגירונג אויפמערקזאַם, אַז טשעמבערלען פּרואווט עס כלומרשט צו דערקלערען, אין זיינע עפענטליכע אַרויסטרעטונגען סיי אין פּאַרלאַמענט, סיי מחוץ פּאַרלאַמענט, מיט'ן עובר זיין מצד רוסלאַנד די התחייבותן, וואָס זי האָט איבערגענומען פאַר ענגלאַנד אין דער פּראָפּאַגאַנדע-פראַגע. ווייטער ווערט אין ערשטען פּונקט ציטירט די ענגליש-רוסישע פערשטענדיגונגען, לויט וועלכער רוסלאַנד איז זיך מתחייב געווען נישט צו אונטערשטיצען סיי מיט געלד-מיטלען סיי אויף אַן אַנדערען אופן פערזאָנען, וועלכע שטעלען זיך דעם ציל פערשפּרייטען אונצופרידענקייט אַדער אָרגאַניזירען אַ אויפשטאַנד אין וועלכער נישט איז טייל פון גרויס-בריטאַניען און דאָס זעלביגע אויך פערפליכטען נישט צו טון די סאָוויעטישע בעאַמטע.

אין צווייטען פּונקט דערמאָנט די סאָוויעט-רעגירונג, אַז בשעת די מיטגלידער פון דער ענגלישער רעגירונג האָבען איהר אין זייערע עפענטליכע אַרויסטרעטונגען פאָרגעוואָרפען, אַז זי איז עובר דעם אויבענדערמאָנטען אָפּמאַך, האָט זי תיכף געבעטען איהר אָנצוווייזען קאָנקרעטע פאַלען, וואָס זאָלען בעשטעטיגען אַזאַ מין בעשולדיגונג. נישט געקוקט דערויף, וואָס דער דאָמאָלסדיגער ענגלישער אויסערן-מיניסטער קערזאָן האָט עס צוגעזאָגט צו טון, האָט ענגלאַנד, אַ חוץ דעם פאַל מיט'ן בריף פון זינאָוויעוו עס נישט געטון, און פאָרגעזעצט די אַלגעמיינע בעשולדיגונגען. וואָס איז שייך דעם בריף פון זינאָוויעוו איז די ראַטען-מאַכט דעמאָלסט איינגעגאַנגען אויפ'ן פאָרשלאָג איבערצוגעבען דעם דאָזיגען בריף אויף אַן עקספּערטיזע און איז מסכּים געווען זיך פערלאָזען אויפ'ן פּסק דין פון אַ בוררים-געריכט. די בריטישע רעגירונג האָט זיך אָבער דערפון אָפּגעזאָגט, וואָס קען קוואַליפיצירט ווערען אויך אַלס אָפּזאָג פון דער בעשולדיגונג. אַזוי אַרום באַזירט זיך די איינציגע קאָנקרעטע בעשולדיגונג געגען ס.ס.ס.ר. אויף אַ פאַלשען דאָקומענט.

דער דריטער פּונקט בעהויפּטעט, אַז די ענגלישע נאָטע ציטירט נישט איין פאַל, וואו רוסלאַנד זאָל האָבען פערשפּרייט אַן אומצופרידענקייט אָדער זאָלען רופען צו אַן אויפשטאַנד אין דער בריטישער אימפּעריע. עס ווערען בלויז ציטירט אַרטיקלען פון דער סאָוויעטישער פּרעסע. צווישען ביידע מלוכות עקזיסטירט אָבער נישט קיין אָפּמאַך וואָס זאָל בעשרענקען די פּרעסע- און קריטיק-פרייהייט אין די גרעניצען פון ס.ס.ס.ר.

אין פערטען פּונקט ווערט ציטירט אַ רייהע אַנטי סאָוויעטישע רעדעס, געהאַלטען פון אַ רייהע ענגלישע מלוכה מענער, וואָס ענטהאַלטען אַ בעליידיגענדיגען איינהאַלט לגבי ס.ס.ס.ר. בעזונדערס זענען אויסגעטיילט די רעדעס פון ביר קענהעד, טשערטשיל, עמערי, האָר, וואָרטינגטאָן, עווענס. ווייטער ווערט אָנגעוויזען, אַז דער ענגלישער פערטרעטער איז קיין מאָל אויף אַזוי פיל נישט בעליידיגט געוואָרען מצד דער רוסישער פּרעסע, ווי דער רוסישער מצד דער ענגלישער.

אין פינפטען פּונקט ווערט בעגרינדעט דער שטאַנדפּונקט, אַז דער אַנאַליז פון די ענגליש-רוסישע בעציהונגען אין דער סאָוויעטישער פּרעסע קען נישט בעצייכענט ווערען אַלס אַנטי-ענגלישע פּראָפּאַגאַנדע. פּונקט אַזוי קענען נישט קוואַליפיצירט ווערען אַלס אַזאַ מין פּראָפּאַגאַנדע די רעדע פון פּאַרטיי-מיטגלידער וועגען דער נישט פערמיידליכקייט פון אַן אַלוועלטליכער רעוואָלוציע.

אין דעם זעקסטען פּונקט ווערט אויסגעוויזען, אַז די סאָוויעטישע רעגירונג האָט דאָס זעלבינע רעכט, וואָס עס האָט זיך גענומען די ענגלישע רעגירונג צו קריטיקירען רוסלאַנדס פּאָליטיק אין אויסלאַנד, צו קריטיקירען די ענגלישע אויסערן פּאָליטיק.

אין זיבעטען פּונקט דריקט די ראַטען-רעגירונג אויס איהר בעדויערן, אַז די ענגליש-רוסישע בעציהונגען זענען נישט בעפרידיגענדיג און זאָגט אַרויס איהר מיינונג, אַז די סיבות וועגען דעם נישט-פריינדליכען טאָן פון דער פּרעסע פון ביידע לענדער מוזען אויסגעפאָרשט און בעהאַנדעלט ווערען אויף אַ קאָנפערענץ. דאָס זעלביגע בעציהט זיך אויך צו די איבעריגע געגענזייטיגע פאָדערונגען און טענות, וועלכע קענען ליקווידירט ווערען בלויז דורך אַ קאָנפערענץ אָדער אויף אַן אַנדער דיפּלאָמאַטישען אופן. די בריטישע רעגירונג האָט זיך מיט דעם אָבער קיין מאָל נישט גערעכענט און האָט בעפאָרצוגט אולטימאַטומען און סטראַשונקעס. זי איגנאָרירט אויך די רוסישע קאָנסטיטוציע און מישט צונויף די פּאַרטיי און אינטערנאַציאָנאַלע אינסטיטוטען מיט דער פאָרמעלער רעגירונג פון ססס"ר. פון איהר זייט איז די ראַטען-מאַכט אָבער גרייט צו יעדער צייט אָנצוהויבען צו בעהאַנדלען די געגענזייטיגע טענות און פּרעטענזיעס.

פערקעהרט, אָנשטאָט דעם—זאָגט דער אַכטער פּונקט—האַלט טשעמבערלען פאַר נויטיג צו דראָהען מיט'ן איבעררייסען דעם האַנדעלס-אָפּמאַך און די דיפּלאָמאַטישע בעציהונגען, אויב רוסלאַנד וועט נישט דערפילען די פאָדערונגען, וואָס זענען נישט אַריינגענומען אין ענגליש-רוסישען אָפּמאַך.

די דאָזיגע דראָהונג קען אָבער נישט אָפּשרעקען ססס"ר., וועלכע האַלט, אַז דער אָפּמאַך איז געשלאָסען אין די אינטערעסען נישט נאָר פון ססס"ר., נאָר אויך פון ענגלאַנד. אויב די בריטישע רעגירונג האַלט, אַז די אינטערעסען פון איהר מלוכה און פון דער וועלט פאָדערן צו רייסען די בעציהונגען מיט רוסלאַנד, האָט זי דאָס פולע רעכט עס צו טון. די פעראַנטוואָרטליכקייט פאַר די פאָלגען פון דעם וועט אָבער פאַלען אויף איהר.

די סאָוויעטען-רעגירונג וואַרפט אַלזאָ אָפּ יעטוועדע פעראַנטוואָרטליכקייט פאַר פּראָפּאַגאַנדיסטישער טעטיגקייט. יעדע בעשולדיגונג פון טשעמבערלען'ס געגען דער סאָוויעטישער פּאָליטיק חזר'ט די סאָוויעטישע נאָטע איבער מיט דעם זעלבען עקצענט געגען דער שטעלונג פון ענגלאַנד. מאָסקווע וואַרפט פאָר דער ענגלישער רעגירונג, אַז זי האָט קאָנספּירירט מיט די געוו. צאַרישע דיפּלאָמאַטען און פאָרשטעהער פון דער קאָנטער-רעוואָלוציע. די טראַגיק פון דער סיטואַציע ליגט אין דעם, וואָס די ענגלישע רעגירונג איז איבערצייגט, אַז ס'איז אונמעגליך צו פיהרען מיט די סאָוויעטען פּאָלעמיק און אונטערהאַנדלונגען וועגען אַזאַ אונגרייפבאַרער זאַך, ווי פּראָפּאַגאַנדע. ענגלאַנד האַלט זיך פאַר דעם אַטאַקירטען צד.

נאָך איידער ס'איז געקומען דער ענטפער פון די סאָוויעטען, איז מען געווען אין לאָנדאָן איבערצייגט, אַז די תשובה וועט נישט זיין קיין צופרידענשטעלענדע. איצט, ווען דער ענטפער איז געקומען, האָט זיך בעשטאַרקט די איבערצייגונג, אַז מען שטעהט פאַרן אָנהויב פון אַ גרויסער אינטערנאַציאָנאַלער דראַמע. דער פּראָגרעסירענדער קאָנפליקט צווישען ענגלאַנד און די סאָוויעטען וואַרפט שוין זיין שאָטען אויף דער גאַנצער אינטערנאַציאָנאַלער לאַגע.

א. ל-ן.

א בלבול

(פעריעטאָניסטיש)

פון **א. שאַרפּצינגעל**

געוואַלד יודען, ראַטעוועט! האָט רחמנות אויף שאַרפּצינגעלען און ראַטעוועט איהם אַרויס פון דעם אומגליק.

הערט און שטוינט, וואָס עס קאָן אויף דער וועלט פּאַסירען, אויף וואָסערע אומגליקליכקייטען די ווייבספערשוינען זענען פעהיג.

איך, מוזט איהר וויסען זיין, בין פון אייביג אָן אַ שונא פון ווייבער. איך פערטראָג זיי נישט און בעשולדיג זיי אין אַלע אומגליקען און צרות, וואָס מיר מענער ליידען אויף דער וועלט.

ווען נישט די ווייבער, איז מיין שאַרפּצינגעלערישע איבערצייגונג, וואָלט אונזער מענערישע וועלט געווען אַן אמת'ער גן-עדן. וואָרום דאָס גרעסטע אומגליק, וואָס די ווייבער האָבען געבראַכט אויף דער וועלט, איז דאָך די ליבע, צו אַלדע גוטע יאָהר!

וואו ליבע, דאָ איז ווייבספערשוין, וואו ווייבספערשוין — דאָ איז אַ צרה.

אַלץ הייסט צרה. צרות צו צרות איז נישט גלייך. פערהאַן צרות פון וועלכע איהר קאָנט זיך אָפּטשעפען, פון די צרות ווייבער, וועט איהר זיך קיינמאָל נישט אָפּטשעפען.

וואו א הר קעהרט זיך, וואו איהר ווענדעט זיך, לויפען אייך נאָך די ווייבער-צרות.

אדרבה זייט אַ בריה און מאַכט אַ ווייבערלאָז-לעבען.

איהר קענט זיין אַרבייטסלאָז, עסענלאָז געדאַנקענלאָז, געוויסענלאָז, הערצלאָז, געפיהללאָז, היימלאָז, גראָשענלאָז, פערשטאַנדלאָז א. ד. גל. נאָר ווייבערלאָז — גאָטער ברודער, פערגעסט!

מיר קאָנען זיך נישט בעפרייען פון אונזערע ריפּען..

אויב עס זענען פערהאַן אייביגע ליידען, פאַר אונז מענער, אויף דער וועלט איז דאָס געמיינט, די ווייבערישע אַנשיקעניש.

איך בין היינטיגעס מאָל פילאָזאָפיש געשטימט, אויך צוליב די ווייבער-צרה.

אוי, האָב איך אַ צרה! איהר מעגט הערען און שטוינען.

שוין מעהרערע יאָהר ווי עס דרעהט זיך אַרום ביי מיר אין שטוב עפּעס אַ פּערזאָן אין פרויען-געשטאַלט און טענה'ט נישט אַנדערש, נאָר זי איז מיין ווייב און איך בין איהר מאַן.

איהר בעגרייפט אַן אומגליק?!

טענה איך צו איהר:

— ס'טייטש, דו ביזט מיין ווייב?

— יאָ איך בין דיין ווייב!

— וואו אַזוי ביזטו מיין ווייב?

— ס'טייטש ווי אַזוי?

— יאָ, טאַקיש ווי אַזוי?

— וואָס, דו ווייסט גאָר נישט ווי אַזוי? זעה נאָר, ווי ער מאַכט זיך דאָ לעקעשוואַטע!

— וואָס מיר לעקיש, ווער מיר לעקיש, וואָסערע ווייב ביזטו מיר?

— איך האָב אַ כתב!

— וואָ-אָ-אָ-אָס?

— דאָ אָ-אָ-אָ-אָס!

— פון וואַנען קומט צו דיר אַ כתב?

— האָסט נישט אונטערגעשריבען?

— האָסט מיך געהייסען, האָסט מיך געבעטען, האָב איך אונטערגעשריבען. איך בין אַ מענש וואָס האָט ליב צוליב צו טון. אַ ווייבספערשוין בעט זיך: שרייב מיר אונטער, אָט דאָס פּאַפּירעל-שרייב איך אונטער.

ווייבער זענען דאָך נישט קיין ערנסטע מענשען, מיט קיין ערנסטע זאַכען בעשעפטיגען זיך דאָך נישט די ווייבער, מן הסתם איז קיין ערנסטע זאַך נישט געשריבען, דאָרט אין דעם פּאַפּירעל, האָב איך אונטערגעשריבען.

איך האָב אויך אַ האַרץ. געזעהן אַ פרויען-צימער וויל זיך שפּילען מיט אַ כתב, האָב איך דיר געגעבען אַ כתב.

— אַזוי גאָר? — נעהמט זי שוין קוויטשען — אַ כתב צו שפּילען, וועל איך מיך נעהמען שפּילען מיט דיר — האָט זי פערביילט די פויסטען און גענומען נאָך העכער קוויטשען — וואָס, געדענקסט שוין גאָרנישט דיינע זיסע ריידעלעך? אייביגע ליבע האָסטו דאָך מיר געשוואוירען!

— ווען, וואו, וואָס?

— קיקסט נאָר, ווי ער מאַכט זיך דאָס לעקעשוואַטע!

— גיב צוריק דאָס כתב — וויל איך ווערען שטרענג.

— גיב מיר אַזוי פיל און אַזוי פיל דאָלאַרען, וועל איך דיר צוריק געבען דאָס כתב, אויב נישט, וועל איך דיר פערשוואַרצען דיין פּנים פאַר דער גאַנצער וועלט. איך וועל דיך קאָמפּראָמיטירען! זאָל די גאַנצע וועלט וויסען, אַז שאַרפּצינגעל האָט אַ ווייב.

— איך וועל דאָס נישט אויסהאַלטען, אַזאַ בושה! איך זאָל מיך בענאַרישען ווי יעדער איינער בירגערליכער בעל-הבית? ניין מוזט שוין מיט מיר געהען לדין.

— וועלען מיר געהן לדין.

— קום לדין.

זענען מיר געגאַנגען לדין.

דאָ הויבט זיך אָן דאָס אמת'ע געדיכטע.

איך האָב געוואוסט, אַז אמת, ווייבער האָבען טאַקי ניין מאָס רייד. קיין סוד דערהאַלט זיך נישט ביי זיי, ווי גאָר עפּיס, פּלוידערען זיי דאָס אויס. דאָך האָב איך געמיינט, אַז איין מין עפּיס, פּלוידערען זיי נישט אויס. דער דאָזיגער מין עפּיס, ליגט ביי זיי פערזיגעלט און פעריגעלט אויף זיבען שלעסער.

לסוף ווייזט זיך אַרויס, איך זאָל נישט זינדיגען מיט די רייד, אַז אַ ווייבערישע צונג איז נאָך לענגער ווי לאַנג, אַז אַפילו סודות פון אונטער דער פערענע קוילערען זיך אויך אַראָפּ פון זייערע צינגער.

שטעה איך מיט איהר אַזוי ביים בית-דין און ס'גיט פלאַמט מיר פאַר בושה, ווען מען האָט דאָס גאָר געקאָנט איינהאַלטען, אַז מיין זלאַטע, וועט פעהיג זיין צו דערצעהלען, אַלץ, אַלץ פּאַדראָבנע, ווי אַזוי מיר זענען געשטאַנען, געזעסען געלעגען, געגעסען, געטרונקען, געשמועסט, געשלאָפען א. א. וו. א. א. וו...

ווען איך זאָל וויסען, אַז די דאָזיגע זלאַטע מיינע, איז אַזאַ פּלאַפּלזאַק, אַז זי איז נישט קיין איבערקלייבערין, וואָלט איך איהר — איך זאָג אייך דאָס בסוד — אָוועקגעגעבען מיין גאַנץ פערמעגען, אַלץ, אַלץ, וואָלט איך איהר אָוועקגעבען. אַבי נאָר זי זאָל איינהאַלטען איהר מענה לשון.

איך, שאַרפּצינגעל, מוזט איהר דאָך וויסען זיין, בין דאָך אַ מענש פון דער געזעלשאַפט און אַ געזעלשאַפטסמענש דאַרף זיך פערהיטען פון אַזעלכע אויספּלאַפּלעכצער.

אוי, האָט זי, מיין זלאַטע, געפּלאַפּלט! נאָך גוט, וואָס די וועלט האָט אַ טבע, נישט צו גלויבען די ווייבערישע פּלאַפּלעכצער. אַנדערש בין איך דאָך פערשוואַרצט און פערפינסטערט!

קוקט מיך נאָר אָן, ווי איך זעה איצט אויס. ווי אַזוי וועל איך נאָך קאָנען זיך בעווייזען אין גאַס? זי האָט דאָך מיך געמאַכט צו שאַנד און צו שפּאָט פאַר די אויגען פון דער גאַנצער וועלט. וואָסערע ווייב איז זי מיר? אַ בלבול איז דאָס, אַנ'אונפערשעהמטער בלבול!

איי, דאָס כתב? דאָס בעגראָבט מיך טאַקי. דערום בעט איך דאָך:

געוואַלד, יודען, האָט רחמנות, ראַטעוועט!

די, וועלכע אזעוו האט פערראטען

די ביז-איצט געדרוקטע קאַפּיטלעך פון דער רעוואָלוציאָנערער בעוועגונג און טעראָריסטישער טעטיגקייט פון די סאָציאַל-רעוואָלוציאָנערען אין רוסלאַנד זענען געווען בעאַרבייט דורך מ. אשעראָוויטש לויט די זכרונות פון בעריהמטען רעוואָלוציאָנער באָריס סאַווינקאָוו, דער המשך פון די שפּאַנענדע און טראַגישע געשעהענישען, די געשיכטע פון אזעוו'ס פערראַט און פּראָוואָקאַציע, די ענטדעקונג פון זיין שוידערליך-פערברעכערישער טעטיגקייט און זיין סוף איז בעאַרבייט ספּעציעל פאַר'ן „נייעם פאָלקסבלאַט" דורך ל. בראַנט, אויפ'ן יסוד פון א גאַנצער רייה מאַטעריאַלען, דאָקומענטען און זכרונות פון פערזענליכקייטען, וועלכע האָבען גענומען א דירעקטען אָדער אומדירעקטען אַנטייל אין די בעשריבענע געשעהענישען. דעם המשך פון „די וועלכע אזעוו האָט פערראַטען" הויבען מיר אָן פון דעם טראַגישען טויט פון איוואַן קאַליאַיעוו'ן, וועלכער איז אומגעקומען אויף דער תליה אין שליסעלבורגער פעסטונג נאָך זיין אַטענטאַט אויפ'ן גרויספירשט סערגיי אַלעקסאַנדראָוויטש.

בעאַרבייט פאַר'ן „נייעם פאָלקסבלאַט" לויט פערשידענע מאַטעריאַלען

דאָרף שטרענגסטע יצר־הרע האָט מען נישט ערלויבט זיך אָפּצושטעלען ביי דער פעסטונג. און מענשען זענען געקומען פיל, ווייל ס'איז געווען א פּראַוואָסלאַווּנע חגא אין דעם טאָג, מאָנטאָג, דעם 9-טען מאַי 1905.

אַזאַ שטרענגקייט לגבי די, וואָס האָבען געוואָלט אַריינקומען אין דער צערקווע, איז באַלד בעמערקט געוואָרען; ס'איז געווען קלאָר, אַז אין דער צעסטונג וואַרט מען אויף עמיצען, וועלכען קיינער, חוץ דער אַדמיניסטראַציע טאָר נישט זעהן. און ווירקליך, אין דער פעסטונג האָט מען ערוואַרט קאַליאַיעוו'ן, וועלכע איז פער'משפט געוואָרען צום טויט און וועלכען מ'האָט געדאַרפט ברענגען אין א פּאָליצייאישען דאַמפער. ארום האַלב עלף א זייגער, באַלד ווי ס'האָט זיך אויפ'ן טייך בעוויזען דער דאַמפער, האָבען אַלע פרויען און קינדער, וואָס האָבען געוואוינט אין דער פעסטונג, געמוזט פערמאַכען די פענסטער און פון דאָרט נישט אַרויסקוקען. אומעטום זענען אויסגעשטעלט געוואָרען סאָלדאַטען, וועלכע האָבען געדאַרפט אַכטונג געבען, אַז קיין איינציגער מענש, וואָס געהערט נישט צו דער אַדמיניסטראַציע פון דער פעסטונג, זאָל נישט פערבייגעהן דאָס אָרט, וואו מ'האָט געדאַרפט דורכפיהרען קאַליאַיעוו'ן.

האַלב עלף אינדערפריה אין דער צייט, ווען אין דער צערקווע איז פאָרגעקומען דער גאָטעסדינסט, האָט מען קאַליאַיעוו'ן געבראַכט אין פעסטונג אריין און באַלד איהם אריינגעפיהרט אין צימער, וואָס מ'פלעגט אַנרופען „דער ווערקשטעל"; דאָס צימער איז נישט גרויס, מיט צוויי פענסטער, פון וועלכע מ'קאָן זעהן בלויז דעם אַלטען פּאַרקען.

אין דעם דאָזיגען צימער איז גאַנץ מיט א טאָג פריהער אַנגעגרייט געוואָרען א געלעגער מיט א געוועהנליכען טורמע-מאַטראַץ, קישען און קאָלדרע, ס'איז אַוועקגעשטעלט געוואָרען א טיש, צוויי שטוהלען, אויפ'ן טיש איז געלעגען פּאַפּיר, א פעדער, טינט.

קאַליאַיעוו איז דאָ איבערגעלאָזט גע־ וואָרען אונטער דער אויפזיכט פון צוויי זשאַנדאַרמסקע אונטעראָפיצירען.

12 בייטאָג האָט מען קאַליאַיעוו'ן געבראַכט מיטאָג פון דער טורמע-קיך. ער האָט אויפגעגעסען דעם מיטאָג, אויסגעטרונקען דעם טיי, וואָס מ'האָט איהם דערלאַנגט און די איבריגע צייט פון זיין לעצטען טאָג אין לעבען האָט ער געשריבען.

הגם דער טאָג איז געווען א פריה־לינגס-טאָג, איז דאָך די לופט געווען פריש. קאַליאַיעוו האָט זיך צוגעלעגט אויפ'ן בעט און זיך צוגעדעקט מיט דער קאָלדרע; ס'האָט איהם געפרוירען. דאַן האָט ער זיך געווענדט צו די זשאַנדאַרמען און האָט זיי געזאָגט:

— מיינט נישט, אַז דאָס ציטער איך פאַר שרעק. מיר איז פשוט קאַלט, און כ'וואָלט געבעטען נאָך א קאָלדרע.

זיין פערלאַנג איז תיכף ערפילט גע־ וואָרען, און קאַליאַיעוו'ן איז געלונגען איינצושטילען דאָס ציטערן.

ווי געזאָגט, האָט קאַליאַיעוו כמעט דעם גאַנצען טאָג געשריבען. ער האָט פערשריבען עטליכע בויגענס פּאַפּיר, נאָר פאַר דער עקזעקוציע האָט ער אַלצדינג פערשטראָכען און האָט איבערגעלאָזט נישט אויסגעשטראָכען בלויז דאָס בעקאַנטע וואָרט פון פּיאָטר דעם גרויסען פאַר דער שלאַכט ביי פּאָלטאַוואַ: „וועגען פּ'אָטר'ן זייט וויסען, אַז איהם איז דאָס לעבען נישט טייער, אַבי רוסלאַנד זאָל זיין גליקליך". א חוץ דעם האָט ער איבערגעלאָזט א בריף צו דער מוטער. וועלכען ער האָט אָנגעשריבען א האַלבע שעה פאַר'ן טויט. דעם בריף האָט איבערגענומען דער קאָמענדאַנט פון דער פעסטונג, כדי איהם איבערצוגעבען קאַליאַיעוו'ס מוטער.

דער תליון, וועלכער האָט געדאַרפט אויספיהרען דעם טויט-אורטייל, האָט געוואַרט אויף זיין קרבן אין פעסטונג שוין פונ'ם 8 טען מאַי. דאָס איז געווען א מנושמ'דיגער מאַנספערשוין, א שוואַר־ צער, מיט גראָבע געזיכטס-שטריכען. געהייסען האָט ער אַלעקסאַנדער פיליפּיעוו, א געוו. קאָזאַק. ער איז געווען פערמשפט צום טויט פאַר א מאָרד פון זיבען מענשען, און איז בעגנאַדיגט געוואָרען אונטער'ן תנאי, אַז ער וועט ווערען א הענקער. פאַר יעדען אויסגעפיהרטען טויט-אורטייל איז איהם דער קאַטאָרגע-טערמין, וועלכען ער האָט בעקומען אַנשטאָט טויט-שטראָף, פערקלענערט געוואָרען. א חוץ דעם פלעגט ער פאַר יעדען קאָפּ בעקומען נאָך א געלד בעלוינונג. אין מאַי 1905 האָט ער נאָך געהאָט אָפּצוזיצען אויף קאַטאָרגע, אַזוי אַז מ'האָט איהם געבראַכט אין דער שליסעלבורגער פעסטונג אַלס אַרעסטאַנט אונטער א קאָנוואָי אויפ'ן פּאָליצייאישען דאַמפער.

אין אויגוסט פון זעלבינען יאָהר איז ער שוין געווען אויף דער פריי, ווייל צו דער צייט האָט זיך געענדיגט זיין קאַטאָרגע טערמין א דאַנק דער גרויסער צאָהל פּאָליטישע פערמשפט'ע, וועלכע ער האָט אויפגעהאָנגען אין פערשידענע שטעדט פון רוסלאַנד. אין דער שליסעלבורגער פעסטונג, וואַרטענדיג אויף דער עקזעקוציע איבער קאַליאַיעוו'ן, פלעגט ער זיצען גאַנצע טעג און טרינקען בראָנפען און רויכערן.

אַרום 7—8 אין אָוונט האָבען זיך אָנגעהויבען צונויפצוקומען די פאָרשטעהער פון פערשידענע שטאַנדען, וועלכע דער קאָמענדאַנט פון דער פעסטונג האָט געהאַט איינגעלאַדען בייצוואוינען די עקזעקוציע. עס איז געקומען דער שליסעלבורגער שטאָדט-פּרעזידענט פּראָכאָראָוו, אויף וועלכען די פּראָצעדור האָט, ווייזט אויס געמאַכט א שווערען איינדרוק; דאַן דער געהילף - איספּראַווניק פּרעאָבראַזשענסקי, די קופּצעס מאַפּאָוו און שאַשען און אַנ'אַקציז - בעאַמטער לאַטקין.

8 א זייגער איז געקומען פון פּעטערבורג דער געהילף - פּראָקוראָר און דער סעקרעטאַר פון פּעטערבורגער קרייז געריכט.

(פאָרטזעצונג קומט.)

די טויט-שטראַף-עקזעקוציע איבער קאַליאַיעוו'ן.

קאַליאַיעוו, וועלכער האָט געוואָרפען די באָמבע און אויפגעריסען דעם גרויס־פירשט סערגיי אַלעקסאַנדראָוויטש, איז אַרעסטירט געוואָרען און גע'משפט גע־ וואָרען דורך א קריגס-געריכט. דאָס גע־ ריכט האָט קאַליאַיעוו'ן פערארטיילט צום טויט דורך הענגען. די עקזעקוציע איז פאָרגעקומען אין דער בעריהמטער שליסעלבורגער פעסטונג.

ווי תמיד האָבען אין טאָג פון דער עקזעקוציע אַרויסגעקוקט פון וואַסער די פינסטערע ווענד פון דער פעסטונג. פיל צער און מענשליכע ליידען האָבען זיי געזעהען, אָט די ווענד, די שטומע עדות פון דעם שרעקליכען אינזעל. די אומברחמנות'דיגע צייט האָט אָבער אויף זיי אויך אַרויפגעלעגט איהר צו־ שטערונגס-שטעמפּעל; אין פיל ערטער איז פון די ווענד אַראָפּגעפאַלען די שטוקאַטור; וואו נישט וואו קריכט אַרויס פון די שפּאַרעס און די שטיינערנע פּליטען, א בוימעל אָדער א קוסט, וועל־ כע זענען אויסגעוואַקסען מיט א צופעליג אַהערגעבראַכטען זוימענדעל; און א סך ערטער זענען די ווענד בעוואַקסען מיט א געדיכטען מאָך.

ערב דעם טאָג פון דער עקזעקוציע האָט דער טייך נעווע געבושעוועט א גאַנצע נאַכט אַרום דער פעסטונג. די כוואַליעס האָבען געשוימט און מיט קראַפט זיך אָנגעשלאָגען אָן דעם פעס־ טונגס-וואַל. דער ווינט האָט געקרעכצט און געיאָמערט, נאָר די ווענד פון דער פעסטונג זענען שוין געוואוינט צו זייער אומעטיגע געזאַנגען, וואָס רייסען שטי־ קער אין דער נשמה און לאָזען אָפּט נישט שלאָפען ביינאַכט די איינוואוינער פון דעם געהיימניספולען אינזעל.

נאָר אויב די ווענד זענען אפילו גע־ וואוינט צו שטורמען, האָט דער יאָמער פונ'ם ווינד און דער הוראַגאַן אויף דער אָזערע און אויף דער נעווע דאָס־ מאָל עפּעס בעזונדערס געווירקט אויף די איינוואוינער פונ'ם אינזעל, — עס האָט זיך געדאַכט, ווי דער רויש פון ווינד און דער צאָרן פון די כוואַליעס וואָלטען דערצעהלט, אַז דאָ דאַרף פאָר־ קומען עפּעס שרעקליכעס אפילו פאַר דעם אָרט, וואָס איז געוואוינט צו די שרעקליכסטע זאַכען.

נאָר דער שטורעם האָט זיך איינגע־ שטילט און אויסערליך האָט זיך אויס־ געוויזען, אַז אין פעסטונג וועט קיין זאַך נישט שטערען די איינמאָל איינ־ געשטעלטע אָרדענונג; ווי תמיד איז אַ-ומגעגאַנגען איבער'ן וואַל דער וואַך זעלנער און געקוקט מיט לאַנגווייליג־ קייט אויף די גלייכע כוואַליעס פון טייך; ווי תמיד האָבען צוליב חגא גע־ קלונגען די גלאָקען אין דער קליינער פעסטונגס-צערקווע, נאָר דאָסמאָל זענען אין דער צערקווע געווען ווייניגער פרעמ־ דע, ווי געוועהנליך, ווייל די מענשען, וועלכע זענען צוגעשווימען אין זייערע קליינע לאָדקעס פון דעם נאָהענטען

אין ראַדאָשיץ

(איינדריקען פון אונזער שליח).

אַזוי אַרום איז די פראַגע פון דער ווייטערדיגער ראַבי'סטווע אין ראַדאָ־ שיץ געוואָרען פאַר די דאָרטיגע יודען א ריין עקאָנאָמישע פראַגע, א ענין פון ברויט און פרנסה. מיין בעל-עגלה זיצט פערטראַכט און פערזאָרגט און צוריק־ פאָהרענדיג מיט מיר קיין קינסק שרייט ער פלוצלינג אויס:

— איך האָב בעשלאָסען מיך איבער־ צוטראָגען מיט מיין דראָזשקע קיין לאָדז פון דאָ האָב איך גאָרנישט מעהר צו דערוואַרטען.

עס דויערט א שעה צייט ביז איך פערטייטש איהם, אַז צום רבי'ן קיין לאָדז דאַרף מען נישט צופאָהרען, עס איז נישט ראַדאָשיץ. ווען ער איז שוין דאָס אַלץ תופס, זאָגט ער טרויעריג.

— נו, וואָס וועט זיין מיט מיינע קינדער און מיין פערדעל?

און נישט נאָר דער בעל-עגלה יעדער איינציגער איז עקאָנאָמיש אינטערעסירט אין דער פראַגע, דעריבער הערט נישט אויף דאָס קאָכען זיך און דאָס זוכען מיטלען ווי אַזוי דעם ענין צו ערלעדי־ גען. און הגם גאַנץ ראַדאָשיץ איז גע־ ווען איבערצייגט, אַז גלייך נאָך דער פטירה פון נפטר וועט ר' חיים אשר'ל שליט"א זיין רבי, האָט זיך איצט די שטימונג געענדערט, מ הויבט אָן צו מורמלען, צו ברומען און... מ'זוכט אַנ'אויסוועג.

כדי ראַדאָשיץ זאָל חלילה איין טאָג נישט בלייבען אָהן א הויף, האָבען די ראַדאָשיצער בעשלאָסען צו בעשטימען דעם ראַדאָשיצער רב ר' ישראל יוסף, דעם עלטסטען זוהן פון נפטר פאַר רבי אָבער די בעשטימער אַליין האָבען גע־ וואוסט, אַז דאָס איז נאָר א פּראָוויזאָ־ רישער ענין, דאָס איז נאָר געטון גע־ וואָרען, כדי אָפּצושרעקען די לאָדזער, וועלכע האַלטען, אַז ר' חיים אשר'ל דאַרף וואוינען אין לאָדז, דערווייל האָט דער המון דעם ענין פערשטאַנען אַזוי ווי עס געהט, האָבען נישט געקענט זיך אַריינטירען אין דער פּאָליטיק פון די אַנפיהרער און האָבען אָנגעהויבען אויסצוגיסען כל-חמתם אויף דעם אַלעם וואָס האָט דערמאָהנט אָן דעם נאָמען פון ר' חיים-אשר'ל שליט"א, איז דאָך ריכטיג דאָס שפּריך-וואָרט, אַז גויס בריכט אייזען.

איז מיט מיר אין דער אַכסניה געזע־ סען א יוד, זיין אויסזעהען האָט מיך דערמאָהנט דעם משולח פון „דיבוק" שטייף, מיט א שטאַרען בליק אין דער וועלט אַריין און קיין שמייכעל בעווייזט יך נישט אויף זיינע ליפּען. דער יודז הערט זיך צו דעם גאַנצען שמועס ווע־ גען לויה, רבי'ן א.א.ו.. וואָס איז שוין אין דער אַכסניה צום טויזענדסטען מאָל איבערגע חזר'ט געוואָרען און מישט זיך נישט אַריין אַפילו מיט קיין איין וואָרט. ווען דער עולם בערוהיגט זיך אַביסעל רופט ער זיך אָן:

— און איך זאָג אייך יודען, אַז רבי דאַרף זיין ר' חיים אשר'ל, מיר איז נישט קיין אונטערשיד, איהר דאַרפט מיך גאָרנישט חושד זיין, איך פאָהר גאָר קיין אַלעקסאַנדער, אָבער אַלע ווייסען דאָס, און זייט נישט בייז יודען, רבי דאַרף זיין ר' חיים אשרל, און איהר ראַדאָשיצער דאַרפט זיך בנוגע איהם אַנדערש אויפפיהרען.

דער עולם קוקט זיך אַרום, א גאַנץ אומבעקאַנטער יוד, קיינמאָל נישט גע־ ווען אין ראַדאָשיץ, איך פרעג דעם יוד.

— ווער זייט איהר, פעטער?

— איך בין שוין 40 יאָהר נישט גע־ ווען אין ראַדאָשיץ, איך בין געפאָהרען צום רבי'ן ר' הלל, איצט וואוין איך אין אָפּאָטשנאָ, איך בין געקומען אַהער אויסלייזיגען די פּושקעס וואָס הענגען אין יעדער שטוב לטובת אונזער תלמוד־ תורה, וועלכע איז געגרינדעט געוואָרען מאַקי דורך ר' אשר'ל שליט"א. און שטעלט אייך פאַר, ליבע יודען, אַז וואו איך בין געקומען האָט מען די פּושקעס אַראָפּגעריסען פון דער וואַנד און זיי געטרעטען מיט די פיס, נאָר דערפאַר, ווייל אונזער תלמוד תורה איז געשאַפען געוואָ־ען דורך ר' חיים אשר'ל, נו, זאָגט יודען. איז דאָס אַזוי ריכטיג, האָט מען געדאַרפט דעם המון אַזוי אויפרייצען, אַז זיי זאָלען אַריין אין אַזאַ כעס, איך זאָג אייך יודען, אַז ר' חיים אשר'ל איז א גרויסער יוד און איהר דאַרפט אייער כעס איינשטילען. מעהר האָט דער יוד גאָרנישט געוואָלט רעדען, די ראַדאָשיצער האָבען זיך א ביסעל פערשעהמט און אויך מעה־ גאָרנישט גערעדט.

און ווער ווייסט, צו די דערמאָהנטע ווערטער פון "אָפּאָטשנער יוד, האָבען נישט בעצוואונגען די ראַדאָשיצער יו־ דען זיך א ווייליע אָפּצושטעלען אין זייער אַגיטאַציע און נעפונען אַנ'אויסוועג פון דער לאַגע.

דעמזעלבען אָוונט האָבען זיך עט־ ליכע ראַדאָשיצער בעלי-בתים, די קלע־ נערע היך - קעפּ זיך פערזאַמעלט און געטראַכט אַנ'עצה. זייער לאַגע איז א שלעכטע. אַלס רבי'ן וואָלטען זיי גע־ וואָלט זעהען ר' חיים אשר'ל, דעם ראַ־ דאָשיצער הויף אין ראַדאָשיץ, האָבען זיי אָבער שוין בעשטימט פאַר א רבי'ן אין ראַדאָשיץ ר' ישראל יוסף'ן, אַלזאָ, כמעט נישטאָ קיין אויסוועג. סוף-כל-סוף איז בעשלאָסען געוואָרען זיך צו ווענ־ דען מיט א דעלעגאַציע צו ר' חיים אשר'ל אַליין און ווירקען אויף איהם, אַז ער זאָל זיך בזעצען אין ראַדאָשיץ און אויב דאָס וועט נישט העלפען זאָל דער ענין איבערגעגעבען ווערען צו עטליכע אַנדערע רביים.

אכטונג, דאַמען און הערען!
כ'מאַך בעקאַנט אַלע דאַמען און הערען, אַז צוליב די קאָנקורענץ האָב איך רעדוצירט די פּרייזען!
און עמפעהל אין א גרויסען אויסוואַהל זעמטליכע אין- און אויסלענדישע
פּערפומעריע-אַרטיקלען
פון די בעריהמטעסטע פירמעס, ווי:
Cotti, Houbigan, Guerlain, Violett, Dralle און אַנדערע
די ג. קונדשאַפט ווערט געבעטען צו בעזוכען מיך און זיך איבערצייגען
בעמ.: פאַר רעעלע סחורה ווערט גאַראַנטירט!
אַנגראָסיסטען בעקומען ראַבאַט! מיט אַכטונג
Perfumerja: Drukier, Zawadzka 11.

די טאַבעלע פון די געווינסען
און פון די קרנ'ס קאָן מען יעדען טאָג גאַנץ אומזיסט איבערקוקען אין דער איינציגער, גרעסטער, עלטסטער און גליקליכסטער קאָלעקטור.
E. LICHTENSZTEIN i S-ka
WARSZAWA, MARSZALKOWSKA 146
אָדער אין איהרע אָפּטיילונגען:
Bielańska 3
Królewska 43
Kr. Przedmieście 37
Nalewki 42
Filja w Łodzi:
PIOTRKOWSKA 72
w gmachu Grand Hotelu,
בעמ.: לאָסען צו דער ערשטער קלאַס פון דער 15. מלוכה-לאָטעריע קאָן מען שוין בעקומען. די געווינסטען זענען פערגרעסערט פון 12 מיליאָן ביז 16 מיליאָן זל. ס'איז א גרויסע נאָכפראַגע. ס'זעהט זיך פאַר א מאַנגעל אין לאָסען. מיר ראַטען זיך מקדים צו זיין מיט'ן קויפען די לאָסען. ס'איז די העכסטע צייט.
דאָס גרויסע געווינס 200,000 זל. אויפ'ן נ. 57918, 50,000 זל.—72863, 50,000 זל.— 61282, ווי אויך 15,000 זל.—75071, 5,000 זל.—70050, 3,000 זל.—72833, 3,000 זל. —52019, 3,000 זל.—21769 איז געפאַלען אין אונזער קאָלעקטור.
די פירמע עקזיסטירט פון יאָהר 1825.
קאָנטאָ פ. ק. אָ. 9374.

לאדז, 4-טען מערץ 1927

בולקע מיט פוטער...

פון משה בראדערזאן

די דיסקוסיע — דאס פרייע אדורכרעדן זיך — וועגן דעם יום-טוב פאר'ן יודישען קינד האט, ווי אלע עהנליכע דיסקוסיעס ארויסגעוויזען, אז איטליכער, וואס האט גענומען אין דער פראגע א ווארט איז פון זיין שטאנדפונקט גערעכט...

אז די דאזיגע פראגע איז אן אנגעוועהטאגטע און ווייט נישט געלעזטע — דאס האט געוויזען די גרויסע פעראינטערעסירונג מיט איהר און דער אינטענזיווער חילוקי דעות.

אז די דיאגנאז איז נישט ריכטיג אויפגעשטעלט און אז מען דארף זיך ווייט און טיף גרונטעווען אין די סיבות פון דעם פראבלעם — דאס בעווייזט אויך די פערשידענהייט פון די ארויסגעזאגטע מיינונגען.

גערעכט זענען די, וואס זאגען, אז עס איז דא א רוב יודישע קינדער פון די בני ישראל, פאר וועלכע די פראגע איז קיין פראגע נישט, ווייל דאס דאווענדיגע גאט-אנגעהעריגקייט איז זיי ממילא מהנה מיט מחזור-און-מגילה-יום-טובים.

די מעשה איז אבער די, וואס אויך פאר זיי איז דער זמן שמחתינו, דער זמן מתן תורתינו, דער חג הקציר און דער חג האסיף אז"וו זעהר און זעהר ווייט: זיי לעבען די דאזיגע געשעהענישן נישט איבער!

זיי קאנען זיי אויף אויסווענדיג און קאנען זיי נישט אינעווענדיג.

נישטא קיין יום-טוב פון יציאת מצרים קיין יום טוב פון פאלקס-פרייהייט. ווען אייגען פאלק און אנדערע פעלקער זענען פערשקלאפט, פעריאכט, פער'שנאה'ט.

און דא איז דער גרונד-טעות פון דער לעזונג, וואס מען מאכט. מען ארגאנזירט זיך דעם יום-טוב פאר זיך. דעם יום-טוב אינדערוואכען — דעם שטענדיגען חול המועד — די גוט אדער שלעכט-איינשטודירטע פארשטעלונג.

נישט צו דער זאך און משמעות פון וועג האט דערזעהר גערעדט דער, וואס האט מיר מיט לוח-דאטעס דערוויזען, אז פסח, סוכות, שבועות, חנוכה, פורים פיגורירען אין דער יודישער צייט-רעכנונג, און דערביי שיער מיך נישט חושד געווען, אז איך בין א כופר בעיקר — א קיילעכדיגער אפיקורס.

איך האב דעם מוט און די ערליכקייט צו געבען איהם צו פערשטעהן, אז איך ווייס עס נישט ווייניגער פון איהם, און עס טוט מיר זעהר לייד, ווען איינער וויל נישט אדער האט מורא צו מעין-זיין דארטען, וואו ס'איז דער חוב פון דעם לעבעדיגען מענשען און פון דער מענשליכער נשמה אריינצוקוקען!

און אויך דאס ווייס איך, ווי, איבעריגענס, מיר אלע ווייסען עס, אז עס זענען דא אזעלכע קינדער, (פאר וואס דוקא יודישע?) וואס האבען אלע טאג יום-טוב; זיי לעבען א גוטען טאג, זיי זענען פערזארגט מיט אלדאס גוטס, און זיי לאזען זיך וואויל-גיין...

אבער זאל מיר דערלויבט זיין, אוועק צושטעלען אן'אפיקורסישע פראגע:

צי וועלען דיזעלבע מענשען, וואס שטעלען אוועק די פראגע אויף אזא טעמען פונקט, (וואס איז אויך א שטאנדפונקט, זעלבסטפערשטענדליך) אין אזא ענגען ווינקעל צופרידען זיין מיט באנטשע שווייג'ס לעזונג פון דעם גן-עדן-פראבלעם...

ד. ה. צי אז זייערע קינדער וועט שוין א סאציאלער משיח בעשענקען מיט אן'אלטעגליכער בולקע מיט פוטער-דערלייזונג — וועט די פראגע שוין ווערען אויס פראגע?

צי וועט שוין דאן קומען די עלית נשמה, דער הייליגער פאטאס, די פלאטערדיגע נשמה-יתירה'דיגקייט, אהן וועלכער א יום-טוב איז נישט דענקבאר?!

דער סוד איז, אז אפילו ביי די יעניגע יודישע טאטעס, וואס בעדעקען זייערע קעפ מיט סאמעט-קאשקעטען און צילינדערס איז אויך קיין יום-טוב'דיגקייט נישטא אין זייערע ימים טובים!

און — זאל מיר די אלמעכטיגקייט מוחל זיין פאר דער אויפריכטיגקייט מיינער.

*

יודישע שולע, יודישע סביבה, יודישקייט בכלל — זעלבסט-פערשטענדליך, אז דאס איז א דערנעהנטערונג צום געגענווארט-אידעאל; דאס איז א מ ד ר ג ה.

פונקט ווי העברעאישע קאראל-סינאנאגאלע (און אפילו רעפארמאטארישע) שטימונג איז א רעגרעסיווע לפנים'דיגע דערנעהנטערונג צום היסטארישען, עבר'דיגען — שיער נישט אומעגליך פרעהיסטארישען.

א בריק קאן קאן פערוואפען ווערען פון דער געגענווארט אויף דער צוקונפט. און דאס — ווען די געגענווארט איז א פונדאמענטאלע, א באדען'דיגע (נישט אין בוכשטעבליכען זין פון ווארט). און ווען די צוקונפט — אן'אלמענשליך-אלוועלטליך-אידעאלע.

פון גלות'דיגער הויה צו ארץ בערוואפען א בריק אין דעם זינדיגען עבר איז — אן עכט יודישע קשי-עורף'דיגע אידעע-פיקס.

אט-א די צוויי קולטור-שטרעמונגען פיהרען ביי אונז אן א העפטיגען קאמף

שלום פון דער דיסקוסיע „צו שמד און צו גארנישט"

פאר דער עקזיסטענץ פון יודען, פון יודישקייט, פון יודישען יום-טוב און אידעלען, און אידעלסטען זין.

דערנאך איז דא — דער גרעסטער רוב — די פאסיווע יודישקייט, דאס בעל כורח'דיגע, די וואס שטראמט מיט איהר ירושה'דיגער איגערץ און צושפריצט שפלימערס פון ש מ ד און ג א ר נ י ש ט און אבסאלוטער אומפעוואוסטזיניגקייט...

און מחמת אין דעם דאזיגען שטראם ו י ג ט זיך דאס קערענדיגע, דאס פאלקטום, און די יסורות הויבען זיך דאך אן צו ו א ק ל ע ן, איז עס נישט קיין אויסגעטראכטע זאך, אז עס איז דא א גרויסער כלל פון יודישען מיטעלשטאנד, וועלכער איז געבליבען שטעהן ביי א טיפען תהום —

א מיטעלשטאנד, וואס האט אליין ג א ר נ י ש ט (קארטענשפיל און קינא נישט אריינגערעכענט) און, ממילא, אויך נישט פאר זיין קינדס וועגען —

א ריזיגע בעל הבית'ישע מענשען-מאסע, וואס האט נישט קיין גאט פאר זיך און נישט פאר לייט; וואס האט נישט קיין אילוזיעס פון רעליגיעזע און סאציאלע ימים טובים.

ווייסט זשע, אז א מענש אהן דעם אנהאלט פון גייסטיגען ג ע נ ו ס, פון נשמה'דיגען יום-טוב איז א צער בעלי חיים אין מענשען-געשטאלט, און אויף איהם איז מעהר רחמנות, ווי אויף א חיה...

אלץ האט ביי איהם די געגענווארט צוגענומען, אויסגעטון בי'ן העמד, און איינגעפאנגען נאקעט — אין בעסטען פאל א בערגעפאזט איהם נאר א „בולקע מיט פוטער", וואס איז א קנאפע צידה לדרך אין דעם קורצען לעבענס-וועג!

Dr. Feliks Bornstein
Cegieniana 4
טעלעפאן 34-90.
ספעציאליטעט: אקושער און פרויען-קראנקהייטען.
נעמט אן פון 4—6 נאכמיטאג.

צוויי מאל געשפאלטען דעם ים

פון אונאויסשעפליכען קוואל —

פון ישראל אסמאן

אז א צדיק קומט אין א שטאט אריין איז ער איהר שעהנקייט, איהר לויטערקייט און איהר פראכט; ווערט די שטאט אויפגעריכט, קריגט אן'אנדער פנים, קריגען די מענשען אנדערע השגות, אנדערע תשוקות, ווערט די שטאט א גאנץ אנדערע. קומט אן א חשק אין די הערצער פון די יודען זיך צו בעהעפטען מיט'ן צדיק, ווי ווייט עס איז נאר מעגליך און אמאל נאך מעהר ווי עס איז מעגליך. איז דעמאלט דער צדיק אין א גרויסער סכנה: ער דארף א גאנצע שטאט טראגען אויף די פלייצעס, און די משא איז שווער, די ערד האט א כח א מושך. וואס זשע טוט דער גרויסער צדיק? ער פערשפרייט ווייטע שווארצע פליגעל, רייסט זיך אפ פון דער ערד, דערהויבט מיט זיך די גאנצע שטאט, ציהט זיך מיט אלע יודעלעך צו די הימלען. אזוי דערהויבט זיך א גאנצע שטאט אמאל ביז צום הימעל.

אין ליזענסק, א פראסט קליין שטעטעל האט זיך אין רבי ר' אלימלכ'ס צייטען דערהויבען ביז צום הימעל, געווארען בבחינת ירושלים, די יודען וואס האבען דארט געוואוינט זענען געווארען דערהויבען, אויס פראסטע יודען, אויס עמי-הארצים, דער רבי ר' אלימלך האט אלעמען מעלה געווען צו גרויסע מדרגות, צו הויכע השגות.

און איז דען א וואונדער, אז א יוד א גארבער, וואס האט געוואוינט הינטער ליזענסק האט געקראגען א חשק זיך משדך צו זיין מיט'ן רבי'ן! א פראסטער יוד איז ער געווען, נאר דער רבונו-של-עולם האט איהם אויפגעריכט, רייך געמאכט; ער פון זיין זייט האט געטון א סך צדקה, געוואלט זיין א מכניס-אורח אין דער היים ביי זיך — ווער וועט אבער געהן אין א גארבעריי? האט ער זיך אזוי געלאזט קאסטען אויף ארימע חסידים. הכלל דער פראסטער גארבער איז געווארען אן'אנגעזעהענער יוד. אז דעם רבי'נס א זוהן איז אונטערגעוואקסען איז ביים גארבער אויך אונטערגעוואקסען א בת-יחידה אין דיזעלבע יאהרען. האט זיך דעם גארבער דוקא פערגלוסט זיך משדך צו זיין מיט'ן רבי'ן.

אז ער האט עס דערצעהלט זיין ווייב האט זי טיף אפגעזיפצט: געוואלט וואלט זי עס זעהר שטא-ל, אבער ווי קען זי גאר אנהויבען אפילו צו טראכטען וועגען דעם? אן'איינפאל! וואס איהם קען זיך אלץ פערגלוסטען! אלעזר'ל דעם רבי'נס פאר אן'איידעם גאר! נו, נו! ווי האט עס גא״ א יוד נישט מורא גאר צו ברענגען פאר'ן מויל!

דער גארבער אליין ווייס אויך, אז עס איז זעהר א ווייטלויפיגע זאך, אבער דאס הארץ ציהט, ער דארף טון דאס זייניגע, און אפשר וועט דער אויבערשטער העלפען. א קשיא, אפשר מאכט א זיווג, ווארום ווי וואלט דען איהם, א גארבער-יונג גאר איינגעפאלען אזא זאך?

און די תשוקה ווערט שטארקער, ער וועט אלעדינג טון. ביז דער לעצטער פרוטה געהן, אפשר וועט גאט העלפען.

דאס ווייב ווערט צוגעוואוינט צום געדאנק. דאס הארץ זאגט איהר אפילו, אז ערפון וועט גארנישט ארויסקומען. אבער פערלירען וועט זי דאך גארנישט אדרבא, דאס אליין וועט שוין זיין א מעלה צו א שידוך. א קלייניגקייט, מ'האט גערעדט א שידוך מיט דעם רבי'ן!

און אז דער גארבער ווערט שוין פעסטיג מיט זיין ווייב, הויבט זיך ערשט אן די ארבייט מיט שדכנים.

און דאס איז שוין גאר א שווערע ארבייט. ער האט זיך גאר אויף אזוי פיל נישט געריכט ס'טייטש, וואס קענען זיי דערלייגען דערצו? ער וויל זיי דאך געבען א שיינעם שכר טרחה; יא אדער נישט אויספיהרען, זיי וועלען דאך קריגען דאס זייעריגע!

קיינער פון די שדכנים וויל אבער נישט הערען דערפון. אנדערע שווייגען, ענטפערען נישט קיין ווארט, אנדערע זאגען איהם גאר מוסר, ווי עס פאלט איהם גאר איין אזא געדאנק, ראטען איהם ער זאל נישט קריכען אזוי גרויס, פעגוי פאר איהם אזוי א גוטער בחור, א בן-תורה!

דאס ווייב שמייכלט שוין אבער צו צו איהם, און מאכט פון אויפצוגעזאגטען טעם: דאס רעדען דעם שידוך אליין איז שוין א גרויסע זאך; די גרעסטע מעלה צו א שידוך.

און אז שדכנים שטעהען נישט צו צו איהם, שטעלט ער צו צו זיי. ער זוכט אויס וואו נאר א שדכן, בעט איהם, ער זאל אריינגעהן צום רבי'ן אנשלאגען דעם שידוך; עס זאל איהם גאר נישט ארען, צי ער וועט יא אויספיהרען אדער נישט.

אבער קיין שדכן וויל זיך נישט איינשטעלען דערויף.

וואס שווערער עס גייט אבער צו, אלץ שטארקער צופלאקערט זיך דעם יוד'ס בענעהר. ער מוז עס דורכשלאגען; ער מוז טון דאס זייניגע.

און ער זוכט אויף א יודען א תלמיד-חכם, וואס דארף חתונה מאכען א בוגרת, א יוד אן'אביון, זאגט איהם צו נדן פאר זיין טאכטער, ער זאל נאר אריינגעהן און אנשלאגען דעם שידוך. וועט ער אויספיהרען דעם שידוך, וועט איהם שוין מעהר קיין זאך נישט פעהלען, מיט גאט'ס הילף.

עס קומט דעם ארימען תלמיד-חכם אפילו אויס זעהר ווילד, אבער ער לאזט זיך רעדען, דער גארבער גיט דער ווייל א מטבע, דער ארימער תלמיד חכם זאגט, אז ער וועט אריינקלעהרען אין דעם ענין און געבען איהם א תשובה.

און ער איז זיך מיישב, ער וועט געהן. נישט קיין קלייניגקייט א נדן פאר זיין בוגרת, אזא האיב פון דער פלייצע ארונטער'ן. נישקשה, דער רבי וועט איהם מוחל זיין, ער האט אן'אפען אויג, אפענער רוח-הקודש. ווייס וואס אין הארצען טוט זיך.

און ער געהט צום גארבער און גיט איהם א תשובה, אז ער נעמט זיך אונטער צו געהן אנשלאגען דעם רבי'ן דעם שידוך.

דער רבי ר' אלימלך ווייס די זאך פריהער, און איידער דער שדכן קומט רופט ער אריין זיינע מקורבים, הייסט זיי זיצען אין זיין חדר. הייסט אויך אריינברענגען לעקעך און בראנפען. ער זאגט נישט מעהר קיין ווארט.

דער שדכן קומט אריין, ער פרובט רעדען, דאס מויל עפענט זיך אבער ביי איהם נישט. ערשט איצט האט ער געהאט צוגעגרייט זיך ווי צו רעדען, און אט קאן ער קיין מויל נישט עפענען. ער הייבט אן עפעס צו שטאמלען און קיין ריכטיג ווארט קומט נישט ארויס.

דער רבי לאזט איהם אבער נישט שטאמלען און זאגט:

— שעהם זיך נישט, קום ארויס מיט לשון! נישקשה, מלך ווייס, אז כל ישראל זענען בני-מלכים!

און ער ציהט דעם יודען ממש ביי דער צונג, ביז ער קומט ארויס מיט'ן שידוך.

די מקורבים זיצען פערגאפט: אזא זאך! אזא שידוך! ווי קומט עס?

און עס קוקט אויס, אז עס האלט יא ביי עפעס.

דער רבי הערט זיך צו, פרעגט אויס וועגען נדן, קעסט, כתובות. דער שדכן אליין ווערט דערשטוינט: איז עס מעגליך?

און דער רבי ר' אלימלך זאגט צום עולם:

— יודען מיר וועלען נעמען לעקעך און בראנפען. א שטיקעל זיווג!

אויסער זיך ווערען אלע.

און מ'טרינקט לחיים און דער רבי ווינשט דעם שדכן, ער זאל קריגען דעם אמת'ן זיווג פאר זיין טאכטער. ער רעדט זעהר אויפגערעגט. ער האלט דעם שדכן אפ א לאנגע צייט, דעם עולם לאזט ער אויך נישט ארויסגעהן, רעדט וועגען דעם שידוך.

ערשט אין א צוויי שעה ארום געזעגענט ער זיך מיט דעם שדכן און זאגט צו איהם אזוי:

— דו וועסט געהן צום מחותן און זאלסט איהם זאגען, אז א שטיקעל זיווג איז עס געווען איצט וועט דער רבונו-של-עולם אונז צושיקען די אמת'ע זיווגים.

אלע זענען געבליבען זיצען פערוואונדערט. דער שדכן האט געוואלט איבערבעטען דעם רבי'ן, ער זאל איהם מוחל זיין פאר דער העזה, אבער דער רבי ר' אלימלך האט געשמייכלט און געזאגט:

— זיי נישט קיין שוטה, מ'האט דאך דיר געזאגט, אז א שטיקעל זיווג איז עס געווען לעקאך-און-בראנפען איז עס ווערט געווען. אבער דאס איז נישט אינגאנצען. נא דיר שכר-טרחה, דרשה-געשאנק פאר דיין טאכטער.

און ער האט ארויסגענומען זיין זילבערנע אתרוג-פושקע און אוועקגעגעבען דעם שדכן און ארויסבאגלייט פון הויז מיט ברכות.

און צו די דערשטוינטע מקורבים האט ער געזאגט:

— איהר זאלט וויסען מיינע קינדער, אז יעדער יוד האט עטליכע זיווגים, נאר נישט אלע זענען גלייך, פערהאן א זיווג אויף א ווילע, פערהאן א זיווג אויף א יאהר, אמאל אויף לענגער, און פערהאן דער אמת'ער זיווג. קיין שידוך טאר מען נישט אפשלאגען, יעדער שידוך איז ווערט לעקאך-און-בראנפען, אז מ'קומט איהם נאר אנשלאגען איז א סימן, אז עס איז עפעס, אז צו עמיצענ'ס אויערען איז צוגעקומען דער אויסרוף: בת פלוני לפלוני. מ'דארף רעדען וועגען דעם און אזוי ארום קומט מען צו נעהנטער צום אמת'ן זיווג. און דאס איז נישט אלעס. די הייליגע גמרא זאגט אונז, אז דער זיווג פון מענשען איז אזוי שווער פאר הקדוש-ברוך-הוא ווי קריעת-ים סוף. אין אן'אנדער ארט ווערט דארט געזאגט, אז די פרנסה פון א מענשען איז אזוי שווער פאר הביכול'ן ווי קריעת ים-סוף. אז דאך דער ענין נישט פראסט. קריעת-ים-סוף איז געווען א שווערע זאך, א גרויסע ענין. משה רבינו'ן האט מען געהייסען אויפהערען שרייען, מ'האט איהם געהייסען טון, צוהעלפען אז גוט און וואויל איז אונז וואס מ'האט אונז מזכה געווען מיר זאלען מסיים זיין צו שפאלטען צוויי מאל דעם ים. יא, צוויי מאל איז היינט דער ים געשפאלטען געווארען...

בעריהמטע יודישע וועלט-רייזענדע

עמין-פּאַשאַ — דער יודישער גובערנאַטאָר פון אַ רייה אַפריקאַנישע פּראָווינצען. דער אָנהויב פון זיין טעטיגקייט און זיין בעטייליגונג אין גענעראַל גאָרדאָנס עקספּעדיציע. — דער אויפשטאַנד פון די נעגערס און די פערצווייפעלטע לאַגע פונ'ם גובערנאַטאָר. — אייראָפּאַ שיקט איהם הילף און סטענלי ראַטעוועט איהם. — ער פאַלט אַראָפּ פון צווייטען שטאָק און ווערט קראַנק. — אַ יאָהר געפעהרליכע אַוואַנטורעס אין האַרצען פון אַפריקאַ.—עמין פּאַשאַס טראַגישער טויט

איינער פון די אינטערעסאַנטסטע אויספאָרשער מיט וועמענס נאָמען עס איז אַ לאַנגע צייט פול געווען כמעט די גאַנצע וועלט, איז געווען דער דרייסטער אַפריקא-פאָרשער עדוואַרד שניצער, וועלכער איז בעקאַנט געווען אונטער'ן פסעוודאָנים עמין-פּאַשאַ. ער איז אומגעקומען אין אַפריקא אויף אַ טראַגישען אופן, אין בליהענדען עלטער פון 52 יאָהר און זיין ערפאָלגרייכער אינטערעסאַנטער לעבען ווי אויך זיין טראַגישער טויט, וואו ער איז געפאַלען אַלס קרבן פאַר דער וויסענשאַפט, זיכערן איהם אַ בכבודיגען אָרט אין דער געשיכטע.

שניצער איז געבוירען געוואָרען אין גייס (דייטשלאַנד) אין יאָהר 1840, און שוין אין זיינע קינדער- און יוגענד-יאָהרען האָט ער זיך ליידענשאַפטליך אינטערעסירט מיט געאָגראַפיע און מיט וועלט רייזען און האָט בעשלאָסען צו רייזען אַרום דער וועלט. נאָכדעם, ווי ער האָט געענדיגט דעם מעדיצינישען פאַקולטעט אין בערלין, איז ער אַוועק קיין טערקיי, וואו ער האָט אײנגיכען בעקומען אַ שטעל פון אַ שיף-דאָקטאָר און האָט זיך בעטייליגט אין אַ רייה עקספּעדיציעס אין סיריען, אַראַביען און קאַווקאַז. אין יאָהר 1875 איז עמין-פּאַשאַ אַוועק קיין עגיפּטען און האָט גענומען אַנטייל אין די עקספּעדיציעס פון ענגלישען גענעראַל גאָרדאָן, וועמענס ציל עס איז געווען אויסצופאָרשען די אָזערע וויקטאָריע און איהרע אומגעגענדען, אין האַרצען פון אַפריקאַ. ער האָט זיך אַזוי אויסגעצייכענט מיט אַ רייה דרייסטע און וויכטיגע אונטערנעמונגען, אַז די ענגלישע רעגירונג האָט איהם אין 1878 בעשטימט פאַר'ן גובערנאַטאָר פון די עקוואַטאָריעלע פּראָווינצען. אין אַ יאָהר אַרום האָט ער אונטערנומען אַ רייה עקספּעדיציעס אין טיפען אַפריקע, אין אַזעלכע ערטער, וואו קיין ווייסער מענש איז נאָך קיינמאָל ניט געווען. ער האָט כסדר פערגרעסערט די צאָהל פּראָווינצען, וואָס זענען געשטאַנען אונטער זיין פערוואַלטונג, און ער האָט שטענדיג געזאָרגט וואָס מעהר צו אָרגאַניזירען די נייע-אויסגעפונענע ערטער און אויספאָרשען עטנאָגראַפיש אַלע נייע מדינות. אָבער אין רעכטען מיטען פון זיין פרוכטבאַרער און וויכטיגער אַרבייט איז אויסגעבראָכען דער אויפשטאַנד פון דעם שטאַם מאַהדי, און די רעוואָלוציאָנערען האָבען אָפּגעוואָרפען פון זיך די עגיפּטישע הערשאַפט. די רעוואָלוציע איז פאָרגעקומען אויפ'ן צפונ'דיגען גרענעץ פון זיינע גובערניעס, און אַזוי אַרום איז ער אינגאַנצען אָפּגעשניטען געוואָרען פון דער ענגלישער אַרמעע, וועלכע האָט זיך געפונען אין צפון אַפריקע, און די לאַגע פונ'ם אומבעשיצטען גובערנאַטאָר, דעם ריינעם וויסענשאַפטס-מאַן צווישען די אויפגעבוגטעוועטע ווילדע שבטים איז געוואָרען זעהר אַ קריטישע. אין אייראָפּע, וואו מען האָט מיט גרויס שפּאַנונג פערפאָלגט די געשעהענישען אין אַפריקע, האָט דער גורל פון עמין-פּאַשאַ אַרויסגערופען גרויס אומרוהיגקייט און טרויער אָבער מען האָט גאָרניט געקאָנט העלפען און מען האָט געמוזט וואַרטען אויף דעם שרעקליכען טאָג, ווען דער דרייסטער אויספאָרשער, וועלכער האָט אַזוי פיל מיה און כחות אָפּגעגעבען אויף שטודירען די פערהעלטענישען אין די גובערניעס אונטער זיין פערוואַלטונג און צו פערבעסערן די לאַגע פון זיינע אונטערטאַנען, וועט פאַלען אַ קרבן פון דעם פאַנאַטישען נעגער-פיהרער.

אין משך פון עטליכע יאָהר כסדר האָט עמין-פּאַשאַ זיך פעסט געהאַלטען און זיך דרייסט געווערט געגען די מחנות פון מהדי, אָבער צום סוף האָט ער שוין מעהר קיין כח ניט געהאַט און ער וואָלט זיכער אומגעקומען, ווען ענגלאַנד, און אויב גאַנץ אייראָפּע, וואָלטען ענדליך איהם ניט אַרויסגעשיקט אַן עקספּעדיציע צו הילף. די פערשידענע פּרובען וואָס מען האָט געמאַכט, כדי איהם צו בעפרייען פון דער בעלאַגערונג, האָבען צו גאָרניט ניט געבראַכט: די עקספּעדיציע פון פישער און אָסקאַר לענץ, וועלכע האָבען געוואָלט אַריינדרינגען צו איהם פון דער מזרח-זייט און פון קאָנגאָ, האָבען געליטען מפּלות און זענען אַריינגעפאַלען אין די הענד פון די נעגערס, אָבער דעם בעריהמטען רייזענדער סטענלי, וועלכער האָט אויסגעפונען ליווינגסטאָן, האָט זיך אויך איינגעגעבען צו ראַטעווען עמין-פּאַשאַ. אין 1887 האָט סטענלי דערגרייכט דעם דרום-מזרח'דיגען ברעג פון דער אָזערע אַלבערט ניאַנצי, און אין איינציגע חדשים אַרום האָט עמין-פּאַשאַ זיך דערוואוסט וועגען דעם און אַרויסגעפאָהרען איהם אַנטקעגען. סטענלי האָט געוואָלט, עמין-פּאַשאַ זאָל פערלאָזען זיין בעדראָהטע לאַנד און מיטפאָהרען מיט איהם, אָבער עמין פּאַשאַ האָט בשום אופן ניט געוואָלט לאָזען זיינע אונטערטאַנען און שטיל און אַליין אַנטלויפען, ענדליך האָט זיך סטענלי איינגעגעבען איהם איבערצורעדען, און עמין-פּאַשאַ איז צוגעשטאַנען צו דער עקספּעדיציע פון סטענלי, וועלכער איז אַוועק אין דער ריכטונג פון מזרח-אַפריקע. אין באַגאַמאָיאָ האָט דער דייטשער גובערנאַטאָר אויפגענומען עמין-פּאַשאַ מיט גרויס פּאַראַד און איהם געמאַכט אַ באַנקעט, אָבער דאָ האָט מיט'ן אויספאָרשער געטראָפען אַן אומגליק: ער איז אַראָפּגעפאַלען פון צווייטען שטאָק און האָט בעקומען איינציגע אינערליכע וואונדען, פון וועלכע ער האָט זיך ניט אַזוי גיך געקאָנט אויסהיילען. אין יאָהר 1891, נאָכדעם ווי ער איז געזונט געוואָרען, איז ער אַריינגעטראָטען אין דייטשער דינסט און איז ווייטער אַוועק מיט אַן עקספּעדיציע אויסצופאָרשען ביי געגענדען. אין משך פון אַ יאָהר צייט האָט ער דורכגעמאַכט אַזוי פיל געפעהרליכע און שווערע אַוואַנטיורעס, איהם איז אויסגעקומען זיך כסדר צו ווערען געגען הונגער, געגען ווילדע חיות און געגען ווילדע נעגערס, אַז אפילו אין דער געשיכטע פון אויספאָרשונגען, וואו אַזעלכע זאַכען זענען קיין נייעס ניט, האָט ער אויך אַריינגעשריבען אַן אייגענעם טראַגישען בלעטעל. אין אַ ציימונגס-אַרטיקעל איז ניטאָ קיין אָרט אויף צו בעשרייבען אַלץ, וואָס דער דרייסטער יודישער אויספאָרשער האָט דורכגעמאַכט אין דעם יאָהר צייט, ביז זיין טראַגישען טויט.

ער איז דערמאָרדעט געוואָרען דורך דעם אַראַבער הויפּט קיפּאַנגי, וועלכער האָט בוגד געווען אין איהם.

אין געאָרג שווייצער'ס בוך „עמין-פּאַשאַס לעבען און טויט" ווערט דער מאָרד פון עמין-פּאַשאַ געשילדערט אויף פאָלגענדען אופן:

„ער (עמין-פּאַשאַ) האָט אָפּגעכאַפּט דעם אָטעם, זיך געווענדעט צו זיינע מערדער די אַראַבער — און זיי געזאָגט.

„גוט, איהר מעגט מיך הרג'נען, אָבער דערמאָנט זיך וועגען דעם, אַז איך בין דער איינציגער אייראָפּעער אין אייער געגענט, אַז איצט איז ניטאָ ווער עס זאָל זיך פאַר מיר אָננעמען, אָבער ווען מען וועט זיך דערוויסען וועגען מיין טויט וועלען זיך איינגעפינען אַ סך, וואָס וועלען זיך נוקם זיין פאַר מיין בלוט".

איין אַראַבער האָט געגעבען אַ צייכען, און די אַנדערע צוויי האָבען איהם אַראָפּגענומען פון שטוהל און אַוועקגעלייגט אויס'ן רוקען אויף דער ערד: זיינע הענד און פיס האָבען צוגעהאַלטען פיר מאַן. איזמאַאיל האָט צוגעהאַלטען עמין פּאַשאַס קאָפּ, און מאַמבאַ האָט איהם געקוילעט, נאָכדעם, ווי דער קרבן איז שוין געווען טויט, האָט מאַמבאַ מיט זיין מעסער אינגאַנצען אַראָפּגעשניטען דעם קאָפּ און איהם אַריינגעלעגט אין אַ קליין קעסטעל. דאָס קעסטעל איז אָפּגעשיקט געוואָרען צו קיבאָנגאָ, כדי ער זאָל זעהן, אַז זיין בעפעהל איז דורכגעפיהרט געוואָרען".

אָט אַזוי איז אומגעקומען דער רייזענדער און געלעהרנטער, דער גובערנאַטאָר און דער קריגער — דער יוד עמין פּאַשאַ, וועלכער קאָן בלי ספק געשטעלט ווערען אין איין רייה מיט די גרעסטע וועלט רייזענדע פון אַלע צייטען און פעלקער, ווייל אַחוץ זיין העלדישקייט, וואָס ער האָט אַרויסגעוויזען אין זוכען נייע מדינות, האָט ער אויך איבערגעלאָזען אַ רייה וויכטיגע ווערק בנוגע עטנאָגראַפיע מעטעאָראָלאָגיע אָרניטאָלאָגיע (נאַטור-געשיכטע פון די פויגלען) און לינגוויסטיק (שפּראַך-פאָרשונגען). נאָך איהם זענען אויך געבליבען אַ סך ווערטפולע קאָלעקציעס אויף אַלע וויסענשאַפטס-געביטען.

ד״ר ל. מאַרגיין.

דער קאַמף אַרום דעם טראָן

צוויי פרויען קעמפען פאַר'ן אונגאַרישען קעניגליכען טראָן

א בריף פון היען

זינט אַ צייט ווערט געפיהרט אַ שטילער אָבער פערביסענער קאַמף וועגען דעם אונגאַרישען קעניג'ס טראָן. און עס איז אינטערעסאַנט, אַז די הויפּט אָנפיהרער פון דעם דאָזיגען עקשנות'דיגען קאַמף, זענען ניט די קאַנדידאַטען גופא, נאָר זייערע מאַמעס, די „קעניגין-מוטערס", וועלכע שטרעקען ביידע אויס זייערע הענד נאָך דער סטעפאַנס-קרוין. יעדע פאַר איהר זוהנ'ס וועגען. עס זענען דאָס, פון איין זייט, די געוועזענע אונגאַרישע קעניגין ציטאַ, וועלכע קאָן זיך שוין קוים דערוואַרטען די פאָל-יעהריגקייט פון איהר עלטסטען זוהן אָטאָ. און פון דער אַנדערער זייט די עסטרייכישע ערצהערצאָגין איזאַבעלאַ, די פרוי פון דעם עסטרייכישען הויפּט-קאָמאַנדיר אין לעצטען קריג, ערצהערצאָג פרידריך, וועלכע רוהט ניט און וויל דוקא איהר תכשיט, דעם ערצהערצאָג אַלברעכט, אַרויפזעצען אויף דער כסא המלוכה.

די דאָזיגע צוויי פרויען ווערען ביידע געטריבען פון אַן אויסערגעוועהנליכען עהרגייץ און זיי בעמיהען זיך כסדר מיט אַלע מעגליכע מיטלען און נוצען אויס יעדען שאַנס, כדי צו דערגרייכען זייער ציל.

די קעניגין ציטאַ שטיצט זיך הויפּטזעכליך אויף דעם ירושה-רעכט און אויף דער אונגאַרישער פערפאַסונג. זי טענה'ט, אַז דאָס קעניגטום איז אין אונגאַרן ניט אָפּגעשאַפט געוואָרען און אַז אָטאָ, דער לעגיטימער טראָנפאָלגער פון דעם פערשטאָרבענעם קייזער קאַרל, איז פאַקטיש דער קעניג פון אונגאַרן, כאָטש ער קען לעת-עתה, צוליב זיין מינדעריאָהריגקייט, נאָך ניט פיהרען די מלוכה. דער דאָזיגער שטאַנדפּונקט ווערט אונטערשטיצט פון דער מעכטיגער לעגיטימיסטישער פּאַרטיי אין אונגאַרן, וועלכע ווערט אָנגעפיהרט פון גראַף יוליוס אַנדראַשי און אַנדערע אָנגעזעהענע פּאָליטישע פּערזענליכקייטען, צווישען זיי אַ סך יודען. ציטאַ פערלאָזט זיך אָבער ניט דערויף, נאָר זי פיהרט אויך כסדר אַן אַ שטאַרקע דיפּלאָמאַטישע אַרבייט אין די פערשידענע קעניגליכע הויפען און ביי פערשידענע רעגירונגען, צו וועלכע זי האָט, צוליב איהר אייגענעם יחוס און אויך צוליב איהר ריהרעוודיגקייט, זעהר גוטע בעציהונגען. ווי ס'הייסט, ווערט ציטאַ זעהר וואַרים אונטערשטיצט און אויפגעמונטערט ספּעציעל אין פראַנקרייך און אין שפּאַניען. אַזוי האָט, למשל, מיט אַ צייט צוריק די שפּאַנישע קעניגין-מוטער, קריסטינע, אַלס די עלטסטע האַבסבורגערין, אונטערגענומען פון מאַדריד אויס אַן אַקטיווען שריט לטובה פון אָטאָ'ן, ווענדענדיג זיך אין דער זאַך דירעקט צו אַלע האַבסבורגער.

וועגען דעם אַלעמען קימערט זיך אָבער ניט די ערצהערצאָגין איזאַבעלאַ, וועלכע וויל מיט גוואַלט ווערען קעניגין-מוטער. איהר בן יחיד'ל קען זיך, אמת, ניט בערופען אויף די גלייכע רעכט וואָס אָטאָ, אָבער אויך ער איז אַן עכטער האַבסבורגער און זי, זיין מוטער, איז אַ געבוירענע פּרינצעסין. דערצו האָט ער נאָך אַ סך מעלות, וואָס זיין קאָנקורענט אָטאָ האָט ניט. ערשטענס איז ער שוין אַ סטאַטעטשנע בחור'ל, בעת אָטאָ'ן קאַפּעט אפשר נאָך פונ'ם נעזעל. צווייטענס איז איהר אַלברעכט אַן אונגאַרישער תושב מיט אַ שעהנעם פאַרמאַדיאַריזירטען נאָמען, אַרפּאַד, אָטאָ דאַגעגען, ריכט נאָך אָפּ אײנאײנעם מיט זיין מוטער דעם שפּאַנישען גלות און מען לאָזט איהם ניט אויף דער אונגאַרישער שוועל. אַלברעכט נעמט אויך אַן אַקטיווען אַנטייל אין דער אונגאַרישער פּאָליטיק און איז אַ צייט לאַנג אויך געווען פּרעזידענט פון אַ גרויסען פערבאַנד, וועלכער איז אין אַ געוויסער מאָס געווען פערוויקעלט אין דער „פּאַטריאָטישער" פאַלשמינצער אַפערע.

געגענאיבער דער שטאַרקער לעגיטימיסטישער פּאַרטיי קען אַלברעכט אָנווייזען אויף אַן אַנדערער אונגאַרישער פּאַרטיי, וואָס שטעהט אויפ'ן שטאַנדפּונקט פון אַ פרייער קעניגס וואַהל. צו דער לעצט-דערמאָנטער פּאַרטיי בעלאַנגען ניט ווייניגער פּראָמינענטע און איינפלוסרייכע פּערזענליכקייטען ווי צו דער לעגיטימיסטישער און צו איהר וואַרפען אויגען אפילו דער פּרעמיער בעטלען און דער דיקטאַטאָר האָרטי.

אַ חוץ די אויסגערעכענטע זאַכען האָט אָבער אַלברעכט נאָך אַ זעהר וויכטיגע זאַך, אפשר די וויכטיגסטע, וואָס אָטאָ האָט ניט: די מטבע. אַלברעכט האָט זיך געוואוסט איינצוקויפען פאַר אַ קינד ביי ערצהערצאָג פרידריך, וועלכער ווערט נאָך היינט געהאַלטען פאַר אַ זעהר רייכען מאַן, הגם די טשעכאָ-סלאָוואַקישע רעגירונג האָט אַוועק-קאָנפיסקירט זיינע ווערטפולע גיטער. זשאַלעוועט, אַלזאָ, די עהרגייציגע איזאַבעלאַ ניט קיין געלד. זי שמירט אומעטום, וואו מ'דאַרף און וואו מ'דאַרף ניט אבי איהר זוהנ'דל אויסצופּראַווען דעם וועג.

אין דער לעצטער צייט איז איזאַבעלאַ געפאַלען אויף אַן אָריגינעלער אידעע, וואו אַרום לייכטער צו מאַכען אַלברעכט'ן דעם שווערען וועג צום טראָן: אַלברעכט איז, נעמליך, נאָך אַ חתן-בחור'ל, וואָס זוכט צו בעקומען אַ גוטען שידוך. עס איז, בכן, דער מוטער'ס בעגעהר, צו פערבינדען דאָס אָנגענעהמע מיט דעם נוצליכען און אויסצונוצען דעם שידוך פאַר דער קעניג זאַך. ווי ס'הייסט, איז אַלברעכט גרייט זיך צו פער'קנס'ען מיט וועמען עס איז, אויב עס קען איהם דערפון נאָר אַרויסקומען אַ טובה פאַר זיין קאַנדידאַטור צום קעניג. אַזוי דערצעהלט מען זיך, אַז ער האָט זיך תחילת געשדכנ'ט צו דער טאָכטער פון גראַף אַנדראַשי, כדי צו געווינען די אונטערשטיצונג פון איהר פאָטער, אָבער דער גראַף אַנדראַשי איז אַזאַ פערברענטער לעגיטימיסט, אַז ער האָט אָטאָ'ס קאָנקורענט ניט געוואָלט נעהמען פאַר קיין איידעם. אין די לעצטע וואָכען האָט מען אַ סך גערעדט וועגען אַ שידוך צווישען אַלברעכט'ן און דער רומענישער פּרינצעסין אילעאַנאַ און מען האָט שוין געמאַכט פערשידענע קאָמבינאַציעס אין פערבינדונג מיט דער קעניגס פראַגע אין אונגאַרן. ווי עס ווייזט אויס, האָט זיך דערפון אויסגעלאָזט אַ בוידעם. אויב אָבער שוין ניט רומעניען, פאַרוואָס ניט איטאַליען, בפרט ווען איטאַליען וועט דאָך ביים בעזעצען דעם אונגאַרישען קעניגס-טראָן שפּילען אַן ענטשיידענדע ראָל? האָט מאַקע, הייסט עס, אַלברעכט פערקערעוועט דעם דישעל אין היידאַ קיין איטאַליען, וואו עס איז אויך דאָ ניטאָ קיין מיאוס'ע מיידעל, די צוואַנציג-יעהריגע פּרינצעסין דזשיאָוואַנאַ. צי וועט אַלברעכט אין דעם פּונקט האָבען מעהר גליק ווי מיט'ן טראָן, איז נאָך אַ פראַגע.

דערווייל ווערט די קעניגס-פראַגע אַלץ מעהר און מעהר פערפלאָנטערט — און דאָס לאָזט אַלברעכט'ן, אָבער נאָך מעהר איזאַבעלאַ'ן, ניט רוהען. מעהר געוואָרט — מעהר געאַרבעט. צי די צייט אַרבייט פאַר אָטאָ'ן, לאָזט זיך ניט זאָגען. זיכער איז אָבער, אַז זי אַרבייט געגען אַלברעכט'ן. געגען איהם אַרבייט הינטערוויילעכץ נאָך אַן אַנדערער האַבסבורגער אין אונגאַרן, דער ערצהערצאָג יאָזעף, וועלכער האָט אויך ניט קיין קליינעם חשק צום אונגאַרישען טראָן און וועלכער איז שטאַרק בעליבט ביי די אונגאַרישע פּויערים. דערצו האָט ער אויך אין דרויסען ברייטע פּלייצעס. זייענדיג דער איידעם פון פּרינץ לעאָפּאָלד פון בייערן און אַ שוואָגער פון אַן איטאַליענישער פּרינצעסין.

אינטערעסאַנט איז אויך, אַז אפילו אַלברעכט'ס פאָטער, דער ערצהערצאָג פרידריך, איז אַ געגנער פון זיין זוהנ'ס קאַנדידאַטור אויף אונגאַרישען קעניג. ער האָט זיך אויך אויס צווייפעל ומען זיך מיט זיין עהרגייציגער פרוי, וועלכע קעהרט וועלטען. ער קען ניט בלויז ניט ליידען איהר פּאָליטישע היציגקייט, נאָר ער איז אויך, אַלס לעגיטימיסט, אַ געגנער פון אַ פרייער קעניגס וואַהל. ערצהערצאָג פרידריך בעטראַכט, פּונקט ווי זיין שוועסטער קריסטינע, די מוטער פון דעם שפּאַנישען קעניג אַלפאָנס, דעם טראָנפאָלגער אָטאָ אַלס דעם לעגיטימען קעניג פון אונגאַרן. אַזוי אַרום האָט, אַלזאָ, איזאַבעלאַ די שלאַכט אין איהר אייגענעם בוזעם און זי קען שווער האָפען, אַז איהרע בעמיהונגען וועלען סוף כל סוף האָבען ערפאָלג. אָבער זי פערצווייפעלט ניט און ווערט ניט מיד, און וויבאַלד נאָר זי זעהט אַ פּרישען שיין פון האָפנונג, איז זי ווידער דאָ אויפ'ן פּלאַץ, און דער זוהן, דער אַזוי מער אַלברעכט, מוז נעבעך מיטהאַלטען, ווייל איזאַבעלאַ וויל אומבעדינגט ווערען קעניגין-מוטער.

מ. ה-ש.

די שרעקליכע אינטריגע, וואס האט געפיהרט צום חרם דרבנו גרשון

פאלשקייט צעשטערט, געטריישאפט בויט דאס הויז פון מאן. - פארוואס א יוד טאר נישט האבען קיין צוויי ווייבער

רבנו גרשון, דער בערי־המטער גאון, וואס איז בעקאנט יעדען יוד וועגען זיין חרם, אז מען טאָר ביי יודען נישט חתונה האבען מיט קיין צוויי ווייבער, כאטש דאס איז על פי תורה ערלויבט, האט מיט דעם חרם ארויס־גערופען א געוואלדיגע פערענדערונג אין יודישען לעבען אין די אייראפעאישע לענדער.

רבנו גרשון האט פארבראכט זיין יוגענד אין א ווייטער מדינה אין אויען.

כאטש ער איז געווען א גרויסער גאון און וואלט געקענט פערנעהמען דעם כסא הרבנות אין די גרעסטע יודי־שע קהלות, האט רבנו גרשון בעהאלטען די ווערטער פון אונזערע חכמים, אז מען טאר נישט בענוצען די תורה פאר א האק צו ציהען פון איהר פרנסה, און ער האט זיך אויסגעלערנט זיין א גאלדשמיד און דערפון געצויגען זיין חיונה.

און די כלים, וואס רבנו גרשון פלעגט אויסארבייטען פון גאלד און זילבער, זענען געווען גאר שעהן און קונציג און די גרעסטע מבינים פלעגען פון זיי ענטציקט ווערען.

דער בערי־המטער נאמען פון רבנו גרשון איז אויך געקומען צום קעניג פון יענעם לאנד. ער האט דעם יודי־שען גאלדשמיד איבערגעגעבען פערשידענע טייערע חפצים אויסצוארביי־טען און ווען ער איז פון דער ארבייט געווען העכסט צופרידען, האט ער רבינו גרשון'ען בעשטימט פאר זיין הויף־יובעליר.

די הויף - בעאמטע האבען אבער שטארק מקנא געווען, וואס דער יוד איז אזוי חשוב ביי דעם קעניג און האבען פערשידענע מאל געפרובט איהם אונ־טערצושטעלען א טיטעל, ער זאל פאר־לירען דעם חן.

אבער עס איז געווען אומזיסט, רבינו גרשון איז געווען דער ערליכסטער מענש אויף דער וועלט און האט פון דעם גאלד און זילבער, וואס דער קע־ניג פלעגט איהם געבען פאר זיין אר־בייט, קיינמאל נישט נהנה געווען אפילו אויף א האר.

און ער האט געלעבט רוהיג און צו־פרידען מיט זיין ווייב, וואס איז גע־ווען א פרומע יודישע טאכטער און תמיד געדאנקט גאט פאר דעם, וואס ער שיקט איהם צו מיט זיין גרויסען חסד.

איינמאל האט דער קעניג געלייענט אין'ם אלטען ספר פערשריבען די שיל־דערונג פון דעם בערימטען שטוהל, וואס שלמה המלך האט געהאט אין ירושלים.

האט ער געשיקט רופען רבינו גרשון צו זיך און האט צו איהם געזאגט:

זינד דעם טאג, וואס איך האב גע־לייענט וועגען דעם שטוהל פון שלמה המלך, ווילט זיך מיר אויך האבען אזא שטוהל.

דער קעניג האט זיך זעהר דערפרעהט ווען רבינו גרשון האט צוגעזאגט איהם צו מאכען אזא שטוהל און ארויסגע־געבען א בעפעהל צו דעם פערוואלטער פון זיין שאצקאמער, אז וויפיל גאלד, זילבער און אנדערע טייערע מעטאלען, וויפיל דימענטען און בריליאנטען רבינו גרשון וועט פערלאנגען, זאל מען איהם געבען.

דער שטוהל פון שלמה המלך איז גע־ווען אין גאנצען פון העלפענביין, אי־בערגעדעקט מיט גינגאלד און מיט אלער־לי מינים דימענטען און בריליאנטען, פערל און קאראלען, סמאראגדען און רובינען, סאפירען און טאפאזען, עדעל־שטיינער פון אלע פארבען און פון דער גרעסטער הערליכקייט.

רבינו גרשון איז בכלל געווען א מענש, וואס איז געווען צופרידען מיט זיין גורל, קיין עשירות האט ער קיינ־מאל נישט געזוכט און פון די תענוגי עולם הזה האט ער אפילו נישט געוואוסט, וואס פאר א טעם זיי האבען.

איין זאך האט איהם שטארק מצער געווען: זיין פרוי איז געווען אן עקרה... זי האט מיט איהר שוין געוואוינט א סך יאהרען, אבער זי האט קיין קינד פון איהם נישט געשענקט.

זיין פרוי האט נישט געקענט צוזעהן זיין צער. זי האט געוואוסט, אז נאר ליבע רחמנות אויף איהר האט ער זיך איצט נישט געקענט ענטשליסען צו נעמען א צווייטע פרוי. און איבער דעם האט זי אליין איהם אנגעהויבען זאגען, ער זאל אויף איהר נישט קוקען און טון דאס וואס אלע פרומע יודען טוען...

און טאקע זי אליין האט רבינו גרשון'ען אויסגעזוכט א צווייטע פרוי, א יונגע און א יפת תואר, זי אליין האט אויסגעפיהרט דעם שידוך און געמאכט די הכנות פאר דער צווייטער חתונה.

די צווייטע פרוי פון רבינו גרשון איז אמת געווען יונג און שעהן, אבער זעהר א שלעכטע און לייכטזיניגע, זי האט זיך ליב געהאט צו פוצען און צו קליידען אין די טייערסטע קליידער און פיהרונג. זי האט ליב געהאט אלע מינים פערגעניגענס און זיך תמיד נאר געזארגט פאר זיך אליין. נאר זי האט פערשטאנען צו בעהאלטען פאר רבנו גרשון איהר שלעכטען כאראקטער און ער האט מיט איהר געלעבט אין שלום.

און די ארבייט ארום דעם שטוהל האט געדויערט וואכען און חדשים. זי האט געפאדערט גאלד און עלפענביין, דימענטען און עדעלשטיינער אהן א שיעור און אהן א צאהל, דער שאצ־מייסטער פון קעניג האט אלצדינג גע־געבען און ביי זיך פערשריבען. רבינו גרשון איז געווען אזוי פערטיפט אין דער ארבייט, אז ער האט קיין חשבון נישט געפיהרט.

ווען דער שטוהל איז פארטיג געווא־רען, איז ער געווען אין אמת'ן דאס גרעסטע וואונדער פון דער וועלט. קיינמאל איז אזא קונסטווערק נישט געזעהן געווארען. מען האט נישט געקענט קוקען אין דער הערליכקייט פון דעם בנין, ווארום דער שטוהל האט געפינקעלט און געשטראהלט שטאר־קער פון דער זון.

אין דער צייט, ווען רבינו גרשון האט געארבייט ביים שטוהל און אלע מאל בעדארפט נעהמען פון דעם שאצקאמער גאלד און עדעלשטיינער, פלעגט דער שאצמייסטער אפט קומען צו איהם אין הויז.

ער האט דערביי דערזעהן די צווייטע יונגע פרוי פון רבינו גרשון און האט זיך מיט איהר בעקענט.

ער האט דערביי דערקענט, אז זי האט ליב שעהנע קליידער, צירהונג און פערגעניגען.

און ווען די הויף - בעאמטע האבען אמאל צווישען זיך גערעדט און גע־שמועסט וועגען, אפשר דעם יודישען גאלדשמיד א שפיצעל, האט זיי דער שאצקאמער דערצעהלט פון דער צוויי־טער פרוי פון רבינו גרשון און געזאגט, אז עס וועט זיין מעגליך מיט איהר הילף איהם גראבען א גרוב.

ער האט זיך מיט איהר אנגעהויבען חבר'ן, איהר ברענגען געלט און מתנות און איהר געגעבען די געלעגענהייט פאר פערשידענע תענוגים.

און אזוי ארום האט ער איהר הארץ געוואונען פאר זיך און מיט איהר גע־קענט טון וואס איהם געפעלט.

ער האט איהר אנגעהויבען איינרע־דען, אז זי זאל איהם העלפען רבנו גרשון'ען צו בעזייטיגען, דעמאלט וועט זי קענען ווערען זיין פרוי און פיהרען דאס שעהנסטע לעבען.

די גאלדשמידען, וואס האבען מיט־געהאלפען רבנו גרשון ביי דער ארבייט פון שטוהל, האבען בשעת מעשה צוגע־גנב'עט פיל גאלד און אנדערע טייערע חפצים און רבנו גרשון האט דערפון נישט געוואוסט.

געוואוסט האט אבער דער שאצמיי־סטער און ער האט בעשלאסען דערפון צו מאכען א בלבול אויף'ן יודען.

אז ער געגאנגען צום קעניג און ער האט צו איהם געזאגט:

— אדוני מלך! גרויסער קעניג! זיי ווייסען, אז דער יוד האט דיך מיאוס אפגענארט. דו מיינסט, אז ער האט צו־ליב ערליכקייט נישט געוואלט נעהמען קיין בעצאהלט פאר זיין ארבייט און דו האסט איהם דערפאר געגעבען אזא גרויסען כבוד, אבער איך ווייס דעם אמת, אז דער יוד האט זיך אליין גע־נומען דעם לוין מעהר, ווי ער האט פערדינט. ביי דער ארבייט, האט ער א גרויסע טייל פון דעם גאלד, וואס איך פלעג איהם געבען אלע מאל, צוגענו־מען פאר זיך. איך קאן דאס זיכער בע־ווייזען, איך האב גענוי אויפגעשריבען וויפיל צענטנער גאלד איך האב יעדען יודישען גאלדשמיד ארויסגעגעבען פאר דעם שטוהל. גיב ארויס א בעפעהל, מע זאל איהם אפוועגען, וועסטו זע־הען, וויפיל עס פעהלט.

עס האט זיך אבער ארויסגעוויזען, אז דאס איז גאר אן אונמעגליכע זאך.

דער שטוהל איז געווען אזוי גרויס און אזוי שווער, אז עס איז אינגאנצען לאנג נישט געווען אזוינע גרויסע און שווערע געוויכטער, מען זאל דאס קע־נען אויף גענוי פעסטשטעלען.

ער איז געקומען צו דער איבערצייגונג, אז נאר רבינו גרשון אליין וועט ווייסען ווי אזוי מען קאן דאס מאכען, אבער מען קען איהם דאך נישט דער־צעהלען וועגען וואס עס האנדעלט זיך. איז טאקע ווייטער א צער.

איינמאל איז דער שאצמייסטער געקומען צו זיין געליבטער, רבינו גרשון'ס פרוי, און איז געווען זעהר טרויעריג.

האט זי איהם געפרעגט, וואס מיט איהם איז, און ער האט איהר דערצעהלט, וואס עס דריקט זיין הארץ.

און זי האט איהם צוגעזאגט, אז זי וועט שוין ביי איהר מאן אויסנארען דעם סוד, ווי אזוי מען קען דעם שטוהל אפוועגען.

רבינו גרשון האט נישט געוואוסט, אז דאס איז און איהר בלויז א שפע־קולאציע, פון איהם ארויסצונארען דעם סוד און ער האט איהר געזאגט, אז דאס קען נאר געשעהן אויף איין אופן:

מען מוז נעהמען דעם שטוהל און ארויפשטעלען אויף א שיף, וואס גע־פינט זיך אויף א טיפען וואסער. ווען די שיף וועט זיך זעצען צוליב דער שווערער משא, זאל מען מאכען א צייכען ביז וואנען עס גרייכט דאס וואסער ביי די ווענד פון דער שיף, דערנאך זאל מען דעם שטוהל ארונ־טערנעהמען און ארייןלייגען שטיינער אויף זיין ארט אזוי ווייט, ביז די שיף וועט זיך זעצען צו דעם זעלבען צייכען וואס פריהער. דערנאך קען מען די שטיינער איינציגווייז איבערוועגען און וויסען, ווי שווער דער שטוהל איז.

ווען די פרוי האט דאס דערהערט, איז זי פול מיט פרייד געלאפען צום שאצמייסטער דערצעהלען דעם סוד.

דער שאצמייסטער האט דערויף מודיע געווען דעם קעניג, אז מיט זיין גרויסער חכמה איז איהם געלונגען צו געפינען א וועג אויפצווייזען דעם יודענ'ס גנבה, און האט איהם געהייסען לאזען אפוועגען דעם שטוהל אויף דעם דער־צעהלטע אופן.

דער קעניג איז געווארען שטארק אי־בערראשט, דערזעהענדיג, אז עס פעלט פון געוויכט פיל גאלד לויט דעם, וואס רבינו גרשון האט בעקומען.

זיין כעס איז געווארען זעהר גרויס. אט אזוי האט איהם דער יוד אפגענארט און זיך נאך פערשטעלט פאר אן ערליכען מענש...

ער האט ארויסגעגעבען א בעפעהל, מען זאל רבינו גרשון איינשליסען אין א הויכען טורעם, און אז קיינער זאל נישט ווייסען, וואו ער איז אהינגעקומען. דארט, אין דעם טורעם, זאל מען איהם נישט געבען קיין עסען און קיין וואסער, ביז ער וועט שטארבען פאר הונגער און דארשט.

רבינו גרשון האט אפילו נישט גע־וואוסט, פארוואס דאס איז געשעהן.

א צייט לאנג איז רבינו גרשון גע־זעסען פערשפארט און נישט געקאנט קומען צו זיך.

ערשט נאך א צייט האט ער אנגע־הויבען איבערקלערען די געשעהעני־שען פון דער לעצטער צייט. ער האט זיך דערמאנט, אז זיין צווייטע פרוי, וואס האט איהם קיינמאל נישט ארויס־געוויזען קיין פיל ליבשאפט, איז נאר פלוצים געווארען אזוי זיס און ליב. ער האט זיך דערמאנט ווי זי האט איהם אויסגעפרעגט די פרטים וועגען דעם שטוהל און ווי זי האט דוקא געוואלט וויסען ווי אזוי מען קאן איהם אפוועגען.

אזוי ארום איז איהם די גאנצע מעשה פלוצים קלאהר געווארען.

נאר לעת עתה זיצט ער פערשפארט און זעהט נישט ארום זיך קיין לעבע־דיגען נפש. ווער ווייסט צי וועט ער נישט פריהער שטארבען פאר הונגער, איידער ער וועט קאנען בעווייזען זיין אומשולד?

און א נדר האט אויף זיך רבינו גרשון גענומען:

אויב גאט ברוך הוא וועט איהם בעפרייען פון דער צרה, אין וועלכער ער געפינט זיך, וועט ער ארויסגעבען א חרם, אז קיין שום יוד טאר נישט האבען מעהר ווי איין ווייב, כדי אנדערע זאלען נישט אזוי אומגליקליך ווערען ווי ער דורך דעם צווייטען ווייב.

די ערשטע פרוי פון רבנו גרשון האט דערווייל נישט גערוהט. זי האט דוקא געוואלט געוואהר ווערען וואו איהר מאן ליגט פערשפארט און איהם ברענגען הילף.

האט זי טאקע געטראפען איינעם פון די וועכטער פון קעניגליכען הויף, וואס האט אויף איהר רחמנות בעקומען און פערראטען דאס ארט, וואו רבנו גרשון איז געווען איינגעשלאסען.

דער טורעם איז געווען זעהר הויך או האט געהאט נאר א קליין פענסטערל נאהענט ביים דאך. צוקומען אהין איז געווען אוממעגליך.

האט זי אזוי לאנג געשריען און גע־רופען דעם נאמען פון איהר מאן, ביז דאס קול האט דערגרייכט צו רבנו גרשון און ער האט דערקענט ווער עס רופט איהם.

רבנו גרשון האט ארויסגעשטעקט דעם קאפ דורך דעם פענסטערל און איהר געזאגט, אז ער איז פערשלאסען אין טורעם און קאן נישט ארויסקומען. זי אבער וועט אויך צו איהם נישט קאנען דערגרייכען.

אבער ער האט אן עצה:

זי זאל נעהמען א ווערימעל און איהם ביים קעפעל אנבינדען א שטי־קעל שטרוי פאר די אויגען, אז אז עס זאל כסדר מוזען דערויף קוקען. דעם שפיץ פון דעם שטיקעל שטרוי זאל זי אנשמירען מיט פוטער. ווייטער זאל זי צום עק פון דעם ווערימעל צובינדען א דינינקען, זיידענעם פאדים, און דאס ווערימעל מיט דעם קאפ צו דער הויך ארויפשטעלען אויף דער וואנט, וועט עס דערשמעקען די פוטער און זיך כסדר ציהען ארויף, ביז עס וועט דער־גרייכען ביז צום פענסטער אויבען. דעמאלט זאל זי צו דעם זיידענעם פאדים צובינדען א גראבען פאדים, און צו אט דעם פאדים — א שטריק. ער וועט דעם שטריק ארויפציהען צו זיך און פון איהם פלעכטען א לייטער, וועלכען ער וועט זיך אראפלאזען.

זי האט אזוי געטון, און נאך א צייט האט רבנו גרשון געהאלטען דעם שטריק אין דער האנד.

ער האט פון איהם מיט פיל מיה אויסגעפלאכטען א לייטער און האט

(ענדע זעה 10-טע זייט)

זשורנאליסטען-טשארלסטאן

געווידמעט דעם פארזיצער ה. ד. נאמבערג —— טעקסט—משה בראדערזאן. מוזיק—הענעך קאן

א.

די זיבעטע מלוכה
מיט אלין רעגירט,
זי האלט אין איינעם זוכען,
און אלין פרובירט...
זי טראגט די נייעס,
רעדט שווארץ אויף ווייס,
זי גלעט און בייסט,
און סודות ווייסט —

ר ע פ ר ע ן:

— א קו איז געפלויגן,
געשפרונגען אויפ'ן דאך...
— דער טערקישער מלך
האט ווייבער א סך. .
דאס אלץ פאר די בלעטער
איז גאר אן אנטיק —
צו מאכן די פאליטיק! .

ב.

דער זשורנאליסט דער יונגער
איז זייער דרייסט,
נאך ליבע האט ער הונגער,
ווי יעדער ווייסט —
די פאספארטו
זי העלפט איהם צו,
און איינס, צוויי, דריי
בעקומט ער פריי...
(רעפרען)

ג.

אויף אלץ ער איז א בעלן —
אויף דאס און יענץ:
לוויות, מאסקנבאלן,
אויף קרענץ און טענץ —
און אומעטום
פארשייט און פרום,
מיט פרייד און פלאג,
ער לעבט א טאג...
(רעפרען)

ד.

מיט פריידן און מיט ליידן
א פאניבראט,
אין גהינום און גן־עדן —
ער קומט אן חשד,
אזוי־זיך גלאט,
אזוי־זיך סתם
און מאכט בפרט
א טאראראם... (רעפרען)

ה.

נאר איין מאל לעבט מען, ברידער
נאר איין מאל בלויז —
היינט גרויס איז דאס געריעדער,
און מארגען — אויס!
די צייט־געשטאלט,
א צייטונג אויך
איז מארגן אלט,
איז מארגן רויך...
(רעפרען)

ו.

אז ס'לעבן איז אייגנטאניק
אין גאר נישט רעכט,
אז ס'פעלט דאס ביסל בראניק
איז מאקי שלעכט,
טא אויפ'ן ארט
ער ארבעט גיך:
באגייט ער מארד,
נאר — איבער זיך...
(רעפרען)

ז.

די רעכטע און די לינקע
דער צענטער — אויף,
מע דרייט די קאטערינקע,
אז ס'גייט א רויף..
דער זשורנאליסט
ער באמקעט צו,
ער הוסט און ניסט,
און פאדערט... נו?! (רעפרען)

ח.

א דרדקי־מלמד
איז אויך פארהאן,
א זשורנאליסט, ווי סאמעט,
וואס שפייזט מיט מן,
ער רעדט פון גאט,
און זיין געבאט,
משיח'ס טראט
דערהערט ער — אט..
(רעפרען)

ט.

פערטומעלט און פערהאוועט,
אי דארט, אי דא,
ער תאווה'ט פאר'התלהב'עט
זיין איי' שעה...
ער וואכט און טראכט
פון גרויסער מאכט,
און טאג־ווי־נאכט
די קאטשקעס מאכט...
(רעפרען)

י.

מענסאציע, קאנסטערנאציע,
די נאציע... כלל...
סאנאציע... קאלקולאציע,
און... בלעטער־פאל...
נו, פירט, פארפירט!
נו, רעדט א ווארט!
אבי נאר רירט
זיך פונ'ם ארט! (רעפרען)

יא.

אוי, שלאגט זיך, פלאגט זיך,
קלאגט זיך —
אבי נאר טוט!
ווי ווילדע חיות יאגט זיך,
פארגיסט זיך בלוט!..
פון שלום רעדט
טאג־אויס, טאג־איין
וועט גוט זיין... וועט
צו שרייבען זיין! (רעפרען)

„די שווארצע כריזאנטעמע".

עקזאטישער ראמאן. (36

יאמאטא האט זיך שוין געקלײַבן אװעקצוגעהן.

– װארט נאך! ס'איז נישט אלץ – האט געזאגט דער גע-זאנדטער – געשטימט זעקס מאן, זײ זאלען נאכשפיאנירען דעם דאקטאר לעװי, װײל מיר װעלען איהם נאך דאר-פען האבען. מיר װעלען זיך נאך דארפען מיט איהם אפ-רעכענען!..

יאמאטא איז שנעל אװעק.

פלוצים איז דעם מארקיז'ס פנים פינסטער געװארען.

– װאס װעלען מיר מיט איהר מאכען אין דעם טעמפעל-צימער? – האט ער א טראכט געטון.

װײַזט אויס, אז די דאזיגע פראגע האט איהם שטאר באלעסטיגט.

ער האט א קוק געטון אויפ'ן זייגער – כ'איז נאך געװען פאר זיבען.

– איבעריגענס, װעלען מיר נאך בעװײזען..

און ער האט צוגעגעבען:

– איצט קאן איך זיך שוין דערלויבען צו עסען מיטאג.

28.

אין האטעל „קאנטינענטאל".

דער דאקטאר לעװי איז געקומען צופאהרען אין האט לויט דער אנװייזונג פון דער פרינצעסין כריזאנטא, אויסגעקלי-בען א נומער מיט א באלקאן, װאס איז געװען בעפוצט מיט לעבעדיגע בלומען.

זײ זענען געװען הונגעריג פון װעג, און מיט גרויס חשק גענומען זיך צום עסען.

דער פריהשטיק איז אדורך פרעהליך און זארגלאז.

דער דאקטאר און כריזאנטא האבען זיך גשפיה'ט אויס-געצײכענט.

צו זײ האט זיך צוריקגעקעהרט די גוטע שטימונג, און נישט קוקענדיג אויפ'ן בעטען, זי זאל עס נישט טון, איז כרי-זאנטא אלע װײלע געלאפען אויפ'ן באלקאן. נאך די איבערגע-לעבטע עגמת-נפש'ן האט דער פרעהליכער געריש פון די רע-דער און פון די אויטא'ס געמאכט אויף איהר אן אנגענעהמען אײנדרוק.

די קאלאסאלע הויפטשטאט מיט די אונגעהויערע מאסען נײַע מענשען. די נײַע סביבה אין דעם אייראפעאישען האטעל, און מאקי דאס װאונדערבארע געפיהל פון דער יונגער ליבע – האט מאדנע געװירקט אויף איהר עמפינדליכער נאטור.

בחנם האט איהר דער דאקטאר צוריקגערופען. כריזאנטא האט זיך נישט געקאנט אפרײסען פון דער װאונדערבארער פא-רײזער פאנאראמע.

– טײַערע, מ'קען דאך דאך דיך דערזעהן!

– ס שאדט נישט... דא איז אזוי גוט! – האט זי גע-טענה'ט.

מ'האט דערלאנגט קאװע מיט ליקערען, און דער דאקטאר האט סוף כל סוף געפועלט זי זאל זיך צוריקקעהרען.

פאמעליך און פערטראכטערהייר איז זי צוריקגעקומען אויף איהר ארט.

– װעגען װאס טראכטסט? – האט א פרעג געטון דער דאקטאר.

– װעגען אלץ! – האט כריזאנטא געענטפערט

– די ביזט אזוי נישט פארזיכטיג, מיין טײַערע! פערגעס נישט, אז איצט זוכט מען אונז געװיס ארום. איך בין אין דעם איבערצייגט, און דערצו האב איך זיך ביי'ם קאנסיערזש אײנגעשמאלדען אלס הויפראט רײַניך און דיך האב איך פערשרי-בען אלס שפאניערין קיטא דע בארסעלאן. געדענק זשע דעם נאמען.

די פרינצעסין האט א שמײכעל געטון.

– װײסט, טײַערער, איך בין אזוי גליקליך, אז איך בענק אפילו נישט נאך מיין ארימען ברודער, אין דער'אמת'ן איז עס נישט גוט... װי מײנסטו?

– דאס איז א בעװײז, אז דו האסט פאקטיש ליב! אך, טײַערע – אז א פרוי האט ליב נישט אויף צופלייסען, איז זי גרייט פאר'ן אביעקט פון איהר ליבע צו פערגעסען אלץ אויף דער װעלט. אזעלכע פרויען, װאס זענען גרייט אויף אזא קרבן איז זעהר װעניג דא, אז די ליבע אין שטענט זײן פון װארט, איז געװארען א זעלטענהייט.

– אך האב דיך מאקי אזוי ליב, װי דו זאגסט. ערשט איצט פערשטעה איך, אז ליבע צו ליבע א ז נישט גלייך..

כריזאנטא איז צוגעגאנגען צום דאקטאר, און אװעקלע-גענדיג די האנד אויף זײן פלײצע, האט זי צערטליך ארײנגע-קוקט א ן זײנע אויגען.

– איך בין אזוי גליקליך, אז כ'האב מורא דער גורל זאל נישט לאנג אנהאלטען אונזער גליק...

– װאס טויג דיר אזוי צו טראכטען? – האט דער דאקטאר איהר איבערגעשלאגען די רייד.

– איך װייס אליין נישט, פארװאס עס קומען מיר אין קאפ ארײַן אזעלכע געדאנקען, נאר די מוטער מײנע פלעגט מיר שטענדיג זאגען, אויף דער ערד זענען דא שעה'ן פון גליק און יאהרען פון אומגליק.

– לאמיר אננעהמען, אז דאס איז ר כטיג. מיר דארפען אבער נישט פערקירצען די שעה'ן פון אונזער גליק מיט'ן גע-דאנק װעגען א מעגליכען אומגליק װאס ס'איז באשערט, דאס קען מען נישט אויסמײַדען, טײַערע! זײן פארזיכטיג שאדט אבער נישט.

– װאס האב איך אזוינס געטון נישט פארזיכטיג? – האט כריזאנטא א פרעג געטון.

– פרעג איך דיר: איז עס א שכל ארויסצוגעהן אויפ'ן באלקאן, װען מען זוכט דיך געװיס ארום? איין אונפארזיכטי-גער טריט, און אונז װעט זײן שװער זיך צו ראטעװען.

דער דאקטאר האט צוגעטוליעט צו זיך כריזאנטא'ן און פארטגעזעצט:

– װאס װעט זײן, אז אלוציבם װעלען דיך בעמערקען יאפאנישע שפיאנען, װעלכע שײַבלען און ברײַלען דא אין פאריז?

– ביזט גערעכט, איך װעל זײן פארזיכטיגער! – האט די פרינצעסין מספים געװען.

– מיך פערטאלגט איין געדאנק..

– װעלכער?

– צי האט אײער געזאנדטער נישט בעפוילען צו אױפק רויבען דיך?

– מיך?

כריזאנטא האט זיך פונאנדערגעלאכט.

– די װארפסט גלאט אן אויף מיר א שרעק.. צו װאס דארף מען מיך אװעקרויבען?

– א ך האב מורא פאר עפעס א שפיצעל פון אײער געזאנדטען!

עס האט זיך דערהערט א קלאפען אין טיר, און ס'איז ארײַן דער האטעל-לייטער.

– מעסיע, צי קענט איהר נישט צומאל דעם דאקטאר לעװי?

– מיט װאס פאר א רעכט רײַסט איהר זיך צו מיר ארײַן אין צימער מיט אזעלכע נארישע פראגען? – האט איהם דער דאקטאר שארף איבערגעשלאגען

– איהר װעט מיר ענטשולדיגען, נאר דא זענען דערהאל-טען געװארען צװיי בריף, אין בײדע זענען אדרעסירט אויף דעם נומער, װאס איהר פערנעהמט..

– װאס געהען מיך אן פערשידענע בריף! איך בעט אײַך, לאזט אונז צורוה! – האט דער דאקטאר שיער נישט אויסגע-שריגען, אנװײַזענדיג דעם האטעל-לייטער אויף דער טיר.

דער לעצטער איז אװעק פערשעמט.

– איצט זעהסטו שוין, כריזאנטא, אז אונזער בעהעלטע-ניש איז ענטדעקט געװארען! – האט מיט רוגז געזאגט דער דאקטאר לעװי.

– װאס זשע זאלען מיר טון?

דער דאקטאר האט אנגעקלונגען

– פרעגט בײַם קאנסיערזש, פון װעמען האט מען אין אונזער נומער 27 געבראכט בריף? – האט זיך דער דאקטאר געװענדעט צום ארײנגעקומענעם לאקײ.

כריזאנטא האט אנ'אויג נישט אראפגעלאזט פון דעם דאקטאר, זי האט אכטונג געגעבען אויף איטליכער בעװעגונג זײנער.

דער לאקײ איז ארויס און באלד צוריקגעקומען.

– די בריף האט געבראכט עפעס א הער, װעלכער איז אנגעקומען אין עקזאט פון דער יאפאנישער געזאנדשאפט! – האט ער געמאלדען.

– װאו איז ער? װעקגעפאהרען?

– ניין, מעסיע, ער שטעהט אונטען אין שמועסט מיט האטעל-לייטער.

– בעט ארײַן דעם דאזיגען הער צו מיר אין נומער! – האט בעזאגט דער דאקטאר, אויסשטעהענדיג פון זײן ארט.

דער לאקײ איז אװעק.

– כריזאנטא, בעהאלט זיך הינטער'ן פארהאנג! האט גע-זאגט דער דאקטאר, אנװײַזענדיג אויף דעם פערה געגענעם טיר צימער, װאו ס'איז געשטאנען א בעט

כריזאנטא האט זיך שװײַגענדיג בעפאלגט.

– ארײַן! – האט דער דאקטאר געזאגט, דערהערענדיג א לײַכטען קלאפ אין טיר. (פארטזעצונג קומט

די שרעקליכע אינטריגע, װאס האט געפיהרט צום חרם דרבנו גרשון

(ענדע פון 9-טע זײַט)

זיך אראפגעלאזט אונטען אט אזוי איז ער פרײַ געװארען.

װען רבנו גרשון איז געװארען פרײַ האט ער אנגעהויבען צו קלערען װאס עס זאל װײַטער געשעהן.

ער האט באלד בעשלאסען צו אנט-לויפען אין א פרעמדען לאנד און פער-געסען אן דעם קעניג און אן דער גאנצער מעשה

מיט גרויס מיה איז עס איהם גע-לונגען צוזאמען מיט זײַן פרוי צו דער-גרײַכען ביז צו דעם ברעג פון ים, װאס איז געװען בײַ אט דער מלוכה. און אויף א שיף איבערצופאהרען אין אנ'-אנדער לאנד.

ביים טורעם האט ער נאך איבער-געלאזט א בריף צום קעניג, אז ער איז אומשולדיג, און א סימן האט ער אז גאט ברוך הוא האט איהם, רבנו גרשון, בעװיזען א נס און איהם בעפרײט.

װען דער קעניג האט עטליכע טעג שפעטער בעהײסען זעהן, װאס עס איז געשעהן מיט דעם געפאנגענעם אין טורעם, האט מען איהם געבראכט דעם בריף, װאס רבנו גרשון האט איבער-געלאזט.

דער קעניג האט גערופען זײַן שאצ-מייסטער און איהם אנגעהויבען אויס-צופרעגען װאס עס איז געשעהן.

דער שאצמייסטער האט זיך געמוזט אין אלץ מודה זײַן און דערצעהלען דעם קעניג, אז ער האט אלעדינג געטון אב-זיכטליך, אויס קנאה געגען דעם יודי-שען גאלדשמיד.

דער קעניג האט איהם געלאזט אויפ-הענגען און ארויסגעשיקט שלוחים אין אלע לענדער צו זוכען רבנו גרשון.

אבער זײ זענען צוריקגעקומען מיט גארנישט. רבנו גרשון האט אפילו גע-װאוסט, אז דער קעניג זוכט איהם. אבער ער האט נישט מעהר געװאלט צוריקקעהרען צו איהם.

רבנו גרשון האט צוזאמענגערופען די גרעסטע גאונים פון יענעם דור, און דערצעהלט װאס איהם האט זיך גע-טראפען און װעגען זײַן נדר.

און רבנו גרשון האט עס גענומען אויף זיך ארויסצוגעבען דעם חרם אין זײַן אייגענעם נאמען.

איבערדערצעהלט פון יוסף.

הומאר סאטירע

כמעט אינגאנצען...

צו א היגען דײַן קומט א בחור אפ לאזען א שידוך. זאגט איהם דער דײַן. אז די כלה מוז אויך זײַן דערבײַ. אויף צו מארגענס קומט דער בחור מיט א פעקעלע אונטער'ן ארעם און װארט. דער דײַן דערזעהט דעם בחור און פרעגט

– נו, איהר האט זי מיטגעבראכט?

– יא! – ענטפערט דער בחור און דערלאנגט דאס פעקעלע. דער דײַן נעהמט עס פאריא־נדערט אפאיקלפן און ס'שיט זיך ארויס פון איהם א קעסטעל קאמי, א פלעשעל פערפומ, א קעסטעל ליפען־פארב, א שטיקעל זייף, א פאר זיידענע זאקען, א באר־קאסטיום און א רײה גאלדענע צייהן.

יא, דאס איז זי! – בעשטעטיגט דער דײַן – איך גיב אייך ארויס א פטורין.

דער אמת.

שטייער אינספעקטאר: װיפיל דינסטען האט איהר װײַב?

מאן: צװיי... מיך, און א דינסט.

פארװאס ער בלײַבט א יוד.

מאזעס מענדעלסאן, דער בעריהמטער יודישער פילאזאף, איז געװען זעהר נאהענט בעפריינדעט מיט דעם פרייסי-שען קעניג פרידריך. איינמאל פרעגט איהם דער קעניג:

– זאג מיר, ליבער מענדעלסאן, פאר-װאס װילסטו זיך נישט טויפען? אזא װיכטיגער מענש, װי דו, פערשטעהסט דאך געװיס, אז דאס קריסטענטום איז העכער פאר'ן יודענטום; אויסער דעם װאלט דאך אזא שריט דיר געבראכט זעהר פיל מאטעריעלע נוצען.

– אייער מאיעסטעט, – ענטפערט מענדעלסאן, – װעגען דער פראגע, װאס פאר א גלויבען איז העכער, איז בעסער נישט צו דעבאטירען. אבער װאס װאל-טען געװען די מאטעריעלע נוצען, װאס איך װאלט דערגרייכט?

– די װאלסט געװארען א מיניסטער, אדער א קארדינאל, און אפשר גאר א פויפסט!

– דאס אלעס? – האט מענדעלסאן געשמייכעלט.

– ליגט דאך נישט דער גאנצער עסק. װען איך פערבלייב א יוד קען איך זיך נאך דערװארטען צו װערען אייערער א גאט.

שיהט צום מאטען.

בחור: (צו א מיידעל) זאל איך געהן צו אייער מאמען בעטען אייער האנד?

מיידעל: פארװאס נישט? איהר קענט געהן צו איהם, אדרבא!

בחור: װאו זשע איז ער?

מיידעל: אויף יענער װעלט.

צװישען יודען.

– איהר מוזט זײַן א כהן?

– פון װאנען נעמט איהר דאס?

– װייל איהר האט נישט קיין צורה פון קיין ישראל.

א חבר'שע קארעספאנדענץ.

געעהרטער חבר מענדעל!

בעת אונזער בעראטונג אין פארק האבען מיר פעסטגעשטעלט פאלגענדע טאג-ארדנונג: פונקט 1) נעהנטערע בעקאנטשאפט, פונקט 2) פערליבען זיך, פונקט 3) תנאים שרייבען, פונקט 4) חתונה האבען און פונקט 5) פערשידע-נעס. איצט געהסטו און װילסט אדורכ-פיהרען דעם פונקט 4 פאר פונקט 3 און די גיסט מיר אנ'עצה, אז אויב איך בין אין דער אפאזיציע, זאל איך מיך אפהאלטען פון שטימען און נישט שטימען פאר און נישט געגען. דערי-בער בין איך דיר מודיע, אז איך װעל נישט לאזען ענדערען די טאג-ארדנונג, און דאס װאס די סטראשעסט, אז די װעסט דערקלערען די זיצונג פאר גע-שלאסען און או איך קאן מיר װעהלען אן אנדערען פארזיצענדען – דערמיט רע-כען איך מיך נישט, – איך האב דיך אויסגעקליבען און די מוזט דעם אמט האלטען!

מיט פארלאמענטארישען גרוס

חבר'טע גיטעל.

געעהרטע חבר'טע גיטעל!

ראשית קען איך דיר מודיע זײַן, אז דער פונקט 3 פראקטיצירט זיך שוין איבערהויפט נישט אין פארלאמענטאַ-רישען לעבען, והשנית, מוז איך דיך אויפמערקזאם מאכען, אז איך האב בעמערקט, װי דו װילסט דיר װעהלען א בײַזיצענדע. דאס הייסט, אז דו דריקסט מיר אויס אומצוטרוי און דע-ריבער ציה איך צוריק מײַן קאנדידא-טור!

מיט פרעזידיום-גרוס

דײַן געװעזענער פרעזעס מענדעל

די מאמע זאגט:

פאטער: מיר שײַנט, סאלאמאן, דער בחור פיהרט זיך אויף מיט דיר נישט אנשטענדיג, װען איהר בלײַבט בײדע אליין. איך בין א בעלן צו פרע-גען דער מאמען, װאס זי זאגט דערויף.

טאכטער: װאס די מאמע זאגט? זי זאגט, אז די מענער האבען זיך נאך נישט געענדערט אויף א האאר זינט זי איז געװען א מיידעל.

א גליקליכער שידוך.

שדכן: איך האב פאר אייער זון א שידוך מיט נדן, בילדונג, מיט יפת תואר און אלע זיבען מעלות.

מחותן: און װאס איז עפעס מיט זײַער משפחה?

שדכן: זעהר א שײנע משפחה. דאס מיידעל. כ'מיין די כלה האט צוריקגע-דערלעבט שײן און פײַן, װי די ליאקעס.

1 מאָל פאַר אַלע מאָל

מוז יעדער וויסען, אַז די גרעסטע קאָנקו-רענץ-פעהיגע פירמע אין לאָדז, איז נאָר די:

פּערפומעריע „MODERNE“

פּעטריקאַווער 17

אינהאַבער: יעקב אָסטראָמאָגילסקי

עמפפעהלט די בעסטע און רעעלסטע סחורות ווי:

זייף, פּערפום, פּודער, אָדעקאָלאָן

און אַלע אַנדערע ועמטליכע קאָסמע-טישע אַרטיקלען אויס-און אינלענדישע

היט אייער געזונד און שעהנהייט!

קיין פאַלסיפיקאַטען! קומט איבערצייגט אייך!

לעטשניצע פון דאָקטוירים ספּעציאַליסטען

בזשעזשינער 11, טעל. 37-63

אָפען פון 9 פריה ביז 7 אָוונד

ד"ר וואַלינסקי	נאָז, האַלז, אויערן-קר.	4—3
ד"ר הערשנער	קינדער-קראַנקהייטען	12—9½ 5—4
ד"ר שיפמאַן	אינערליכע קראַנקה.	1—11 6—5
ד"ר לוביטש	הויט-און געשלעכטס קר.	2—12
ד"ר שמירגעלד	נערווען און גייסטיגע קר.	3—1
ד"ר גאָלדבלאַט	אויגען-קראַנקהייטען	2—12.30
ד"ר עליאַסבערג	כירורגישע קראַנקה.	— 1
ד"ר בערנסאָן	פרויען און געבורטס-הילף	4—3

בעקוועמע-טעראַפּיע, שפּר. ד-שטראַהלען, ווי שטעלען א. ז. וו. מעסען-שטעלען, קינסטליכע בערג-זון-בעשטראַהלונג אינגע-שפּריצונגען, מאַסאַזשען, עלעקטריזאַציע, אָפּעראַציעס. אויך פערלבאַנג — היזעלן אין שטאָט. — אין לאַבאָראַטאָריום ווערען געמאַכט אַלע ארט אַנאַליזען, ווי אורין פלעגמע און בלוט. 2120

אימפּפונגען געגען שקאַרלאַטין.

בי דער לעטשניצע איז געעפענט געוואָרען א

דענטיסטישער קאַבינעט

מיט נייטיגע:

ד"ר זילבערשטיין	צאָהן-אַרצט	10 2 נ. מ.
ד"ר לאָזשינסקאַ סטאַראָפּאָלסקאַ	צאָהן-אַרצט	7—3

קינסטליכע ציינער, קראָנען, פּלאָמבען א. ז. וו.

די לעטשניצע איז אויך טעטיג זונטאָג.

פּאַדערס איבעראַל

נאָר פּאַטענטירטע

פעלד-בעטען

פּראָדוצירט מיט דער פאַבריקס-מאַרקע

PALMA-PATENT

פאַר וועלכע מיר גאַראַנטירען.

אויך שטענדיג אויף לאַגער אין א גרויסען אויסוואַהל: ניקעל-בעטען, קינדער-בעטען, שפּריקאַנקעס, קינדער-וועגעלעך, שאַמקאַנע און געבעטע מאַטראַצען.

ביליגסטע פּרייזען: רעעלסטע באַהאַנדלונג! ביליגסטע פּרייזען!

לאָדז, פּולנאַצנאַ 24.

לעטשניצע

פּעטריקאַווער 62, טעל. 31-53.

ד"ר ס. גוטענטאַג
" ל. פּאַמיליער
ד"ר ב. ראַבינזאָהן
" מ. וואָלפּסאָן
" א. טענענבוים
ד"ר י. שרייבער
" פּאַקשאַנסקי
ד"ר ד. אַלטערמאַן
" מ. פעלדמאַן
ד"ר זעלקאָוויטש-קראַטשקאַ
" גוסטאַווא זאַנד טענענבוים
ד"ר מ. מאַשלאַנקאַ
ד"ר פ. ברוין
" י. פּאַלאָוויטשיק
ד"ר י. סטופּאַי
" ס. האַיענדערסקאַ
ד"ר מ. קלאַנישקאַ
" באַלבאַן
ד"ר לערנער
צאָהן-אַרצט ס. שעוע
" מ. רעזניקאָווא
" ב. טשורנאַווסקאַ
" נ. קאַצענבאָגען

ביטעס און רעקורסען

איבערזעצונגען א. אַז. וו. 1127

שרייבט ביליג אין ביוראָ „BIP“ צעגעלניאַנאַ 40

R. GRABOWIECKI, ŁÓDŹ

Piotrkowska 59, tel. 44-83 -- Egz. od 1895 r,

פאַבריק פון רייזע-קופערס

קאָלעקציאָן-קופערס און פערשידענע לעדער-נאַלאַנטעריע ווי טעקעס און דאַמען-טאַשען. עס ווערען אויך אָנגענומען פערשידענע בעשטעלונגען אויף מוסטער-קאָלעקציאָנען און ווערען אויסגעפערטיגט אין פערלויף פון 6 שעה גרעסערע בעשטעלונגען אין משך פון א טאָג.

רעעל! צוגענגליכע פּרייזען! ביליג!

לעטשניצע פון דאָקטוירים ספּעציאַליסטען

און ערצטליך-דענטיסטישער קאַבינעט

זגיערסקאַ 17, טעל. 16-33.

ד"ר ראַקאָווסקי	נאָז. האַלז, אויערן קר.	3-2 11-10 7½—6½
ד"ר רזשאַנער	הויט-און געשלעכטס-קר.	11—10 2—1
ד"ר גאָלדשטיין-פּאַלאַק	אויגען-קראַנקהייטען	8-7 2-1
ד"ר יוסטמאַן	נערווען-קראַנקהייטען	2—12
ד"ר ראָזענצווייג	אונטער-קראַנקהייטען	5-4 12-10
ד"ר פּאָפּיערני	פרויען-און געבורטס-הילף	6-5 1-11½
ד"ר קאַנטאָר	כירורגישע-קראַנקהייטען	2-1.1 4-3
ד"ר וויינבערג	אונטערע הערץ לונגען-קר.	7-5½ 1-11
ד"ר סטופּעל	רענטגען	12-10 6-4
א. גראַדזענטשיק	צאָהן-אַרצט	7—3
נ. ראָזעס	צאָהן-אַרצט	2—9

צאָהן-באַהאַנדלונג, בעלייכטונגען, קראָנען, פּלאָמבען, א. אַז. וו.

בי דער לעטשניצע איז געעפענט געוואָרען

רענטגען-אינסטיטוט

היילונג פון הויט-קראַנקהייטען פון קאָפּ (פּאַרך) מיט רענטגען-שטראַהלען, פאַר בעשטראַהלונג און דורכלייכטונג, קאָרדי-לאַמפּע, דיאַטערמיע, עלעקטריזאַציע, אַלע מעגליכע אַנאַליזען. א קורס פאַר שוועסטער.

אימפּפונגען געגען שאַרלאַך (שקאַרלאַטין) פון 4—5 נאָכמ.

די לעטשניצע איז אויך אָפען זונטאָג.

חידוש אין ד"ר שטאָט.

פערקויפט נישט אייערע דיוואַנעס

44 מעבעל 44

פּאַלצען, ניי-מאַשינען סאַמאָוואַרען א. אַז. וו. בעפאָר איהר איבערצייגט אייך נישט ביי די פירמע

44 Ch. ŁAZNIK 44

גדאַנסקאַ (דלוגאַ)

בעמערקונג: ביי מיר איז שטענדיג אויף לאַגער פערשידען

מעבעל, שיין! גוט! און ביליג!

אַכטונג אַכטונג

ה"ה פּריזערס!

העלניש וואַסער 4.25 זל. א קילאָ.

בלומען-וואַסער 4.25 זל. א קילאָ.

וועזשעטאַל 3.50 זל. א קילאָ.

ראָזיר-זייף Pixin 7.80 זל. א קילאָ

[illegible]לך בעקומט איהר אַמביליגסטען נור אין דער

פּערפומעריע פון

י. דרוקער, זאַוואַדזקאַ 11

Kupujemy każdą ilość **EMBALAŻU**

pochodzącego z opakowań **bel wełny**

Tow. Akcyjne „**JUTA**“

Fabryka worków i wyrobów jutowych.

Poznań, ul. Fredry [illegible]

21

עד מתי עצל תשכב?

ווי לאַנג וועסטו וואַרטען מיט דיינע איצטיגע און פאַר-מלחמה'דיגע וועקסלען?

מתי תקום משנתך?

ווען וועסטו קומען אין ביוראָ

17 פּעטריקאַווער 17

2-טען הויף, פּאַרטער, דורכגאַנג זאַכאָדניאַ 52, וואו ס'ווערט ערלעדיגט און געשריבען אַלערליי ביטעס לויט'ן אוסטאַוו, קלאַוזולעס, זאַבעזפּיטשעניעס אויף אַלע שטעדט אין פּוילען, אַפּעלאַציעס, אָפּאָזיציעס, אָדוואָלאַניעס, רעקורסען, ווענען פּעסער אין קאָ-מיסאַריאַט-רזשאָנדו, ביטעס וועגען דירה אין אוזשאָנד ראָויעמטשי און אין אַלע פּאָלוציי-בעצירקען, שותפות-אַקטען, סטאַטוטען, אַקטען אינטערציזיעס, אַקטען דאַראָווינעס, קאָרנע ספּראַוועס, ווי אויך איבערזעצונגען אין אַלע שפּראַכען.

רעכט-קאָנסולענט י. מאַנעלאַ,

פּעטריקאָווער 17, זאַכאָדניאַ 52

שנעל, רעעל און ביליג!

טליתים-פאַבריק

עמפּפעהלט פון וואָלענע, האַלב-וואָלענע ווידענע טליתים כמו [illegible], ווי אויך טליתים-קטנים הגרט און דעטייל! מיט אויספער-טיגונג, אויך גאַרטלען, שפּאַניעס און ציצית

צו בעקומען ביליגער ווי איבעראַל

ביי א. ה. ציערינאָווסקי, קאַמיענאַ 1,

[illegible] צווייטען פּויער פּאַרטער. קומט און איבערצייגט אייך! 298

[illegible] ס'ווערען אויך אָנגענומען אַלטע טליתים צו וואַשען.

Dr. med.

L. Pikielny

ספּעציאַל-אַרצט פאַר

נירען, בלאָזען און

האַרן-קראַנקהייטען

Nawrot 8,

telefon 19-90.

עמפּפאַנגט פון 4—7 אָוו. 241

Dr. med.

Różaner

צוריקגעקעהרט.

ספּעציאַל-אַרצט פאַר וועגערישע

און הויט-קראַנקהייטען.

— בעהאַנדלונג —

מיט קינסטליכע בערג-זאָנגע.

נעמט אָן פון 8—10 פריה

און פון 5 — 8 אָוונד

נאַרוטאָוויטש 9 1, שטאָק

טעלעפאָן 28-98.

Miejski Kinematograf Oświatowy

Wodny Rynek.

היינט און פאָלגענדע טעג! פאַר דערוואַקסענע

„איבער דעם שעהנעם בלויען דונאַי“

מיט LYA MARA און HARRY LIEDTKIE

אין דער הויפּט-ראָלע.

פאַר קינדער און יוגענד:

„QUO VADIS“

מיט EMIL JANNINGS אין דער ראָלע פון נעראָן.

Dr. med.

W. Eychner

פרויען-קראַנקהייטען

און אַקושעריע

זיך איבערגעצויגען אויף

זגערזשער 11 טעל. 34-72.

נעמט אָן אין דער לעטשניצע פּעטריקאָווער 294 פון 12—2

טיטאָג אין דער היים פון 6-8 אָוו.

Dr. Z.

Rakowski

ספּעציאַליסט פאַר אויערן, נאָז' האַלז, און לונגען-קראַנקהייטען.

קאָנסטאַנטינאָווסקאַ 9

טעלעפאָן 27-81.

שפּרעכשטונדען פון 12 ביז 2 און פון 5 ביז 7. נעמט אויך אָן אין לעטשניצע זגערזשער 17 פון 10—11 און פון 2—3 נ. מ.

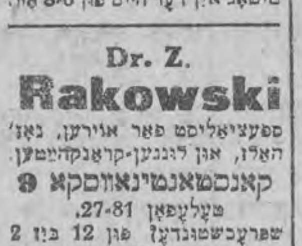

Dr. med. **Ludwik**

Rapeport

Pr. Narutowicza 25

(Dzielna) tel. 44-10.

ספּעציאַליסט פאַר נירען, בלאָזען און האַרן-קראַנקהייטען.

נעמט אָן פון 1 ביז 2

און פון 4 ביז 7 אָוונד.

Dr. med.

A. MAZUR

נאַרוטאָוויטש (דזשעלנאַ) 44

טעלעפאָן 22-44.

אויערן און האַלז קראַנקהייטען שטימע און שפּראַך-פעהלערן (שטאַמלען א. אַז. וו.) נעמט אָן פון 12—2 און פון 6³⁰—8 אָוו

Dr. ADAM

Grosglik

Al. Kościuszki 27,

tel. 51-78

הויט און וועגערישע קראַנקה. רענטגען און ליכט-הייל אינסט. נעמט אָן פון 4—7 אין אָוונד.

היילפּעדאַגאָגישע

קורסען

פאַר שוואַכבעגאַבטע און שווערערציהבאַרע קינדער. שפּראַכשטערונגען (שטאַמלען, טויבשטומהייט)

Dr. med. A. Szmirgeld

נערווען-אַרצט.

עלעקטריזאַציעס, ליכטהייל אַפּאַראַטען.

CEGIELNIANA 6,

tel. 51-89

עמפּפאַנגט פון 5 — 7 אָוונד.

Dr. med.

H. Lajchter

קאָנסטאַנטינער 9.

רוג זאַכאָדניע טעל. 49-66

צאָהן-כירורג

ספּעצ. פון כירורגישע קראַנקהייטען ווי: שטשענקעס, גומען, דזשאָנסלעס, צאָהן-פיסטולעס א. ז. וו. נעמט אָן פון 1½—5 און פון 8—9 אָוו. זונטאָג 11—2.

דער סענסאַציאָנעלער „ראַדימ־נער" פּראָצעס אין פּשעמישל.

(פון אונזער קאָרעספּאָנדענט).

דער דריטער טאָג.

די ערקלערונגען פון ראַדימנער רב שפּירא.

דעם דריטער טאָג פון פּראָצעס האָט מען ערוואַרט מיט אַ בעזונדערען אינטערעס צוליב דעם, וואָס עס האָט געזאָלט פאָרקומען אַ קאָנפראָנטאַציע צווישען רב און די פרוי רובין.

צום סוף איז נישט געקומען דערצו.

פאָרמיטאָג האָט זיך דאָס געריכט נאָך פערנומען מיט דער פרוי רובין.

אַדוו. לאַנדוי האָט זי גענומען אונטער אַ קרייץ פערהער און זי פערמאָטערט מיט פראַגען. איהם איז פולשטענדיג געלונגען זי צודריקען צו דער וואַנד און אַרויסצוברענגען איהרע ליגענס און סתירות, זי האָט דערום אַרויסגעוויזען אַ בעזונדערען האַס צום אַדוו. לאַנדוי וועלכער האָט זיך, ווייזט אויס, פאָרמאָסטען אויף איהר גאָר גישט אויף קיין קאָמפּלימענטען.

ערשט אויף דער קאָכמיטאָג זיצונג האָט זיך פערענדיגט דער פערהער פון דער פרוי רובין און עס איז אויך אויסגעהערט געוואָרען דער רב.

אין אָנהויב פון דער נאָכמיטאָג-זיצונג האָבען די פערטיידיגער פון זלאַטע רובין איהר געשטעלט נאָך איינינע פראַגען.

אַדוו. גראָססעלד: צי האָט איהר אין אַמעריקאַ געפיהרט געשעפטען?

זלאַטע רובין: איך האָב דאָרט געפיהרט גרויסע געשעפטען, מיר איז אַפילו אויסגעקומען אונטערצושרייבען משעקען אויף 10 טויזענד דאָלאַר (זי ווייזט דערביי אַזאַ משעק).

אַדוו. גראָססעלד: האָבענדיג אַזאַ פערמעגען און זייענדיג זעלבסשטענדיג פאַר וואָס האָט איהר חתונה געהאַט מיט אַן אָרימען רב?

זלאַטע רובין: ווייל איך בין געווען איינזאַם און עלענד.

פּאַרז.: איהר האָט שוין פריהער געהאַט דריי מענער, איהר פּערזיכערט, אַז איהר האָט שטאַרק ליב געהאַט די קינדער פון אייער דריטען מאַן, בצלאל רובין, איהר האָט דאָך געקאָנט וואוינען מיט איינעם פון זיי. נאָך וואָס האָט איהר בעדאַרפט חתונה האָבען?

זלאַטע רובין: איך האָב מיט קיינעם פון זיי נישט געקאָנט וואוינען, ווייל ביי זיי ווערט נישט געפיהרט קיין כשרע קיך און פרייטאָג-צו-נאַכטס בענטש מען דאָרט נישט קיין ליכט, איך האָב דערום בעסער געוואָלט חתונה האָבען מיט'ן רב, וואָס איז אַ הייליגער יוד.

פּאַרז.: שפּעהן האָט איהר דאָ פאָרגעשטעלט דעם דאָזיגען רב, אויף וועלכען איהר זאָגט, אַז ער איז אַ הייליגער יוד.

אַדוו. גראָססעלד: צי זענט איהר געקומען קיין פוילען נאָר נאָך'ן גט אָדער אויך אָפּנעהמען די צואה.

זלאַטע רובין: כ'בין געקומען אָבנעמען מיין צואה, וועלכע געפינט זיך ביים רב.

אַדוו. לאַנדוי: צוליב דעם וואָלט איהר נישט בעדאַרפט קומען ווייל די צואה האָט איהר געקאָנט ענדערען און אַפילו אַנולירען. אייער שטיף-זוהן רובין איז דאָך אַן אַדוואָקאַט און ער וואָלט דאָס אייך לייכט געקאָנט דורכפיהרען.

ד"ר גראָססעלד: דער אַדוואָקאַט רובין וואוינט נישט אין ניו-יאָרק, נאָר אין באָסטאָן.

ד"ר לאַנדוי: יעדענפאַל איז פון ניו-יאָרק נאָהענטער קיין באָסטאָן, ווי קיין פוילען, איבריגענס האָט מען די זאַך געקאָנט ערלעדיגען אויך דורך אַ בריף.

ד"ר פייפער (צווייטער פערטיידיגער פון פרוי רובין): צי איז אייך בעוואוסט אַז דער ראַדימנער רב האָט זיך געשדכנט און געוואָלט חתונה האָבען מיט אַ געוויסער עסטעל פעפערקאָרן, וועלכע וואוינט אין ניו-יאָרק אויף פראַנקלין גאַס נומער 112?

זלאַטע רובין: דער רב איז געווען אין הויז פון פרוי פעפערקאָרן נאָר איין נאַכט. ווען ער איז געוואויר געוואָרען, אַז זי פערמאָגט נישט מעהר ווי 2000 דאָלאַר האָט ער חרטה געקריגען און נישט געוואָלט מיט איהר חתונה האָבען.

דערביי דערצעהלט פרוי רובין אַ געשיכטע, אַז זי האָט אַמאָל געכאַפּט דעם רב, ווען ער האָט זיך נאָהענט צוגערוקט צו עפּיס אַ יונגער פרוי און זאָגט: איך האָב איהם דאַן געגעבען אין באַק אַריין.

דערמיט איז דער פערהער פון דער פרוי רובין פערענדיגט געוואָרען.

דער פּאָרזיצענדער ווענדעט זיך צו איהר און זאָגט, אַז איצט וועט מען אויסהערען אַלס עדות דעם ראַדימנער רב שפּירא. ער וואָרנט איהר, אַז זי זאָל איינהאַלטען איהר ענערגיע און זיך האַלטען רוהיג. זי זאָל נישט איבער-חזר'ן דאָס, וואָס זי האָט דערצעהלט, אַז זי האָט געמען אין ניו-יאָרק, ד. ה. נישט געבען דעם רב אין באַק אַריין.

4 אַ זייגער מיט 45 מינוט פאַרנאַכט פעראָרדענט דער פּאָרזיצענדער אַריינצורופען דעם רב שפּירא. די שפּאַנונג צווישען דעם פערזאַמעלטען פּובליקום דערגרייכט די העכסטע שטופע. דער זאַל איז אַזוי איבערפילט, אַז עס איז שווער צו אָטעמען און דער געריכטס-דינער, וואָס געהט רופען דעם רב פון'ם צימער פאַר די עדות קאָן זיך דורך דעם זאַל נישט דורכשטופּען און עס דויערט עטליכע מינוט, ביז עס ווערט געמאַכט אַ דורכגאַנג. אָט ענדע שטעלט זיך דער רב פאַר'ן ריכטער-טריבונאַל.

נאָכדעם, ווי דער פּאָרזיצער שטעלט איהם די פאָרמעלע פראַגען וועגען נאָמען, פאַמיליען-נאָמען, עלטער א. ד. גל. הויבט ער איהם אָן שטעלען די פראַגען:

פּאַרז.: צי זענט איהר נישט קיין קרוב פון דער אָנגעקלאָגטער רובין?

רב: ניין.

פּאַרז.: זי איז דאָך אייער פרוי. איהר האָט מיט איהר חתונה געהאַט.

רב: דאָס איז אַ גאַנץ אַנדער ענין.

דער פּראָקוראָר בעט, אַז מען זאָל דעם רב אויסהערען אונטער אַ שבועה. ד"ר פרים טרעט אַרויס אין נאָמען פון די פערטיידיגער פון זלאַטע רובין געגען דעם און זאָגט, אַז דעם רב קאָן מען קיין שבועה נישט געבען, ווייל ער אַליין ווערט בעשולדיגט אין נעהמען צוויי ווייבער. דער רב האָט אַרויסגעוויזען אַ פערביטערטע שנאה צו זלאַטע רובין און מען קאָן איהם איבער די אַלע מאָטיווען קיין שבועה נישט געבען.

דער פּראָקוראָר ענטפערט מיט אַ גרויסער רעדע אין וועלכער ער רעכענט אויס די מאָטיווען, צוליב וועלכע ער פאָדערט אַ שבועה פאַר'ן רב און דריקט דערביי אויס, אַז אַן עדות פון אַ רב אונטער אַ שבועה האָט אַן און פאַר זיך אַ גרויסע מאָראַלע ווערט.

דער ריכטער טריבונאַל האַלט אָפּ אַ בעראַטונג און בעשליסט געבען דעם רב שפּירא אַ שבועה, מאָטיווירענדיג דאָס דערמיט, וואָס דער רב איז נישט קיין אָנגעקלאָגטער און אַז וועגען איהם ווערט נאָר געפיהרט אַן אויספאָרשונג. ווייטער ווערט אין'ם בעשלוס געזאָגט, אַז בעת דער אויספאָרשונג וועגען זלאַטע רובין האָט דער רב דערצעהלט אַזעלכע זאַכען, וועלכע בעלאַסטען שטאַרק איהם אַליין הגם ער האָט געהאַט דאָס רעכט, אַזעלכע זאַכען נישט צו דערצעהלען.

נאָך דעם דאָזיגען בעשלוס טרעט צו דאָס געריכט צום פערהער פון רב.

פּאַרז.: פאַרוואָס זענט איהר געפאָהרען קיין אַמעריקאַ?

רב: איך בין געפאָהרען פּראָווען רבנות נג, און פערדינען אַ ביסעל געלד.

פּאַרז.: צי איז אין דער נאָהענט פון אייער וואוינונג געווען עפּעס אַ שוהל?

רב: עס זענען אין דער נאָהענט געווען עטליכע שטיבלעך, דערינטער אויך אַ שטיבעל פון לאַנצוטער חסידים, וואו איך האָב געדאַווענט.

פּאַרז.: צי האָט איהר אויך געדאַווענט אין אַנדערע שטיבלעך?

רב: עס פלעגט טרעפען, אַז מען האָט מיך פערבעטען צו דאַווענען אויך אין אַנדערע שוהלען אָדער שטיבלעך.

פּאַרז.: צי פלעגט איהר אויך אָפּריכטען תפלות ביי זיך אין דער וואוינונג?

רב: נאָר אין די וואָכענדיגע טעג פלעג איך אַמאָל מאַכען אַ מנין צו דאַווענען מנחה ומעריב אין דער היים. עס פלעגט אויך טרעפען, אַז מען האָט מיך פערבעטען צו קומען דאַווענען אין אַנדערע שטעט, ווי נעוואַרק, פילאַדעלפיע און אַנד. איך פלעג אָבער קיינמאָל נישט פאָהרען מהר ווי אויף איין שבת.

פּאַרז.: ווען עמיצער וויל חתונה האָבען ביי אייך נאָר דורך אַ רעליגיעזער חתונה, צי דאַרף וועגען דעם געשריבען ווערען אַ וועלכער עס איז דאָקומענט?

רב: יאָ, לויט'ן דין מוז געשריבען ווערען אַ כתובה.

פּאַרז.: ווי אַזוי האָט איהר זיך בעקענט מיט דער פאַמיליע רובין?

רב: איך האָב פריהער פון איהם גאָרנישט געהערט. אין פוילען האָט ער געהייסען שמאַיע זוהן דעם פאַמיליען-נאָמען רובין האָט ער אָנגענומען ערשט אין אַמעריקאַ. איך האָב אַפילו נישט געוואוסט, אַז אַזעלכער עקזיסטירט. איינמאָל האָט אונזער קרובה פרוי הערגער איינגעלאָדען אַלע קרובים אויף אַן אָוונד ברויט, צווישען אַנדערע זענען אויך געקומען זלאַטע רובין מיט'ן מאַן. מען האָט זיי מיר דאָרט פאָרגעשטעלט און ערשט דאָרט בין איך פון בצלאל רובין געוואויר געוואָרען, אַז ער איז מיינער אַ קרוב. אין עטליכע חדשים אַרום, עס איז געווען פאַר פסח, איז ער צו מיר געקומען און מיר איבערגעלאָזט 2 אָדער 3 דאָלאַר. עס זענען ווידער אַריבער עטליכע חדשים און איך האָב פון איהם גאָרנישט געהערט און ערשט סוף זומער האָב איך פון איהם בעקומען אַ בריף אין וועלכען ער האָט מיר געשריבען, אַז ער איז שווער קראַנק און בעט מיך קומען איהם מבקר חולה זיין.

ווען איך בין געקומען האָט ער מיר געזאָגט, אַז די דאָקטוירים גיבען איהם שוין גישט קיין שום האָפנונג אויף געזונד ווערען. ער האָט מיר פאַר מיין אָנקומען געגעבען 5 דאָלאַר. זלאַטע האָט מיר אויך געגעבען 2 דאָלאַר אַזוי, אַז צוזאַמען האָב איך בעקומען 7 דאָלאַר. זיי האָבען מיך געבעטען, אַז איך אַ וואָך אַרום זאָל איך ווידער אַמאָל אַריינקומען. איך האָב נישט אָבגעזאָגט, נאָר איך בין נישט געקומען, ווייל עס איז געווען ערב די ימים-נוראים און מענשען פלעגען קומען צו מיר. אין אַ צייט אַרום בין איך אָבער ווידער געגאַנגען מבקר חולה זיין דעם קראַנקען. בעת מיין צווייטען בעזוך האָב איך דאָרט געטראָפען בצלאל רובינ'ס שוועסטער און זי האָט מיך געבעטען, אַז ווען איך וועל שרייבען אַ בריף מיין פרוי, זאָל איך שרייבען אַ גרוס פון איהר. זלאַטע רובין האָט דאָס געהערט. זי האָט, אַלזאָ, געוואוסט, אַז איך האָב אַ פרוי. בצלאל רובין האָט מיר דאַן געזאָגט וועגען דער צואה, וואָס ער וויל שרייבען און וועלכער ער וויל זיין גאַנץ פערמעגען אָבשרייבען זלאַטע'ן. איך האָב איהם דאַן געזאָגט, אַז לויט'ן יודישען דין טאָר מען נישט מאַכען קיין צואה איינזייטיג און אויב ער איז זיינע קינדער מעביר נחלה בעגעהט ער נעגען זיי אַ גזילה. ווען אָבער איך האָב געזעהן, אַז ער בלייבט ביי זיינעם האָב איך מיט איהם מעהר וועגען דער דאָזיגער פראַגע נישט מעהר גערעדט. איך בין נישט גאָט'ס קאָזאַק.

פּאַרז.: צי זענט איהר נאָכדעם נאָך געווען ביי רובינ'ען?

רב: איך בין געווען נאָך עטליכע מאָל. איך בין אָבער קיינמאָל נישט געבליבען נישט נעכטיגען און נישט אויף שבת.

פּאַרז.: צי האָט בצלאל רובין אייך געבעטען צו זאָרגען פאַר זיין פרוי?

רב: אַזוי ווי זלאַטע איז שוין דאַן אַלט געווען 56 יאָהר און דערצו האָט זי נאָך געהאַט אַ גלעזערן אויג, האָב איך געמיינט, אַז אַלס רב, מעג איך צוזאָגען דעם מאַן איהרען, אַז נאָך זיין טויט וועל איך איהר דינען מיט מיינע עצות.

פּאַרז.: זלאַטע רובין פערזיכערט, אַז איהר האָט זי גענלעט און געקושט, ווען דער טויטער קערפּער פון איהר מאַן איז נאָך געלעגען אין שטוב.

רב: נישט אמת. איך קאָן שווערען ביי אַ ספר-תורה, אַז איך האָב זיך קיינמאָל צו איהר נישט צוגעריהרט. איין איינציגען מאָל האָב איך איהר געגעבען די האַנד. דאָס איז געווען אין געריכט ביים אונטערשרייבען דעם חתונה אַקט.

פּאַרז.: ווער האָט געדונגען פאַר זלאַטע רובין די וואוינונג, וועלכע האָט זיך געפונען האַרט ביי אייער וואוינונג?

רב: נישט איך, דאָס האָט זי די וואוינונג געדינגען.

דער פּאָרזיצער בעט דעם רב, ער זאָל אָנצייכענען אויפ'ן פּאַפּיר דעם פּלאַן פון די ביידע וואוינונגען, זיינע און זלאַטעס, דער רב צייכענט אויפ'ן אָרט דעם פּלאַן.

ד"ר גראָססעלד: דער רב האָט דעם פּלאַן אָנגעצייכענט גאַנץ גוט. דאָס ווייזט, אַז ער איז גאָרנישט אַזאַ בטלן, גאָרנישט אַזוי ווייט פונ'ם לעבען, אַז ער זאָל זיין אומנמעכטיג געגען זלאַטע רובין און איהר לאָזען, אַז זי זאָל מיט איהם טון, וואָס זי וויל.

ד"ר לאַנדוי: (מיט איראָניע צו זלאַטע רובינס פערטיידיגער): איהר, מיינע הערען, זענט דריי געניטע אַדוואָקאַטען און קאָנט זיך אויך מיט איהר קיין עצה נישט געבען.

די דאָזיגע בעמערקונג פון ד"ר לאַנדוי איז אַרויסגערופען געוואָרען דורך דער האַלטונג פון זלאַטע רובין, וועלכע איז אין דער גאַנצער צייט, וואָס עס האָט געדויערט דער פערהער פונם ראַדימנער רב, געווען שטאַרק אויפגערעגט, אָפט אויפגעשפּרונגען פון אָרט און געשריען „נישט אמת", „אַ ליגען", געמאַכט מיט די הענד און די אַדוואָקאַטען האָט געקאָסט פיל מיה זי איינצוהאַלטען, אַז זי זאָל זיך אויף איהם נישט וואַרפען.

נאָך דעם דאָזיגען אינצידענט ווערט די זיצונג געשלאָסען.

——

ווען די „רביצין" דערצעהלט...

(אייגדריקען פון געריכט-זאַל)

אויב עמיך האָט ביז היינט געגלויבט, אַז דער רב פון ראַדימנא איז דער גאַנצער חייב אין דעם איצטיגען סקאַנדאַל, דאַן האָט ער זיך געוויס מועה געווען.

דאָס האָט מען זיך ערשט איצט געקאָנט איבערצייגען, ערשט ווען מען האָט געהערט טענה'ען די אָנגעקלאָגטע זלאַטי רובין. איז דאָס אַ יודענע, אַז — גאָט זאָל שוין שומר ומציל זיין...

זי איז בוראי צום ערשטען מאָל אין געריכט. אָבער ווען מען האָט זי געהערט אויס'טענה'ען זיך, דאַן האָט מען געקאָנט מיינען, אַז זי איז דאָ אַ גאַנצער כל ולך. געריעדט פאַר פייער און וואַסער, איבערגעשלאָגען יעדען די רייד. האָט עמיך געפרעגט האָט זי אויפגעשטעלט די אויערען, מיט איין וואָרט געפרוווט יעדען צו שפּייען אין דער קאַשע...

וואָס עס האָט ישט געטויגט, האָט זי נישט געוואָלט געדענקען. געהאַלטען האָט זי אין איין רעדען, גישט געלאָזט קיינעם קומען צום וואָרט. קוים האָט זיך עמיך אַריינגעמישט האָט זי באַלד איהם איבערגעשלאָגען מיט איהר זעהר שלעכטען פּויליש: „וויסאָקי טריבונאַלי! פּשעפּראַשאַם, וואָס וויל ער?

זלאַטע האָט זיך אָנגעהויבען צו פיהלען ווי ביי זיך אין דער היים. אָנגעהויבען צו האַלטען אַ יודישע דרשה, וועלכע די פערטיידיגער האָבען איבערגעזעצט אויף פּויליש.

קוים האָט זי זיך אָנגעהויבען צו פּלאָנטערן, דאַן האָט איהר דער פּראָקוראָטאָר און דר. לאַנדוי אָנגעהויבען אונטערצוהעלפען. ווען דר. לאַנדוי האָט עפּיס געפּרואווט אויפצוקלערען דעם פּאָרזיצער האָט פרוי רובין געמאַכט אַ „יעלה", גענומען מאַכען מיט די הענד, אַז מען האָט געקאָנט האָבען דעם איינדרוק, דאָס זי בעקומט די אַפּאָפּלעסיע.

פרוי רובין קען אָבער נישט לאַנג רעדען, דער האַלז ווערט איהר פערטרוקענט. בעט זי דערום אַ גלאָז וואַסער, דער פּאָרזיצער, וועלכער איז אין זעהר אַ גוטען הומאָר, הייסט אַריינברענגען אַ גאַנצע פלאַש וואַסער. און קוים זענען אַוועק אַ 2 שעה, האָט מען בעדאַרפט אַ נייע פלאַש וואַסער.

ווען די רובין איז פערהערט געוואָרען האָט מען זיך ביי די זייטען געהאַלטען פאַר געלעכטער.

עס האָט געלאַכט דער טריבונאַל, די פערטיידיגער, דער פּראָקוראַטאָר, די זשורנאַליסטען-באַנק און דאָס פּובליקום. ווי עס זעהט אויס, ווייסט די רובין, וואָס דער עולם האָט ליב צו הערען.

זי דערצעהלט דאַרום די פּיקאַנטע געשיכטען פון דעם פערהעלטעניש צווישען איהר מיט'ן רב.

די רובין איז אַ ראַפינירטע פרוי, זי האָט גוט דורכגעמאַכט איהר פערטיידיגונג, זי ווייסט, וואָס עס ערוואַרט זי, אויב עס וועט דערוויזען ווערען, דאָס זי איז אַ שאַנטאַזשיסטקע.

אויך האָט זיך איצט געביטען די מיינונג פון דעם פּובליקום וועגען איהר: נאַטירליך וואָשט מען נאָך נישט ריין דעם רב, מען בעשולדיגט איהם אויך, אָבער עס איז שוין איצט כמעט ווי זיכער, אַז דער רב איז געפאַלען אַ קרבן פון דער ראַפינירטער פרוי.

ווי ווייט ראַפינירט זי איז קאָן בעווייזען פאָלגענדער פאַקט:

ווען מען האָט זי געפרעגט פאַר וואָס זי וויל זיך נישט לאָזען פאָטאָגראַפירען האָט זי געענטפערט, אַז א... „רביצען" טאָר זיך נישט לאָזען פאָטאָגראַפירען...

זי וויל פאַר אַ יעדען פרייז זיין אַ רביצען...

דער עולם, בפרט דער פּראָקוראַטאָר, פּאָרזיצער און אַפילו איהרע פערטיידיגער פערשטעהען, דאָס זי וויל מען זאָל זי טיטולירען „רביצען" און איהר אַלס אַזעלכע צוטיילען כבוד.. כדי מען איהר צוליב און מען רופט זי „רביצען".

מ. א-ן.

נייער פאָלקסבלאַט
4. מערץ 1927.

4 פרייטאָג ל׳ אדר א תרפ״ז	מערץ זון־אויפגאַנג 6.16 זון־אונטערגאַנג 5.21 לענג פון טאָג 10,50 ליכט־צינדען: 5,09

דער ״קריזיס״ אין דער קהלה

זאָל שוין אין די נאָהנטסטע טעג זיך פערענדיגען.

די ידיעה, וואָס האָט זיך בעוויזען, אַז די ״אונפּאַרטייאישע״ זאָלען האָבען בעשיקט אַ דעלעגאַציע צום גערער רבי׳ן ער זאָל זיך בעמיהען מאַכען שלום צווישען זיי מיט דער אגודה אין דער קהלה ווערט מצד די אונפּאַרטייאישע קאַטעגאָריש אָפּגעלייקענט. מיטוואָך האָט דער וויצע־פּאַרזיצער פון דער קהלה־פערוואַלטונג דאָזאָר בערגער צוגעשיקט אין קאַנצעלאַריע אַ בריף, אַז ער איז מיד פון דער אַרבייט און נעהמט אורלויב אויף 2 וואָכען. אַלס זיין שטעלפערטרעטער דאַרף בעשטימט ווערען דער עלטסטער מיטגליד פון דער קהלה פערוואַלטונג. לויט די רעגיסטרען זענען אָבער די דאָזאָרעס וואָידיסלאָווסקי, זילבערשטיין און ציידענפעלד אַלע אין איין עלטער. די קאַנצעלאַריע האָט וועגען דעם מיטגעטיילט דעם וויצע־פּאַרזיצער בערגער און אָנגעפרעגט ווען ער בעשטימט אַלס זיין פערטרעטער. דערווייל פיהרט נאָך אויס זיין אַמט דער וויצע־פּאַרזיצער בערגער.

דער קריזיס אין דער קהלה פערוואַלטונג דויערט ווייטער. ס׳ווערען געשאַפען פערשידענע קאָמבינאַציעס און ווי מ׳גיט איבער, זאָל שוין די נייע וואָך קומען צו אַן אויסגלייך פון די פערשידענע גרופּען און די קהלה־פערוואַלטונג וועט ענדליך קענען אָנהויבען עפּיס צו טון.

צונאָב־אונטערשטיצונג. מאָנטאָג ווערט אויסגעצאָהלט פאַר די אינטעל. אַרבייטסלאָזע

(ע) מאָנטאָג, דעם 7 טען מערץ 11 אַ זייגער פאַרמיטאָג וועט אין לאָקאַל פון מלוכה׳שען אַרבייט־פערמיטלונגס־אַמט אויסגעצאָהלט ווערען צונאָב אונטערשטיצונג. עס וועלען פערטיילט ווערען די 25 טויזענד זלאָטיס, וועלכע זענען בעשטימט געוואָרען אויפ׳ן חודש פעברואַר. עס וועלען אויסגעצאָהלט ווערען אונטערשטיצונגען אויך די אַרבייטסלאָזע אינטעלעקטועלע, וועלכע האָבען איינגעגעבען רעקלאַמאַציעס אין משך פון דער פערגאַנגענער וואָך.

אין די אַפּטייקען.

היינטיגע נאַכט־דיזשורען.

(§) היינט פרייטאָג, דיזשורירען ביי נאַכט פאָלגענדע אַפּטייקען: יורשים פ. וואוילטשוצקי (נאַפּיורקאָווסקאַ־גאַס 27), וו. דאַניעלעצקי (פּיעטריקאָווער 127), פ. אולניצקאַ און י. צימער (וואולטשאַנסקאַ 37), יורשים לייגוועבער (פּלאַק־וואָלנאָשטשי 2), יורשים י. האַרטמאַן (מלינאַרסקאַ 1), י. קאַהאַנע (אַלעקסאַנדראָווסקאַ 80).

וועגען פוילישער בירגערשאַפט.

צירקולאַר צו דער לאָדזער וואָיעוואָדזטווע.

(§) אין לאָדזער וואָיעוואָדזטווע־אַמט איז נעכטען אָנגעקומען אַ צירקולאַר פון אינערן־מיניסטעריום, וועלכער בעאויפטראָגט דעם לאָדזער וואָיעוואָדע ה׳ יאַשטשאָלט צוצושיקען קיין וואַרשע אין פערלויף פון 2 וואָכען סטאַטיסטישע ציפערן און אַן אויסצוג פון פאָלגענדע פערזאָנען, וועלכע בעמיהען זיך וועגען בעקומען די פוילישע בירגערשאַפט: פערזאָנען, וועלכע זענען ביז איצט אָנערקענט אַלס נישט אָנגעהעריגע צו קיין שום מלוכה (״בעזפּאַנסטוואָווצי״) גרושות און אלמנות, וועלכע האָבען פאַר׳ן חתונה־האָבען מיט אַ פרעמדען בירגער געהאַט דאָס פוילישע בירגערשאַפט; פערזאָנען, וועלכע בעמיהען זיך וועגען בעקומען דאָס פוילישע בירגערשאַפט, פאַר זייער דינסט אין פוילישען מיליטער, און אַנדערע פערזאָנען וועלכע מ׳האָט נאָך נישט אָנערקענט דאָס פוילישע בירגערשאַפט, וועלכע זענען ערשט נישט לאַנג געקומען אין לאַנד אַריין א.ז.וו.

דאָס מאַטעריאַל, און די סטאַטיסטישע אויסצוגען, וועלען געזאַמעלט דורך דעם בירגערשאַפט־דעפּאַרטאַמענט פון אינערן־מיניסטעריום, מיט׳ן צוועק אַ צונעמען ענטגילטיגע דעציזיעס.

קלאַנגען מען זאָל רעפאָרמירען די שטייערען.

מיט אַ צייט צוריק האָט די רעגירונג בעשלאָסען צוזוטרעטען צו רעפאָרמירען די ״שטייערן״, אַביסעל לויט די עצות פון פּראָפ. קעמערער. אין די ענטשפּרעכענדע מיניסטעריומס האָט מען זיך גענומען צו דער אַרבייט פון אויסאַרבייטען פּראָיעקטען פון נייע שטייער־געזעצען. עס איז גאַנץ מעגליך, אַז די אַרבייט פון אויסאַרבייטען נייע פּראָיעקטען וואָלטען געדויערט ווי געוועהנליך יאָהרען און יאָהרען און בכלל וואָלטען ווייטער פיל טויזענדער סוחרים רואינירט און צובראָכען געוואָרען אונטער דער לאַסט פון די שווערע שטייערן.

איצט האָט זיך אָבער געשאַפען אַזאַ סיטואַציע, אַז די רעגירונג וועט זיך בעמיהען זיך שטאַרק צוצואיילען מיט׳ן איינפיהרען אַ נייעם סיסטעם ביי די שטייערן.

עס איז גאַנץ מעגליך, אַז די רעגירונג וועט זיך שטעלען אויפ׳ן שטאַנדפּונקט פון פּראָפ. קעמערער׳ס עצות און וועט די שטייערן רעפאָרמירען לויט זיינע אָנווייזונגען.

פּראָפ. קעמערער האָט רעקאָמענדירט, אַז מען זאָל דעם הכנסה־שטייער אַרויפלעגען אויך אויף די קלענערע לאַנדווירטען, וואָס זענען איצט בעפרייט דערפון און מען זאָל פערלייכטערן אַ ביסעל די סוחרים און האַנדווערקער, ווי אויך זאָל מען נישט אַרויפלעגען קיין הכנסה־שטייער אויף קליינע סוחרים און קליינע האַנדווערקער.

אין די נאָהנטסטע טעג וועט בעוואוסט ווערען, וואָס פאַר אַ שטעלונג עס וועט אָננעהמען די רעגירונג צו דער דאָזיגער וויכטיגער פראַגע. (ה.צ.)

וועגען ״זעזאָניעס״ פון הכנסה־שטייער.

וויכטיגע אויפקלערונג.

פערזאָנען, קרעמער און האַנדווערקער, וואָס זייער הכנסה איז קלענער פון 1,500 זלאָטעס אַ יאָהר דאַרפען בכלל נישט אָפּגעבען קיין ״זעזאָניעס״. אויב די הכנסה איז נאָר גרעסער זאָל מען שוין יאָ אָפּגעבען אַ ״זעזאָניע״.

יעדער איינער דאַרף בעצייטענס זיך ווענדען אין זיין אויזשאַנד סקאַרבאָווי און דאָרט אַרויסנעהמען אַ פאָרמולאַר צו דער ״זעזאָניע״ אויף הכנסה, דאָס בעקומט מען אומזיסט.

אין די זעזאָניעס דאַרף מען אויפגעבען דעם נייעם דאָכאָד, וואָס מען האָט געהאַט אין יאָהר 1926. אויפ׳ן פאָרמולאַר זענען פערהאַן רובריקען אויף איינצושרייבען דעם דאָכאָד פון די פערשידענע געשעפטען, וואָס מען האָט.

אויב אַ שטייגער איינער האָט אַ געשעפט, אַ הויז און האָט געלד אויף פּראָצענט, צו נאָך אַ וואַלד, דאַרף ער אין דעם פאָרמולאַר אויפגעבען דעם הכנסה פון געשעפט און די הכנסה פון זיין קאַפּיטאַל און בעזונדער פון וואַלד און הויז.

אַלס הכנסה, וואָס מען דאַרף אויפגעבען ווערט גערעכענט דאָס פערדינסט, וואָס מען האָט געהאַט אין פאָריגען יאָהר פון די פערקויפטע סחורה, אָדער פון הייזער, א. ד. ג. אַ הויז דעם דאַרף מען אויפגעבען די אויסגאַבען, וואָס מען האָט געהאַט כדי צו קאָנען דערגרייכען די הכנסה.

אין אַזוי קאָנען סוחרים און האַנדווערקער אַראָברעכענען פון הכנסה די פאָלגענדע סומעס:

1) די צינזען, וואָס זיי צאָהלען פאַר געבאָרגטע געלדער און דיסקאָנטאָ.

2) אַלע אויסגאַבען, וואָס מען האָט אויף אַסעקוראַציע פאַר זיך און פאַר דער פאַמיליע. מען קאָן אָבער פון דאָכאָד נישט אַראָפּרעכענען מעהר ווי צו 300 זל. אַ יאָהר פאַר אַ פערזאָן אויף אַסעקוראַציע.

3) מען רעכענט אויך אַראָפּ די פּאָדאַטקעס אַבראָטאָווי, לאָקאָלאָווי, דראָגאָווי.

4) ווי אויך רעכענט מען אַראָפּ די פענסיע און אויסגאַבען פאַר דעם פערסאָנאַל, אויב למשל אַ קליינער קרעמער האָלט אין זיין קראָם אַ פאַמיליאַנט, אַ שוויגער אַ זוהן, אַ טאָכטער א ד.ג. קאָן מען אַראָפּרעכענען די סומע געלד, וואָס עס קאָסט אויסהאַלטען אָט די פערזאָן, וואָס העלפט צו אין דעם געוועלב.

אַ שווינדלערין מיט יתרו׳ם נעמע.

פער׳משפּט אויף אַ יאָהר טורמע.

(או) דאָס לאָדזער קרייז־געריכט האָט נעכטען בעטראַכט דעם פּראָצעס געגען דער 30־יעהריגער זאָפיאַ גרעגער, וועלכע איז געווען אָנגעקלאָגט אין אַ רייהע פערברעכענס, וואָס זי איז בעגאַנגען אין לאָדז, וואַרשאַ, לעמבערג און קראָקאָ.

די אָנגעקלאָגטע איז אַרעסטירט געוואָרען אין׳ם שטאָדטישען נאַכטלעגער הויז פון קריסטליכען פרויען־שוץ־פעראיין (פּשעיאַזד 23), ווייל ס׳האָט זיך אַרויסגעוויזען פאַר פערדעכטיג איהר אָרט לעבען און האַלטען זיך.

בעת דער אויספאָרשונג האָט זיך אַרויסגעוויזען, אַז די בעל־דבר׳טע האָט געהאַט נישט מעהר און נישט ווייניגער ווי 5 נעמען: גרעגער, אָפּאָלינסקאַ, באַרנפעלד, ניעדזשוויעדזקאַ און משעט־וואָרטיגסקאַ.

די בעשולדיגטע איז אין אַ רייהע שטעדט בעגאַנגען שאַנטאַזשען און שווינדלערייען, פאָרשטעלענדיג זיך אַלס בעטלערקע, היימלאָזע און סוחר׳טע.

דאָס געריכט האָט זי פער׳משפּט אויף 1 יאָהר טורמע און צו פערלירען די רעכט.

דאָס מאָל פערקעהרט,

נישט אַ מאַן האָט צוויי פרויען, נאָר אַ פרוי האָט צוויי מענער.

(–) אין בלאָשקי האָט מיט 10 יאָהר צוריק געוואוינט אַ יונג פּאָר פאָלק שמואל קאַוווע, אַ שניידער מיט זיין פרוי יענטע אַ טאָכטער פון אַ כהן. מיט עטליכע יאָהר צוריק איז די פרוי אַוועק פון איהר מאַן און איז געקומען אין ראַבינאַט מיט אַן אָנקלאַגע אויף איהר מאַן, אַז ער צווינגט זי צו האַנדלען מיט איהר קערפּער, און זי וויל דערפאַר, אַז דער ראַבינאַט זאָל צווינגען דעם מאַן איהר צו געבען אַ גט, דער מאַן האָט גע׳טענה׳ט, אַז זי פיהרט אַן אויסגעלאַסען לעבען און ער וויל מיט איהר נישט וואוינען. ער איז איהר גרייט צו גט׳ן, זי וויל אָבער פון איהם געלד און קיין געלד האָט ער נישט.

די פרוי יענטע איז אַוועק פון איהר בלאָשקער מאַן און האָט זיך בעזעצט אין לאָדז. דאָ האָט זי זיך בעקענט מיט אַ געוויסען וואָלף פשימעק (דרעוונאָווסקאַ 23) און האָט מיט איהם געשטעלט אַ שטילע חופּה, נישט אויסזאָגענדיג דערביי, אַז זי האָט אַ מאַן, פון וועלכען זי האָט נישט קיין גט. נעכטען איז דער נייער מאַן פון דער נישט געג׳טער פרוי געקומען אין ראַבינאַט אַרויסנעהמען אַ צעטעל אויף מקבר צו זיין אַ 10־וואָכענדיג קינד. דער בעאַמטער פון ראַבינאַט האָט זיך גענומען אויספאָרשען די זאַך. מ׳האָט זיך טעלעפאָניש געווענדעט צום וואַרשאָווער ראַבינאַט־מיטגליד קאַנעל, וועלכער איז געווען רב אין בלאָשקי, ער האָט אָבער ערקלערט, אַז ער געדענקט גאָרנישט. האָט מען אָנגעהויבען זיך אינפאָרמירען אויפ׳ן אָרט און פעסטגעשטעלט, אַז די פרוי האָט צוויי מענער, דער ראַבינאַט האָט דעריבער גע׳פּסק׳ענט, אַז דאָס קינד איז אַ ממזר און דאַרף בעגראָבען ווערען אונטערן פּלויט, דער ראַבינאַט האָט זיך אויך געווענדעט קיין בלאָשקי צום מאַן קאַוווע, אַז ער זאָל אַרויסשיקען אַ גט דער פרוי, און דער ראַבינאַט וועט זי צווינגען דעם גט אָנצונעהמען ערשט דאַן וועט זי קענען חתונה האָבען מיט איהר איצטיגען מאַן פשימעק.

שאַראַדען־ווינקעל

41.

פער׳סם׳טע פילען,
טלית און תפילין,
אַ רבי, אַ צדיק,
אין שטריימעל, אין ספּאָדיק,
שטיל ווי אַ טייבעל,
אַ דאָלאַר׳דיג ווייבעל,
אַ מקח־טעות —
ווער איז דאָס?

שאַראַדען־ווינקעל
קופּאָן 41

פּרעמיעס:
1 טאָפעל שאָקאָלאַד.

42.

ד—ר—ש—אָ—אַ—צ—י

צונויפשטעלען די עטליכע אותיות, אַזוי, אַז צוזאַמען זאָל זיך בעקומען אַן אָרט, וועגען וועלכען מ׳האָט די לעצטע וואָך אַ סך געשריבען.

שאַראַדען־ווינקעל
קופּאָן 42

פּרעמיעס:
1 טאָפעל שאָקאָלאַד.

לעזונג פון רעטעניש נ. 39.

פ ר ע ס ם.

געוואונען האָט לויט אַ גורל: הערשעל מאַגילעווסקי, קאָנסטאַנטינער 7: 1 טאָפעל שאָקאָלאַד.

לעזונג פון רעטעניש נ. 40.

ש פּ י נ א ז א.

געוואונען האָט לויט אַ גורל: אלתר האָפמאַן, זגערזשער 86: 1 טאָפעל שאָקאָלאַד.

אין שטייער־עקזעקוציעס זענען אָפטמאָל שולדיג די הויזווירטען.

(מ) די פינאַנץ־אָפּטיילונג פון מאַגיסטראַט מאַכט אויפמערקזאַם, אַז יעדער הויז־בעזיצער איז מחויב יעדען קוואַרטאַל צו מעלדען וועגען ענדערונגען אין זייערע הייזער, דהיינו: אויב עמיץ ציהט זיך אַרויס אָדער אַריין, פערגרעסערט אָדער פערקלענערט די צאָהל איינוואוינער א.אַז.וו.

דאָס נישט מעלדען אין דער געהעריגער צייט דער פינאַנץ־אָפּטיילונג וועגען די דערמאָנטע פראַגען, מאַכט אַן אונאַנגענעמליכקייטען סיי דער פינאַנץ־אָפּטיילונג, סיי די לאָקאַטאָרען, וועלכע מ׳בעשטייערט צו־הויך און מ׳מאַכט עקזעקוציעס.

אויב ס׳וועט זיך אַרויסווייזען, אַז דער הויז־ווירט אָדער פערוואַלטער מעלדעט נישט וועגען די ענדערונגען אין הויז, דראָהט אַ גרויסע שטראָף.

צו הויכע שטייערן פון פאָרשטעלונגען.

(ב) די וואָיעוואָדזטווע האָט בעקומען פון מיניסטעריום אַ פעראָרדנונג, לויט וועלכער עס ווערט בשום אופן נישט דערלויבט דעם מאַגיסטראַט צו נעהמען מעהר ווי 60 פּראָצענט אָפּצאָהל פון בילעטען פון קאַבאַרעט, צירק און אַנדערע פאָרשטעלונגען און פון אויסלענדישע קינאָ־בילדער און נישט מעהר פון 10 פּראָצענט פון ספּאָרט, קולטורעלע וויסענשאַפטליכע פאָרלעזונגען א. דגל.

לאָדז האָט געוואונען די 40.000 דאָלאַר.

דאָס געווינס פון 40,000 דאָלאַר, וועלכע זענען געפאַלען אויפ׳ן נומער 231,764 איז אַריינגעפאַלען קיין לאָדז. די דאָלאַרזבקע איז פערקויפט־געוואָרען אין קאַנטאָר פון סאַמועל וויינבערג (פּיעטרקאָווער 58).

בעראַטונג פון די קהלה-פראַקציעס.

(—) נעכטען איז אין דער קהלה פאָרגעקומען די צווייטע בעראַטונג פון די קהלה-פראַקציעס. צו דער דאָזיגער בעראַטונג זענען געקומען די פערטרעטער פון אַלע פראַקציעס און איינציגע מיטגלידער פון דער פערוואַלטונג.

אין אָנהויב פון דער זיצונג בעט דאָזאָר ערדעלמאַן, אַז ס'זאָל פאָרגעלעזען ווערען דער פראָטאָקאָל פון דער ערשטער בעראַטונג. ס'שטעלט זיך אָבער אַרויס, אַז קיין פראָטאָקאָל איז נישט געפיהרט געוואָרען און אויפ'ן פאָרשלאָג פון דאָזאָר ליכטענשטיין ווערט בעשלאָסען צו פיהרען אַ פראָטאָקאָל פון דער בעראַטונג. דאַן לייענט פאָר די בונדישע פראַקציע אַ דעקלאַראַציע, אַז ס'דאַרף צוזאַמענגערופען ווערען אַ זיצונג פון ראַט, וואו ס'זאָל בעשלאָסען ווערען אַדורכצופיהרען אַ הילף אַקציע פאַר יו"ט. בנוגע דער פראַגע וועגען אויסדריקען דער פערוואַלטונג אומצוטרוי, האַלט ער עס פאַר אַ פריוואַטע פראַגע פון יעדער פראַקציע. גיכער דאַרף מען אויסדריקען אומצוטרוי דעם ראַט, וועלכער זאָל זיך אויפלעזען.

דאָזאָר אינזש. פראַשקער האַלט, אַז מ'דאַרף אַדורכפיהרען אַ הילף-אַקציע און ערקלערט, אַז די ציוניסטישע פראַקציע, וועלכע איז אַלע מאָל געווען לאָיאַל אין דער אַרבייט, וועט אויך דאָס מאָל מיטהעלפען אין דער אַקציע.

דאָזאָר ערדעלמאַן פערטיידיגט זיין פאָרשלאַג, וועלכען ער האָט געשטעלט אויף דער פאָריגער בעראַטונג וועגען אומצוטרוי צו דער פערוואַלטונג. ער האַלט, אַז מ'קען נישט מיטאַרבייטען מיט אַזאַ פערוואַלטונג, וואָס האָט זיך נישט פערדינט קיין צוטרוי, וואָס האָט ביז היינט נאָך נישט אַדורכגעפיהרט קיין קאָנטראָלע פון דער פאַראַיאָהריגער הילף-אַקציע. ער לעגט פאָר אויסצודריקען אומצוטרוי פאַר דער פערוואַלטונג און אויב זי וועט נישט ציהען קיין קאָנסעקווענצען זאָל זיך דער ראַט אויפלייזען.

דאָזאָר האָפמאַן מיינט, אַז שולדיג אין אַלעם איז דער ראַט, פאַרוואָס האָט ער נישט רעאַגירט אויף דעם וואָס די פערוואַלטונג טוט גאָרנישט. דאָזאָר רוס ווייזט אָן, אַז ס'קען נישט זיין איצט קיין רייד וועגען אַ הילף-אַקציע אויף פסח, קיין בודזשעט אויף 1927 איז נאָך נישטאָ. אויף אָנצונעהמען אַ ציימוויליגען בודזשעט און בעקומען די בעשטעטיגונג פון דער אויפזיכטס-מאַכט, איז געבליבען צו וועהניג צייט.

נאָכדעם, ווי ס'רעדען נאָך איינציגע ראַט-מיטגלידער ערקלערט דער וויצע-פאָרזיצער בערגער, אַז ער פאַהרט אַוועק אין אורלויב און האָט וועגען דעם שוין מיטגעטיילט דעם פאָרזיצער פון דער קהלה-פערוואַלטונג, ד"ר ראָזענבלאַט. וואָס שייך דער אַקציע אויף פסח, ערקלערט דאָזאָר בערגער, אַז פאַראַיאָהרען, ווען ס'איז געווען אַ מעהרהייטס-פראַקציע, האָט זי אויף איהרע אחריות גענומען די אויסגאַבען, האָבענדיג די זיכערקייט, אַז זיי וועלען שפּעטער די פּאָזיציעס דורכפיהרען אין בודזשעט. היינט איז אַזאַ מעהרהייטס-בלאָק נישט פאַראַנען און זיי קענען אויף זיך אַזאַ פעראַנטוואָרטליכקייט נישט נעהמען. זיין פראַקציע איז פאַר אַדורכפיהרען די הילפס-אַקציע און אויב אַלע פּונקציעס וועלען עס בעשליסען, וועלען זיי עס קענען אַדורכפיהרען.

צום סוף איז בעשלאָסען געוואָרען אויף דינסטאָג צוזאַמענצורופען אַ זיצונג פון קהלה-ראַט.

יוליוס אדלער'ס גאַסטראָלען

אין „סקאַלאַ"-טעאַטער.

די פאָרשטעלונגען פון יוליוס אַדלער אין „סקאַלאַ"-טעאַטער האָבען פּסדר ערפאָלג. בעזונדערס נעהמט אויס די מעלאָ דראַמע „דער בלינדער מאָלער", אין וועלכען יוליוס אַדלער שפּילט די הויפּט-ראָלע און — זינגט האַרציגע ליכע שעהנע לידער.

די גאַנצע טרופּע צייכענט זיך אויס אין דער דאָזיגער פּיעסע.

היינט, פרייטאָג, און מאָרגען שבת אין אָוונט ווערט ווידערהאָלט „דער בלינדער מאָלער".

שבת בייטאָג ווערט געשפּילט די בעליבטע פּיעסע „דער ישיבה-בחור" מיט אַדלער'ן אין דער הויפּט-ראָלע.

דער פּורים-באַל אין פילהאַרמאָניע

מען רעדט איצט פיל וועגען דעם פּורים-באַל, וואָס קומט פאָר איבערמאָרגען שבת אין זאַל פון פילהאַרמאָניע.

דער פּורים באַל זאָגט-צו צו זיין זעהר שעהן און אינטערעסאַנט און דאָס יודישע לאָדז וועט האָבען אַ מעגליכקייט צו פערוויילען זיך און פערברענגען אַ פרעהליכע פּורים-נאַכט.

אַטראַקציעס ווערען צוגעגרייט אַ סך. דעקאָראַציעס און מוזיק איז פאָרבערייט. אַ בופעט אויפ'ן אָרט, מיט המן-טאַשען און שלח-מנות'ן וועט אויך זיין.

פאָרלעזונגס-ציקל וועגען אחד העם.

מאָרגען, שבת, 5.30 נ.מ. קומט פאָר אין דער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע (צעגעלניאַנאַ 4) דער צווייטער פאָרטראָג פון פאָרלעזונגס ציקל וועגען אחד-העם.

רעפערירען וועט ה' ד"ר ירמיהו פרענקל אין דער העברעאישער שפּראַך.

„דער קריזיס אין ארץ-ישראל און די יוד. אַרבייטערשאַפט".

אויף דער אויבענדערמאָנטער טעמע קומט פאָר היינט 8 אָוונד אַ גרויסער אַרבייטער-מיטינג אין לאָקאַל פון „פּועלי-ציון", (פּיעטריקאָווער 83). מיט רעדעס וועלען אַרויסטרעטען די ה"ה: ד"ר י. האַלפּערן (וואַרשאַ) רעדאַקטאָר פון „די נייע געזעלשאַפט", ל. לעווין, ד"ר קרויש, יצחק און שאַליט.

ברוך שפּינאָזאַ – מענש און דענקער.

אין צוזאַמענהאַנג מיט דער 250-יעהריגער יאָהרצייט פון גרויסען יודישען פילאָזאָף, ברוך שפּינאָזאַ, קומט פאָר מאָרגען, דעם 5. ה. ח. 8 אָוונד אין לאָקאַל פון „פּועלי ציון" (פּיעטריקאָווער 83) אַ רעפעראַט פון ה' א. גיטקאָווסקי א. ד. ט. „ב. שפּינאָזאַ – מענש און דענקער".

יודישע אַרבייטער-יוגענד פאַר דער יודישער אַרבייטערשאַפט אין פּאַלעסטינע.

אין צוזאַמענהאַנג מיט דער הילפס-אַקציע, וואָס עס פיהרט די יודישע אַרבייטערשאַפט אין פּאַלעסטינע, קומט פאָר דעם היינטיגען שבת 10 אַ זייגער פריה אין טעאַטער „סלאָרא" זאַוויישאַ 22.

אַ גרויסער אַרבייטער יוגענד-מיטינג, אַרויסטרעטען וועלען די חברים: בראַנד, אביגזו:, נחמיה, קעמפּינסקי א. אַנד.

צום 10-יעהריגען יובילעאום פון שוסטער מייסטער-פעראיין

מאָרגען, שבת, פייערט דער שוסטער מייסטער פעראיין אין לאָדז זיין 10-יעהריגען יובילעאום. די פייערונג וועט זיין פערבינדען מיט די איינווייהונג פון אַ פעראיינס-פאָהן.

פון „קאַסינאָ.

מיט גרויס ערפאָלג ווערט דעמאָנסטרירט אין קינאָ „קאַסינאָ" דער לעצטער שלאָגער פון דער בעוואוסטער פילם-פּראָדוקציע „אופא" א. ג. „די מאָדערנע דובאַרי". די הויפּט-ראָלע קרעאירט די בעריהמטע פילם-קינסטלערין מאַריאַ קאָרדאַ.

די מוזיק-אילוסטראַציע אונטער דער לייטונג פון בעקאַנטען דיריגענט ה' ל. קאַנטאָר איז ווי שטענדיג גלענצענד און ס'איז קיין וואונדער נישט, וואָס די סעאַנסען ווערען שטאַרק בעזוכט פון לאָדזער קינאָ-פּובליקום.

מעלדונגען.

ההסתדרות הציונית בלודז.

שורת הרצאות על אחד העם.

מחר, בשבת, בשעה 5,30 אחה"צ תערך ההרצאה השניה משורת ההרצאות על אחד-העם.

הנושא: יחסו של אחד-העם אל שאלות התרבות העברית".

המרצה: ד"ר ירמיהו פרנקל. הכניסה חנם. 1179

אכסונג.

די ביבליאָטעק און דער לעזע-זאַל ביי דער יודישער פאָלקס-בילדונגס-ליגע (זאַוואַדזקאַ 5) איז אָפען אַלע טאָג פון 7 ביז 10 אָוונד, שבת פון 10—1 בייטאָג. 1194 די פערוואַלטונג

2 יוד. פרויען פער'משפט צו 4 יאָהר שווערע תפיסה

פאַר לאָזען אין פערקעהר פאַלש געלד.

נעכטען האָט דאָס לאָדזער קרייז-געריכט בעטראַכט דעם פּראָצעס פון די 40-יעהריגע חיה מלכה ראָזענבלום און די 41 יעהריגע רבקה וואָלקאָוויטש, וואָס זענען בעשולדיגט געוואָרען אין דעם, אַז זיי האָבען דעם 15. אויגוסט 1926 געלאָזט אין פערקעהר אויף פערשידענע אופנים דורך באַרגען און אויסגעבען אין געוועלבער פאַלשע 2-זלאָטע מטבעות. בעת דער רעוויזיע האָט מען ביי זיי געפונען אַ סך פאַלשע מטבעות. ביידע אָנגעקלאָגטע פרויען האָבען זיך מודה געווען אין דעם, אַז זיי האָבען געקויפט די פאַלשע מטבעות ביי אַ 'אומבעקאַנטען יוד פאַר אַ העלפט פון דער אמת'ער ווערט.

נאָך דער רעדע פון אַדוו. קאָהן האָט דאָס געריכט אַרויסגעטראָגען אַ אורטייל לויט וועלכען מלכה ראָזענבלום און רבקה וואָלקאָוויטש זענען פער'משפט געוואָרען אויף צו פערלירען די רעכט און אויך צו 4 יאָהר שווערע טורמע.

וועגען וואָס האָבען קאָנפערירט

דער אַלעקסאַנדערער מיט'ן גערער רבי'ן.

אויף דער קאָנפערענץ, וואָס איז פאָרגעקומען מיט'ן אַלעקסאַנדערער רבין, האָבען דער גערער רבי, דער פּאָביאַניצער רב און דער בענדינער רב אַרומגערעדט די פראַגע וועגען די געלדער, וואָס ווערען געזאַמעלט דורך די אָרטאָדאָקסען פאַר א"י, און וועגען זייער פערווענדונג און פערטיילונג אין א"י גופא. צוליב דעם, וואָס אין געוויסע אָרטאָדאָקסישע קרייזען הערשט אַן'אונצופרידענהייט מיט'ן פערוואַלטען אין דער פערטיילונג פון די דאָזיגע געלטער האָבען זיך געוויסע גרופּען צוריקגעצויגען און אויף דער קאָנפערענץ איז טאַקי אַרומגערעדט געוואָרען די פראַגע ווי אַזוי צופרידענצושטעלען אַלע צדדים און צוציהען די קרייזען, וואָס זענען ביז איצט נישט געווען אַקטיוו בעטייליגט אין די זאַמלונגען און וועגען אָרגאַניזירען די פערטיילונג אין א"י.

פון „בנות אגודת ישראל".

אויפ'ן פאָלקס-מיטינג וואָס קומט פאָר זונטאָג, 7 אָוונד אין פילהאַרמאָניע זאָל וועלען אַרויסטרעטען מיט רעפעראַטען די אגודה-פיהרער און רעדנער: הרב משה בלוי (ירושלים) הרב משה חיים לויא (שאַץ–רומעניען), הרב ש. ד. לאַסקי (ראַדאָגאָשטש), סענאַטאָר א. מענדעלזאָן, דעפּוטאַט פ. סטאַמפּפער (קראָקאָ), דעפּוטאַט ל. מינצבערג, מיניסטעריאַלראַט, ד"ר ש. דייטשלענדער (ווינען), אַדוו. רעי. א. ב. עקערמאַן (וואַרשאַ) א.א. ס'זענען אויך דערהאַלטען געוואָרען טעלעגראַפישע און בריפליכע בעגריסונגען צום מיטינג פון פּוילען און אויסלאַנד

קאָפּ-וועהטאָג און ערשעפּונג,

ווי אויך מאָגען-פערדאַרבונג, לעבער-קראַנקהייטען, נירען, גאַל-שטיינער, רעוומאַטיזם, אַרטעריטיס, העמאָרידען-וועהטאָגען קומען אָפט פאָר צוליב דער שלעכטער שטאָף-וועקסלונג און פערגיפטונג פון בלוט און מענשליכען אָרגאַניזם.

ZIOŁA Z GÓR HARCU D-ra LAUERA

ווירקען צו אַ גוטער שטאָף-ענדערונג, ערוועקען צו פערדייען, רייניגען דאָס בלוט און אַלערערשט מאַכען געזונד דעם מאָגען און ברענגען צו אַ רעגולערע פונקציע פון דער לעבער און נירען, זאָווי בעזייטיגען שטילגאַנג, און

ZIOŁA Z GÓR HARCU D-ra LAUERA

בעזייטיגען פון אָרגאַניזם די נישט פערדייטע רעשטלעך, ווי אויך בעקעמפען דאָס שאַפען זיך פון פערזעצונגען, וואָס איז גורם צו רעוומאַטיזם און אַטערטיזם.

ZIOŁA Z GÓR HARCU D-ra LAUERA

בעזייטיגען און פערהיטען דאָס שאַפען זיך פון גאַל-שטיינער און פערמילדערן די העמאָריד-שמערצען.

די פרייזען אַ האַלב שאַכטעל 1.50 זל.

„ אַ דאָפּעלטע שאַכטעל 2.50 זל.

צו בעקומען אין אַלע אַפּטייקען און אַפּטייק-סקלאַדען. 156

אַלערליי

בוימוואָלע, קאַמגאַרנס

און געשוירענע קעטען ווערט אָנגענומען אין דער מעכאַנ. שליכטעריי קילינסקי Kilińskiego 102 (פּאַרטער) 1188

צענטראַלער קליינהענדלער-פעראיין אויף לאָדזער וואָיעוואָדזשטווע, זאַוואַדזקע 5.

דערמיט פאָדערען מיר אויף אונזערע מיטגלידער אַרויסצונעמען דעם

צעטעל נומער 3,

וועלכער איז בעשטעטיגט דורכ'ן ליכטונג-אַמט, ווייל דער פריהערדיקער צעטעל נ. 2 איז נישט גילטיג. גלייכצייטיג ערקלערען מיר, אַז אַזוי ווי עס האָבען זיך פערשפּרייט קלאַנגען, אַז די קאָלאָניאַל-סעקציע פון זאַוואַדזקע 5 איז אַריבער אויף צעגעלניאַנאַ 15, ערקלערען מיר, אַז עס איז קיין שום פעראיינינגונג נישט פאָרגעקומען און די קאָלאָניאַל-סעקציע איז ווייטער ווי געווען אויף זאַוואַדזקע 5 און מיר פאָדערען אויף אונזערע מיטגלידער פון די קאָלאָניאַל-סעקציע, אַלע זייערע ענינים צו ערלעדיגען דורכ'ן סעקרעטאַריאַט פון זאַוואַדזקע 5 אין די ביוראָ-שעה'ן.

די צענטראַל-פערוואַלטונג. 1212

Do malowania przyjmuję: balowe suknie, aksamity, podszewki, chustki, abażury, pantofle i t. p. podług ostatnich modeli paryskich najnowszą techniką. Ceny bardzo przystępne. Również nauczam w ciągu krótkiego czasu. 666 ul. Narutowicza 36 m. 1, telef. 35-25 i Południowa 36 m. 19

א פעהיגער

שיך-יונגע

וועלכער קען שרייבען און לעזען ווערט פון זאָפאָרט געזוכט. צו ערפאַהרען אין אַדמיניסטר 1185

1207 צו

פערמיט'ן

אַ מייל פלאַץ אין בעסטען צענטרום פון שטאָט. אָפּערטען אונטער „A.R." אין אַדמין.

„אונזער טעאַטער"

ביים שניידער מייסטער-פעראיין אל. 1. מאַי 2

דערמיט מאַכען מיר בעקאַנט דאָס געעהרטע פּובליקום, אַז צוליב'ן רעמאָנט פון לאָקאַל וועט היינטיגען פרייטאָג און שבת נישט געשפּילט ווערען. און ווען ס'וועט געשפּילט ווערען, וועט ספּעציעל בעקאַנט געמאַכט ווערען.

די טעאַטער-סעקציע. 1202

ערשטקלאַסיגער דיפּלאָמירטער

הערען-שניידער

J. Baum, Piotrkowska 69

דערמיט מאַך איך בעקאַנט די געעהרטע קונדשאַפט, אַז איך האָב דערהאַלטען די נייעסטע אויסלענדישע זשורנאַלען און איך נעהם אָן בעשטעלונגען צום זומער-סעזאָן. צוגענגליכע פרייזען און בעדינגונגען.

LEKRZ-DENTYSTA — צאָהן-אַרצט

M. KARABANOW

וואָסכאָדניאַ 31 (אין הויף) טעלעפאָן 59-09

היילט, פּלאָמבירט ציהט ציין גאַנץ אָהן שמערצען, קינסטליכע ציין אָהנע גומען און רעפּעראַטורען ווערען שנעל און ביליג אויסגעפיהרט. נעהמט אָן פון 9 פריה ביז 8 אין אָוונד. 1195 לעטשניצע פרייזען. בעראַטונג אומזאָנסט.

„SANITAS" לעטשניצע

פון דאָקטוירים ספּעציאַליסטען

(פאַר קומענדע קראַנקע)

און ערצטליך-דענטיסטישער קאַבינעט.

ציגעל-גאַס 29, טעלעפאָן 44-51

נערווען-קראַנקהייטען	ד"ר א. קאַצענעלסאָן
מאָגען און קישקע קראַנקהייטען	ד"ר ג. ראָזענבערג
אינערליכע קראַנקהייטען	ד"ר י. איציקזאָן " ה. ראַקאָווסקי " ד. פריד
קינדער קראַנקהייטען	ד"ר י. בעטטע " וו. לאַסקי " י. שטיינבערג
כירורגישע קראַנקהייטען	ד"ר ז. לעווינסאָן " ע. מאַרטקאָוויטש
פרויען און געבורטס קראַנקהייטען	ד"ר ה. גוטשטאַדט " ענגעל " ל. שיער-אָוויטש
נאָז, האַלז און אויערען-קראַנקהייטען	ד"ר י. אייזיק " ש. מאַלאָוויסט
אויגען-קראַנקהייטען	ד"ר ג. גערשטיין " ע. ראָזענבלאַט
הויט, העוועריש און אורין-קראַנקהייטען קאָסמעטיק	ד"ר ס. קאַנטאָר " מ. לעווינזאָן " ל. פּריבולסקי
רענטגען, פיזיקאַלישע טעראַפּיע און אָרטאָפּעדיע	ד"ר א. שטיינבערג
ציין-און מויל-קראַנקהייטען. קינדער-קאַרקע און ברוקעז.	צאָהן ד"ר צוקער " גרינשטיין-נאַרקאָוויטש פּר. ד"ר שאַצקאַ " רענציצקאַ-ציפּין

קאָטאַרין-לונג, עלעקטראָטעראַפּיע, דיאַטערמיע, אַלטראַ שאַלויזען רענטגען, אָפּעראַציאָנס פּאַטרונקען, איינשפּריצונגען, איטפּונגען, מעדיצינישע קאָסמעטיק, בלוט-אונטערזוכונג דן לעטשניצע און טעטיג פון 9 פריה ביז 9 אָוונד. זונטאָגס פון 9 ביז 4. אַקושעריע-הילף, בייטאָג און נאַכט. היזיטען און שטאָט. דויערנדע האַילונג, לויט אָפּמאַך.

זאַל פילהאַרמאָניע נאַרוטאָוויטשאַ 20.

שבת, דעם 12 מערץ
11 אינאָונט קומט פאָר דער
גראַנדיעזער

פּורים-מאַסקן-באַל

אין פּראָגראַם ערשטקלאַסיקע אַטראַקציעס. 2 אָרקעסטערס / דעקאָראַציעס / בופעט. ~ פּרעמיס אין די ווײַטערע אַנאָנסן.

בילעטן צום פּרײַז פון 4 זל. צו בעקומען ביי גאָטליב און מאַקרסקי (פּעטריקאָווער 43).

קינאָ „ERA" זאַוויישאַ 22 (באַלוט)

פרי-מיער „פּלאַרא"

די גרעסטע מאָנומענט. פילם-קונסט-מייסטערווערק!
רוהם פון דער קינעמאַטאָגראַפישער קונסט! וואונדער איבער וואונדער!
עס ווערט דעמאָנסטרירט דאָס גרעסטע מייסטערווערק

דאָס געשפּענסט אין דער אָפּערע (Upiór w Operze)

אין די הויפּט-ראָלען: דער מייסטער פון דער מאַסקע און מימיק, דער גאָניאַלער LON CHANEY (געניאַלער אין דער ראָל פון פאַנטאָם און גלאַנצ-ציהער פון נאַכט-ראָם) די בע-רימטע MARY PHILBIN (וועט בעקאַנט פון פילם „דאָס מיידעל פון דער קאַרוסעל")

NORMAN KERRY בעסטער אַמאַנט און דער פילם-וועלט! – הערליכע אויסשטאַטונג! גלענצענדע שפּילען! אַלע מוזן זעהן דעם גרויסן פילם! אַנאָנס! פון מיטוואָך ווערט דעמאָנסטרירט דער גרויסער פילם „ברידער שטערנבערג" מיט קאָנראַד וויידט אין דער הויפּט ראָלע.

גרויסער אויספערקויף!

פון 1-טען מערץ 5 ביז 50 פּראָצענט אויף אַלע מאָדערנע סחורות מיט אַ רעדוקציע פון
צב"ש: קאַראַנקעס, שטיקערייען, בענדער, טיולען, גאַלאָנען, שטרימף, הערנשקעס א.ז.וו.
IZYDOR LITTAUER, PIOTRKOWSKA 40, Telefon 39-67. 1153

מעבעל

שלאָף- עס-צימערן און קלוב-גאַרניטורן, מעדלצין-צימערן קיך-איינריכטונגען ווי אויך איינצעלנע מעבעל-געגנשטענדע צו מעסיגע פרייזן און אויף בעקוועמע בעדינגונגען עמפּפעהלט
W. TYRKELTAUB, 5 ZAWADZKA 5 (אין הויף) 610

בעקאַנטמאַכונג.

די בעוואוסטע וואַרשאַווער פירמע א. ג. J. KRZYPOW האָט ערעפנעט –:– אין –:–
לאָדז, 16 בענעדיקטאַ 16

א מעבעל-לאַגער

קויפט און פערקויפט אַלערליי מעבעל, דיוואַנעס, נייע-מאַשינען, ווי אויך גאַרדעראָבען, אַנטיקען און פעלצען. כ׳קויף פיאַנינאָס, אין כ׳צאָהל די העכסטע פרייזן קומט און איבערצייגט אייך
682

וויכטיג נייעס

פאַר דער לאָדזער בעפעלקערונג!!!

ווערען אָנגענומען צו פּאַסאַנירען און צו איבעראַרבייטען מעבער און דאַמען-הוטען לויט די נייעסטע מאָדעלען. אויך די עלטסטע הוטען ווערען איבערגעאַרבייט אויף נאַגעלנייע. געדענקט די אַדרעס לעגיאָנאָוו 2 אַמירסקאַ 2 אדער זגיערסקאַ 20

נאָר פאַר **2 50 זל.**

ביי פערדער און וואַרצעל. 669
בעט, פון 8 גילדען אַן בעקומט איהר אַלע אַרט נײַע הוטען קומט און איבערצייגט אייך!

שפּולמאַשינעס

מאַשינען גאַרן צו וויקלען אויף קרייז, האַלץ, קנוילען, קאַרטאָן א. ז. וו.

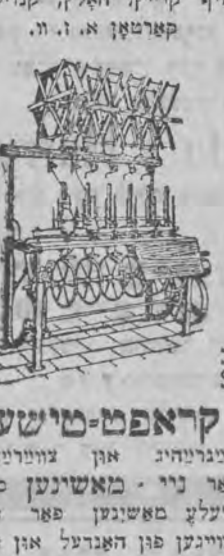

1161

קראַפּט-טישעס

אַמגעריכטע און צוזעצליכע, פאַר נייע - מאַשינען ספּעציעלע מאַשינען פאַר אַלע צווייגען פון האַנדעל און אינדוסטריע. טיילען רעפּעראַציעס.

PERŁA i POMORSKI
Piotrkowska 69, t. 8-24

ג. ה.

דערמיט מאַכען מיר בעקאַנט, אַז מיר האָבען איינגעפיהרט אין אונזערע פיליאַלעס דאָס

וואַשען און פּרעסען פון פיינע

הערען-וועש

צו פאָלגענדע פרייזן:

שטייפע קראַגנס	25 גר.
ספּאָרט-קראַגנס	20 "
מאַנזשעטען	35 "
פּאַרלאַגעס	35 "
אויבערהעמדער ווייסע מיט מאַנזשעטען	100 "
" אָהן "	90 "
" קאָלירטע מיט "	90 "
" " אָהן "	80 "

כעמישע רייניגונגס-אַנשטאַלטען און פאַרבעריי-פיינוועשעריי

Fiedler i Golda

אַנשטאַלטען: וואָלטשאַנסקאַ 257, טעל. 30-01.
פיליאַלעס: פּעטריקאַ 4, פּעטריק. 67, פּעטריק. 147, טעל. 27-87, גלובאַ 52, רוג קילינסקי, נאַפּיורקאָווסקאַ 27

מעבעל

שלאָפצימערן, עסצימערן, מעדכען-גאַבינעטען, פּאַרצימערן, קיכען-איינריכטונגען ווי אויך איינצעלנע מעבעל-געגענשטענדען צו צוגענגליכע פרייזען אויף בעקוועמע בעדינגונגען
קען מען בעקומען נור אויף 699
5 Zawadzka 5 (אויפ׳ן הויף.)

KLINIKA
Położniczo-Ginekologiczna
D-ra med.
S. Druebina
6-go Sierpnia 15-17, tel. 53-10
I i II klasa. 171

וואַרנט זעניזן אייער געזונד!

די „שווייצאַרישע ביטערע קרייטער" (מיט דער מאַרקע „Kogut") זענען ענטשפּרעכענד ביי מאָגען-קראַנקהייטען, קישקעס, אַבסטרוקציעס און גאַל-שטיינער.

„Szwajcarskie Gorzkie Zioła"

זענען אַ מילד און נאַטירעל דורכרייניגונגס-מיטעל, וואָס פאַרלייכטערט די פונקציעס פון די פערדייאונגס-אָרגאַנען און ווירקען געגען דיקקייט. די „שווייצאַרישע ביטערע קרייטער" ווירקען אָן׳אַפעקטיס.
עס פערקויפן די אַפּטייקען און סקלאַד אַפּטעטישנעס אַ שאַכטעל צו 1.50 זל. הויפּט-סקלאַד איז די אַפּטייק פון
A. Gąsecki Warszawa, ul. Leszno 41
מיר שיקען אַרויס אַמוויניגסטען 2 שאַכטלען נאָכ׳ן ערהאַלטען פון 4.30 זל. (מיט איבערשיקען). 1492

די מאָדערנסטע

לאָמפּען

פאַר שפּייז-צימערן און קאַבינעטען
קויפט זיך אַמאָל. און צו פאַבריקס פרייזען נור ביי
א. י. אייזנער, פּאָלודניאָווא 25

— ד"ר —
י. הערשפינקעל
Zawadzka 15,
telefon 11-87
— — ספּעציאַליסט פאַר — —
קינדער - קראַנקהייטען.
נעמט אָן אינדערהיים פון 8—10 פריה און פון 3—5 נאָכמיטאָג און אין לעטשניצע „סאַמאַך".

Dr. med.
STUPEL
Szkolna 12

ספּעציאַליסט פאַר הויט, האָר און וועגערישע קראַנקהייטען, מאַנער-שוואַכע, רענטגען-שטראַהלען און קוואַרץ-ליכט, עלעקטראָ-טעראַפּיע.
נעמט אָן פון 9—6 און אָוונט, פרויען 12—3 ביז 3 נאָכם. 873

Dr. med.
Braun

פּאָלודניאָווא 23
טעלעפאָן 40-26
ספּעציאַל-אַרצט פאַר הויט און וועגערישע קראַנקהייטען און מענער - שוואַכע.
בעהאַנדלונג מיט קוואַרץ-ליכט (האָר-אויספאַל)
נעמט אָן פון 9—12 פריה און פון 5 — 8 אָוונט

לעטשניצע „VITA"

פאַר קומענדע קראַנקע פון דאָקטוירים ספּעציאַליסטען אויף פּעטריקאָווער 45, טעל. 47-44.
ביי דער לעטשניצע באַקטעריאָלאָגישע לאַבאָראַטאָריום אויף דער שטעל, קאַבינעטע פון פיזיקאַלישע טעראַפּיע, קוואַרץ-לאַמפּ, בעסטראָן, לאַמפּ „אולטראַ זון", סאַלוקס, בעסטראַנטן׳ס ענספּעטוננס-אַפּאַראַט, עלעקטריזאַציע, ליכט-בעדער, דיאַטערמיע - ערצטליכער קאַבינעט, ערצטליך קאָסמעטישער קאַבינעט, בעראַטונגס-שטעלע פאַר מוטערס.

אינערליכע קראַנקהייטען:
ד"ר מ. דאַווידאָוויטש
ד"ר י. איטעלסאָן
ד"ר ה. קרישעק
ד"ר אַ. אוריסאָן
קינדער-קראַנקהייטען:
ד"ר י. קאַפּלאַנסקי
ד"ר יוזעף כאַן
ד"ר סאַמעט-מאַנדעלם
הויט-, וועגערישע און געשלעכטס-קראַנקהייטען:
ד"ר ע. עקערט
ד"ר וו. כאַנאָוסקי
נערוועו-קראַנקהייטען:
ד"ר מ. אורבאַך
אויגען-קראַנקהייטען:
ד"ר איגנ. מאַרגאַליס

כירורגישע קראַנקהייטען:
ד"ר מ. דאַבולעוויטש
ד"ר מ. קאַנטאָר
ד"ר ע. קוניג
פרויען-קראַנקהייטען און אַקושעריע:
ד"ר מ. מאַטשעוסקי
ד"ר א. פּאַנאַזשעווסקי
ד"ר ר. רייטלער-קוריאַנסקאַ
ד"ר י. שווייצער
האַלז-, נאָז-, אויערן, שטימע, שפּראַך-שטערונגען א. ז. וו.
ד"ר אַ. מאַזור
האַלז-, נאָז- און אויערן-קראַנקהייטען:
ד"ר א. זשעבראָווסקי

מויל-און ציינער-קראַנקהייטען.—ערצטען-דענטיסטען:
ל. נעצאָוו
ה. האַלפּערן
פערסטער-לייזעראָוויטש
פ. ראָזען

באַקטעריאָלאָגיש-בעם. לאַבאָראַטאָריום ד"ר ווערזשאָווסקי.
רענטגען. היילונג פון שפּראַך-שטערונגען, שטימע, שטאַמלען א. אַ. וו. דיאַטערמיע. הייל-מאַסאַזש. אימפּונגען געגען שקאַרלאַטין, אָפּעראַציעס און אָפּאַטרונגען. וויזיטען אין שטאָדט, בריקען, נאָלדענע קראָנען און קונסטליכע ציינער.—די לעטשניצע איז אָפען פון 9 פריה ביז 8 אָוו. און זונטאָג פון 9 ביז 2 נאָכמיטאָג.

ד"ר. י. אינפעלד

וואוינט איצט אויף
42 וואָכאַדניאַ 42
פּרעקט, 2. שטאָק. שפּרעכשטונדען פון 5—8 טעגליך.
בעטיילינגט זיך אויך אין שידוס-געריכטען.

וויכטיג פאַר דאַמען!

וועש

עלע-גאַנטע
איז דער בעסטער אויספיהרונג צו קאָנקורענץ-פרייזען צו בעקומען
36 וואָכאַדניאַ 36
(סרעבנע-נעווערבע) מילנער

דאַנטיסט און צאָהנטעכניקער

י. ביטענסקי

5 קאָנסטאַנטינער 5
נעהמט אָן אַלע טאָג פון 9 פריה ביז 8 אָוונד.
פרייזען ביליג! בעראַטונג אָהן געצאָהלט

CASINO

הײַנט און פאָלג. טעג — גרויסע פּרעמ׳ערע!!

דער נײַעסטער סופּער־שלאַגער פון דער בעוו. פּראָדוקציע „UFA"

די מאָדערנע דובאַרי

(Nowoczesna Dubarry)

װעמענס אינהאַלט איז די געשיכטע פון א פלאַקערדיגער ליבע פון א קעניג צו א שעה־ער מאָדעלקע.

א פרוי װאָס האָט גורם געװען א רעװאָלוציע און ענטראָנונג פון קעניג! גרויסע רעדיע פון דער נײַעסטער מאָדע און מענץ! די פּערפלאָנטערטע קאַריערע פון א פאַריזער מאָדעלקע! מאָנדערבאַרע אויסשטאַטונג!

די הויפּט־ראָלע פון דער קעניגלעכער געליבטע קרעאירט די בערימטע פילם־קינסטלערין: **MARJA CORDA** די הויפּט־ראָלע פון דער קעניגלעכער געליבטע קרעאירט די בערימטע פילם־קינסטלערין:

אָנהויב 4.30 נאָכמיטאָג. סימפאָנ. אָרקעסטער אונטער דער לייטונג פון ה׳ ל. קאַנטאָר. אָנהויב 4.30 נאָכמיטאָג.

רעפאָרמאַצקע פּילען

מיט דער מאַרקע גייסטליכער בעקאַנט פון יאָהר 1602 רעגולירען דעם מאַגען, שיצען פון רעוומאַטיזם, לעבער־ליידען, נערוועזיקייט, אַטרעטיזם, דאָס קומען בלוט אין קאָפּ, שטילען די יסורים פון העמאָראָידען, רייניגען דאָס בלוט און ברענגען צו אַבסטרוקציע — א גינסטיג דורכרייניגונגס־מיטעל.

צונעבראויכען 1 אָדער 2 פּילען א נאַכט.

פּרייז פון א שאַכטעל **1.35**. אויסאַרבייטונג פון דער אַפּטייק

Harczewski, Tuszyński, Warszawa, Trębacka 4

צו פאַרלאַנגען אין די אַפּטייקען און סקלאַדען מיטן „נייכפּליכען" (Zakonnik). 449

לעטשניצע

פון דאָקטוירים ספּעציאַליסטען און צאָהן־ערצטליכער קאַבינעט

„SANITAS"

צעגעלניאַנאַ 29, טעלעפאָן 44-51

בעראַטונג 3 זל.

א קוואַליפיצירטע איבער העמד־ער־נייהערין

ווי אויך א לערן־מיידעל ווערט פון זאָפאָרט געזוכט זאַכאָדניאַ 51 1209 ביי צווייגענבערג.

מעבעל־בעטען

דראָטענע און געבעטע מאַטראַצען, קינדער־װאָגען בילינג און גאָנצע גוטע בעדינגונגען אין „DOBROPOL" Piotrk. 73 (אין הויף) ועמטליכע רעפּעראַטורען ווערען אָנגענומען. 751

Dr. m. I. Bette

ספּעציאַליסט פאַר אינערליכע און קינדערקראַנקהייטען

Piotrkowska 6, telefon 44-95.

נעמט אָן פון 8—11 פריה און פון 4—6 נאָכמיטאָג.

LUNA

פּאָפּולערע פּאַריזער ערצעהלונג פון **Klemens Vautel**

די מאַדאַם וויל נישט קיין קינדער

אויפ׳ן פילם!

דאָס ביכעל האָט אַלאַרמירט די גאַנצע וועלט!

דיסקרעטע זייטען פון די געהיימסטע בעציהונגען אין דער אַזוי גערופענער „גוטער געזעלשאַפט". דער פילם בעזיצט גלייכצייטיג א טיפע ערנסטקייט.

Marja Corda i Harry Liedtke

שפּילען אין דעם פילם באמת קאָנצערט!

אויסערדעם: אויסערדעם:

„ווי אזוי דאַרף מען טאַנצען טשאַרלסטאָן" (1000 טריט טשאַרלסטאָן)

צווייטע און לעצטע לעקציע אונטער דער לייטונג פון פאַריזער טאַנץ מייסטערס.

די נײַעסטע מוזיק־שלאַגערס פיהרט אויס דער סימפאָנישער אָרקעסטער אונטער דער לייטונג פון ה׳ מ. כהאַם.

Grand-Kino

הײַנט און פאָלגענדע טעג!

ווינ־בערלין (ווינער בלוט)

8 גרויסע אַקטען פון טרייד און פּראַכט. אין די הויפּטראָלען Henryk BENDER און אויך Bruno KASTNER. פּראַכטפולע אויסשטאַטונג, שעהנע דאַנסינגען, — סאַמע פערוויילונגען. דער אַבגאַנג פון פרויען. דאָס לעבען פון דער גאָלדענער יוגנט אין בערלין און ווינען פון בערלין ווערען אויפגעפיהרט דורך ספּעציעל אַנגאַזשירטע סאָליסטען. אויסער׳ן פּראָגראַם: מערגוו. פּאַרס אין 2 אַקט. „בערלינער־וויענער פּילען".

קינא CZARY

הײַנט גרויסע פּרעמיערע! צום ערשטען מאָל אין לאָדז!

דער בליץ־שנעל־צוג № 2420

די לאַנג־ערוואַרטעטע סענסאַציע אין לאָדז

סענסאַציאָנעלע דראַמע אין 14 אַקטען. אין דער הויפּטראָלע דער בערימטער אויספּירער

— WILLIAM DUNCAN

אויספאַרן פון דינאַמיט. עקספּלאָזיע פון אויטאָס.

אויפ׳ן ערשטען סעאַנס זענען אַלע פּרעצער צו 60 גראָשען.

אָנהויב פון די סעאַנסען 330 נאָכמיטאָג, שבת און זונטאָג האַלב איינס א זייגער.

ODEON

הײַנט צום ערשטען מאָל אין לאָדז!!!

גרויסע פּרעמיערע פון בילדער, װאָס האָט נישט קיין שייכות מיט דעם פילם, וואָס איז שוין אַמאָל דעמאָנסטרירט געוואָרען אין לאָדז אונטער דעם זעלבען נאָמען

צאַר ניקאָלאַי II

די לעצטע יאָהרען פון זיין הערשאַפט 1912/18. — די טראַגעדיע פון רוסישען הויף

אין 12 אַקטען. ——— פערגרעסערטע אָרקעסטערס. ——— בעמערקונג: דאָס בילד ווערט דעמאָנסטרירט גלייכצייטיג אין ביידע קינא טעאַטערס „אָדעאָן" און „אַפּאָללאָ".

APOLLO

הײַנט צום ערשטען מאָל אין לאָדז!!!

Dr. H. SPIRA-BORNSTEINOWA

Cegielniana 4

טעלעפאָן 34-90.

ספּעציאַליסטקע: אַקושער און פרויען־קראַנקהייטען.

נעמט אָן פון 3—6 נאָכמיטאָג.

H. LUBICZ

צעגעלניאַנאַ 43, טעל. 32-11

ספּעציאַליסט פאַר הויט, װענערישע און מאַן־ערשקע קראַנקהייטען. היילונג מיט קוואַרץ־לאַמפּען (האַר־אויספאַל)

נעמט אָן פון 8—10 און פון 5—8 אָוונט

Dr. med. M. GLAZER

ul. ZIELONA Nr. 6

טעלעפאָן 45-49

הויט־ און וענערישע קראַנקהייטען.

נעמט אָן פון 8—9³⁰, 12—2 און 7—8 אָוו׳

Dr. med. EYCHNER Jakób

Aleja 1-go Maja 16, Tel. 11-24

אינערליכע־ און קינדער־קראַנקהייטען.

נעמט אָן פון 6—7, זונטאָג פון 3—4

Dr PRYBULSKI

יאַראָדזקאַ 1, טעלעפאָן 25-38

װענערישע און האָר־ הויט־ קראַנקהייטען, מענער־שוואַכע, בעהאַנדלונג מיט קוואַרץ־ליכט (האָר־אויספאַל), רענטגען־שטראַהלען.

נעמט אָן פון 9—1 און פון 4—8 אָוונד, דאַמען: פון 4—5 נאַכט.

אַנאָנסען־פּרייז:

פאַר א מילימעטער־שורה.

פאַרן טעקסט 15 גראָשען, פרייטאָג 20 גראָשען, אין טעקסט 40 גר., פרייטאָג 60 גראָשען, נאָכ׳ן טעקסט 10 גראָשען, פרייטאָג 15 גראָשען. — פאַר אויסלענדישע אַנאָנסען 100 פּראָצענט טייערער. אויסער דער שטאָט — 50 פּראָצענט טייערער.

אַבאָנעמענט־פּרייז:

אין לאָדז: א חודש — 5 זלאָטעס, — אויף דער פּראָווינץ: א חודש 6 זלאָטעס, אין אויסלאַנד מיט 50 פּראָצענט טייערער. — פאַר׳ן אינהאַלט און טערמין פון די אַנאָנסען איז די רעדאַקציע נישט פאַראַנטוואָרטליך. די אַדמיניסטראַציע איז אָפען ביי טאָג און ביי נאַכט.

Wydawnictwo „Najer Folksblat", spółdz. z odpowiedz. udziałami: Ch. J. Brzustowski i D. Silberberg. Redaktor odpowiedzialny Ch. Kaufman

Czcionkami i druk. „Najer Folksblat". Piotrkowska 21.